

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Taidelähtöiset projektit nuorisotaloilla

Nuoriso-ohjaaja osana Tuottaja - Nuoriso-ohjaaja - Taiteilija-
työryhmää

Jouni Välisalo

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön ko. (210 op)

Marraskuu / 2015

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jouni Välisalo	Sivumäärä 54 ja 36 liitesivua
Työn nimi Taidelähtöiset projektit nuorisotaloilla. Nuoriso-ohjaaja osana Tuottaja - Nuoriso-ohjaaja - Taiteilija-työryhmää	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja TuOTA yhdessä!-hanke/Humanistinen ammattikorkeakoulu, Titta Pohjanmäki	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaaja on TuOTA yhdessä!-hanke. TuOTA yhdessä! on Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen yhteistyössä vuoden 2015 aikana toteuttama hanke. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus on järjestänyt useana vuonna yhteistyössä eri tahojen kanssa taidelähtöisiä projekteja nuorille. Näissä projektissa nuoret ovat itse toimineet taiteen tekijöinä ja taiteellista työskentelyä on ollut tukemassa työryhmä, johon kuuluvat tuottaja, nuoriso-ohjaaja ja taiteilija. TuOTA yhdessä!-hankkeen lähtökohtana on kehittää tuottajan, nuoriso-ohjaajan ja taiteilijan muodostaman työryhmän toimintaa em. kontekstissa. Hanke pyrkii muodostamaan työskentelyä hahmottavan työryhmämallin ja sitä tukevan perehdyttämispaketin. Olen itse ollut mukana TuOTA yhdessä!-hankkeessa kehittämistyöntekijänä.</p> <p>Opinnäytetyössäni tutkin ja kehitin nuoriso-ohjaajan toimintaa em. työryhmässä. Opinnäytetyöni tavoitteena oli selkeyttää nuoriso-ohjaajan toimenkuvaa nuorisotaloilla järjestetyissä taidelähtöisissä projekteissa, joissa työryhmän muodostavat tuottaja, nuoriso-ohjaaja ja taiteilija. Opinnäytetyö toimii perehdyttämispaketin tukena ja kuvaa syvällisemmin nuoriso-ohjaajan toimenkuvaa em. projekteissa. Keräsin opinnäytetyötäni varten aineistoa nuoriso-ohjaajan näkökulmasta.</p> <p>Aineistonkeruumenetelminä käytin dokumenttianalyysia, haastatteluja, havainnointia ja seminaaria. Analysoin aiempien vuosien taideprojekteista saatavilla olevia dokumentteja sekä seminaarista saatua aineistoa, haastattelin taidelähtöisissä projekteissa mukana olleita nuoriso-ohjaajia ja havainnoin vuonna 2015 nuorille järjestettyä taideprojektia. Menetelmien avulla sain tietoa siitä, mitä kehittämiskohteita nuoriso-ohjaajat olivat projekteissa nähneet sekä ideoita toiminnan kehittämiseksi. Näiden pohjalta ja alan kirjallisuutta hyödyntäen tein ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Opinnäytetyöni tuotti tietoa siitä, mitä nuoriso-ohjaajan toimenkuvaan kuuluu em. työryhmällillä toteutettavissa projekteissa, jotka järjestetään nuorisotalolla, mitkä nuoriso-ohjaajan roolit ovat näissä projekteissa ja miten nuoriso-ohjaajan ammattitaitoa voitaisiin tällaisissa projekteissa hyödyntää mahdollisimman hyvin.</p> <p>Työtä voivat hyödyntää etenkin nuoriso-ohjaajat, jotka ovat mukana em. työryhmällä toteutettavissa taidelähtöisissä projekteissa. Sen lisäksi työtä pystyvät hyödyntämään myös muut projektin toimijat ja sidosryhmät.</p>	
Asiasanat taidelähtöiset menetelmät, kulttuurinen nuorisotyö, moniammatillinen yhteistyö, taidelähtöiset projektit, nuoriso-ohjaajat	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jouni Välisalo	Number of Pages 54
Title Art-based projects at youth houses. Youth instructor as part of Producer-Youth instructor-Artist-workgroup	
Supervisor(s) Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor TuOTa yhdessä!-project/Humak university of applied sciences, Titta Pohjanmäki	
Abstract <p>The subscriber for my thesis is TuOTa yhdessä!-project. TuOTa yhdessä! is a project organized by Humak University of Applied Sciences in co-operation with the youth department of Helsinki. The project took place in 2015. For several years, the youth department of Helsinki, in cooperation with various partners, has been organising art based projects for young people. In these projects, young people have themselves acted as factors of art and artistic work has been supported by the working group, which includes a producer, a youth instructor and an artist. The main goal of the TuOTa yhdessä!-project is to develop the workgroup's functionality at the formerly mentioned context. The project aims to form a model of the workgroup that perceives the work and a job description to support it. I have personally been involved in the project as a development worker.</p> <p>In my thesis, I examine and develop the youth instructor's work at formerly mentioned context. The aim of my thesis was to clarify the youth instructor's job description in art-based projects that are arranged in youth houses in accordance with the producer/youth instructor/artist workgroup. The thesis works as a support for the job description and offers a more encompassing look to the youth instructor's work in these projects. I collected the material for my thesis from the youth instructor's perspective.</p> <p>The methods I used to collect the material were documentary analysis, interviews, observing and seminar. I analyzed all the available documents from projects that took place in previous years and the material from seminars, interviewed youth instructors who attended to art-based projects and observed an art-based project that was arranged by young people in 2015. With these methods, I got information about the subjects that youth instructors felt that should be developed in these projects and also ideas on how to develop them. Based on these, and related literature, I proposed ideas on how to develop the work. My thesis yielded information on what the youth instructor's job description includes in these kind of projects that are arranged in youth houses in accordance to the workgroup model and how the youth instructor's expertise can be taken advantage of as much as possible.</p> <p>Especially so the youth instructors that are working in an art-based project can take advantage of my work. In addition to that, my thesis can be advantaged by the other participants of the projects and its stakeholders.</p>	
Keywords Artistic methods, cultural youth work, multiprofessional co-work, artistic projects, youth instructors	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TILAAJA JA TAUSTA-AINEISTO	9
2.1 Humanistinen ammattikorkeakoulu	10
2.2 Yhteistyökumppanit	10
2.3 Tausta-aineisto	12
2.3.1 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja IHME-nykytaidefestivaalien yhteistyöprojektit	13
2.3.2 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja Helsingin juhlaviikkojen yhteistyöprojektit	14
2.3.3 Taidelähtöisen projektin elinkaari	15
3 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT	15
3.1 Dokumenttianalyysi	16
3.2 Havainnointi	16
3.3 Haastattelu	17
3.4 Seminaari	18
4 KEHITTÄMISKOHTEET	19
4.1 Dokumenttianalyysin tulokset	19
4.2 Haastattelun ja havainnoinnin tulokset	20
5 NUORISO-OHJAAJAN ROOLI TAIDELÄHTÖISISSÄ PROJEKTEISSA	25
5.1 Taiteellinen työskentely	26
5.2 Suunnittelu ja nuorten huomioonottaminen	28
5.3 Nuorten sitouttaminen	34
5.4 Nuorten kanssa työskentely	37
5.5 Ryhmän tukeminen	40
6 NUORISO-OHJAAJA OSANA TUOTTAJA – TAITEILIJA – NUORISO-OHJAAJA TYÖRYHMÄÄ	43
6.1 Alkuvaihe	44
6.2 Toteutusvaihe	45
6.3 Päätösvaihe	46
7 ARVIOINTI JA TULOSTEN JALKAUTTAMINEN	47
LÄHTEET	52
LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Eri maissa taiteen ja kulttuurin merkitys hyvinvoinnille on tunnustettu pitkään poliittisella tasolla. Vähitellen myös Suomessa on alettu tunnustamaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Erilaisten empiiristen tutkimusten tulokset vahvistavat taiteen lisäävän ihmisten terveyttä ja hyvinvointia (Känkänen 2013, 74-76). Kuitenkin kulttuurisen toiminnan merkitystä nuorisotyön kentällä ei ole välttämättä aina nähty vakavasti otettavaksi toiminnaksi, vaan se on saatettu nähdä enemmänkin ”puuhasteluksi” (Ruotsalainen 2008, 168). Kulttuuri- ja taidetoiminta eivät silti aina ole, eikä niiden tarvitse olla pelkkää puuhastelua. Järjestämällä laadukasta ja hyvin organisoitua taidetoimintaa nuorille voidaan saada aikaan jopa yhteiskunnallisesti merkittävää taidetta ja sen ohella edistää nuoren taitoja elämän eri osa-alueilla sekä lisätä nuorten hyvinvointia. Ruotsalainen (2008, 181) näkee, että nykyään kulttuurista nuorisotyötä ei tehdä pelkästään omasta perspektiivistä käsin vaan se vaatii työskentelyä myös yhdessä muiden tahojen kanssa. Tällöin voidaan puhua *moniammatillisesta yhteistyöstä*. Yksinkertaisimmillaan se tarkoittaa sitä, että eri alojen ammattilaiset muodostavat verkoston tai tiimin, jolle Jalavan & Virtasen (1995, 83) mukaan on ominaista yhteinen päämäärä, suoritusavoitteet, yhteisvastuullisuus toisiaan täydentävät taidot ja sitoutuminen. Moniammatillisen yhteistyön hyödyksi voidaan lukea mm. uusien näkökulmien saaminen ja tiedon laajentuminen sekä sen avulla voidaan maksimoida resurssit ja kierrättää asiantuntijätietoa (Vehviläinen 2002, 42-51). Verkostomaisen toiminnan avulla toimijat voivat keskittyä omaan ydiosaamiseensa sekä samanaikaisesti hyödyntää muiden verkoston toimijoiden osaamista omaksi ja kaikkien yhteiseksi hyödyksi (Soanjärvi 2008, 155). Tästä syystä tarvitaan uusia toimintatapoja ja uusia kumppanuuksia, jotta taiteen tekemisen hyvinvointivaikutukset kulttuurisessa nuorisotyössä olisivat laajempia ja työskentely olisi ammattimaisempaa.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa työskentelee yhä enemmän taiteilijoita. Taiteilijat voivat omalla osaamisellaan tuoda kulttuuriseen nuorisotyöhön uudenlaista ammattitaitoa ja ammattilaisen näkökulmaa taiteen tekemiseen. Ammattitaiteilijan läsnäolo ja opastus voi olla nuorelle merkittävää sekä se voi luoda täysin uudenlaista ”kipinää” taiteen tekemiseen. Känkänen (2013,

82) näkee, että taiteilijavierailut laitoksissa tuovat poikkeaman arjen rutiineihin ja antavat mahdollisuuden pohtivaan tilaan. Vaikka Känkänen puhuukin laitoksista, uskon, että taitelijoiden vierailu myös nuorisotiloilla voi saada aikaan samantlaisia vaikutuksia. Myös aiempiin tutustumiini taidelähtöisiin projekteihin osallistuneet nuoret ovat kokeneet taiteilijan tuen taiteellisessa työskentelyssä tärkeäksi.

Käytäntö on osoittanut, että toimintaan tarvitaan myös toiminnasta vastaavaa tahoa, joka voi olla esim. kulttuurituottaja (Pasanen-Willberg 2013). Tuottajan mukaan ottaminen taidelähtöisiin projekteihin helpottaa projektin tuotannollista puolta ja tekee siitä ammattimaista. Tuottaja tukee taiteilijan työtä kulisseyksissä ja huolehtii taiteilijan ja yleisön välille jäävästä tuotannollisesta prosessista, johon kuuluu taiteilijan idean jalostaminen produktioksi, konseptointi, markkinointiviestintä ja esillepano (Halonen 2012, 50).

Yhdessä nämä kolme toimijaa (taiteilija, tuottaja ja nuoriso-ohjaaja) muodostavat ainutlaatuisen moniammatillisen työryhmän. Tässä kontekstissa ja opinnäytetyössäni em. työryhmämallilla tarkoitan sitä, kun tuottaja, taiteilija ja nuoriso-ohjaaja muodostavat työryhmän, joka toteuttaa taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäen projekteja nuorille. Näissä projekteissa nuoret toimivat itse taiteen tekijöinä ja taiteilijan, nuoriso-ohjaajan ja tuottajan muodostaman työryhmän rooli on auttaa ja tukea nuoria taiteen tekemisessä sekä järjestää tarvittavat puitteet, jotta taidetta voidaan toteuttaa. Tästä eteenpäin kutsun tällaista työryhmämallia, jossa tuottaja, nuoriso-ohjaaja ja taiteilija työskentelevät yhdessä TuOTa-työryhmämalliksi. Vuosina 2012 - 2014 tällaista työryhmämallia on kokeiltu mm. Helsingin nuorisoasiainkeskuksen toteuttamissa yhteisprojekteissa Helsingin juhlaviikkojen ja IHME-nykytaidefestivaalien kanssa. Näistä projekteista on noussut esille tarve kehittää työryhmämallia. Em. projekteista on tehty loppuraportit, joissa on pyydetty palautetta sekä työntekijöiltä, että nuorilta projektin onnistumisista ja haasteista. Näistä raporteista käy ilmi toistuvia teemoja kehittämisen suhteen, kuin myös yksittäisiä projektista riippuvia kehittämiskohteita.

Käytän opinnäytetyössäni käsitettä taidelähtöiset menetelmät. Taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan taidetyöskentelyä, jonka avulla pyritään saamaan muutosta osallistujan ajattelussa ja toiminnassa (Rantala & Jansson 2013, 8).

Taidetta ei tällöin siis toteuteta pelkästään taiteellisten päämäärien vuoksi, vaan taiteellinen työskentely toimii mahdollistajana yksilön ajattelun ja toiminnan kehittymiselle. Se ei silti poissulje sitä etteikö toiminnalla voisi olla myös taiteellisia tavoitteita. Taiteen tekijä voi esimerkiksi tuntea itsetuntonsa vahvistuneen taiteellisen työskentelyn avulla, jolloin on saavutettu ei-taiteellinen päämäärä. Taidelähtöinen toiminta voi olla hoitavaa ja jopa terapeutista, mutta sitä ei kuitenkaan tule sekoittaa taideterapiaan, joka perustuu hoidolliseen ja tavoitteelliseen suunnitelmaan, joka on usein säännöllistä ja pitkäaikaista (Känkänen 2013, 33). Käytän opinnäytetyössäni myös *käsitteitä taidelähtöiset projektit* ja *taideprojektit*. Näillä tarkoitan projekteja, joissa nuorille järjestetään taidetoimintaa taidelähtöisiä menetelmiä hyväksikäyttäen.

Opinnäytetyöni tilaaja on TuOTa yhdessä!-hanke. TuOTa yhdessä! on Humanistisen ammattikorkeakoulun 1.9.2014 - 31.12.2015 välisenä aikana toteuttama hanke. Hanketta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Hanketta on suunniteltu yhdessä Helsingin nuorisosiainkeskuksen kanssa ja yhteistyötä tehdään Helsingin juhlatuokkien ja IHME-nykytaidefestivaalien kanssa. Hankkeen lähtökohtana on kehittää taiteilijan, kulttuurituottajan ja nuorisohjaajan työryhmämallia. TuOTa yhdessä!-hankkeen ensisijaisena tavoitteena on kehittää työtapa, joka mahdollistaa taidelähtöisten projektien toimivan ja resursseja säästävän käytännön toteutuksen erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten nuorisotaloilla. Työryhmämallin kehittämisen tavoitteena on lisätä tuottajien, taiteilijoiden ja nuorisohjaajien tietoa toistensa työn tavoista. Jokaisella toimijalla on omat tehtävänsä ja tavoitteensa projektien suhteen ja yhdessä näistä muodostuu laaja ja vaikuttava kokonaisuus. Tarve hankkeelle nousee työelämän kokemuksista. Aiemmin mainitsemisiani jo toteutuneissa taidelähtöisissä projekteissa on esille tullut haasteita ja selkeitä kehittämiskohteita toiminnan kehittämiseksi. TuOTa yhdessä!-hanke syntyi näiden kehittämistarpeiden pohjalta ja pyrkii löytämään ratkaisuja esiintyneisiin ongelmiin ja kehittämään työryhmämallin toimintaa. Konkreettisenä tuotoksena hankkeesta syntyvät perehdyttämispaketti ja työryhmätoiminnan mallinnus, jotka auttavat hahmottamaan toimijoiden rooleja ja keskinäistä yhteistyötä nuorille järjestettävissä taidelähtöisissä projekteissa.

Perehdyttämispaketti, joka syntyy TuOTa yhdessä!-hankkeen tuotoksena, auttaa taidelähtöisiin projekteihin osallistuvia nuorisohjaajia, taiteilijoita ja tuottajia

hahmottamaan työskentelyä ja antaa työkaluja etenkin niille toimijoille, jotka eivät aiemmin ole osallistuneet vastaaviin projekteihin. Pehdyttämispaketin tavoitteena on selkeyttää työskentelyä ja askel askeleelta kuvata projektin kulkua ja tätä kautta ennaltaehkäistä projektin aikana mahdollisesti syntyviä haasteita, joita aikaisemmissa projekteissa on tullut vastaan. Kaikille kolmelle toimijalle on pehdyttämispaketissa omat lukunsa, jossa kerrotaan ko. toimijan roolit, tehtävät ja vastualueet.

Olen itse toiminut Tammikuusta 2015 lähtien TuOTa yhdessä!-hankkeen työryhmässä tekemässä kehittämistyötä. Lähdin mukaan hankkeeseen omasta mielenkiinnosta taidetta kohtaan. Olen myös kiinnostunut taiteen vaikutuksista yksilöön, siihen millä tavoin taiteen avulla voidaan lisätä ihmisten hyvinvointia. Toivon myös tulevaisuudessa työllistyväni kulttuurisen nuorisotyön piiriin, joten koin, että osallistumiseni hankkeeseen palvelee myös omia tavoitteitani. Hanketta on toteutettu moniammatillisessa ryhmässä, johon kuuluivat itseni lisäksi projektipäällikkö, joka edusti Humanistista ammattikorkeakoulua, tuottaja, joka työskenteli Helsingin nuorisoasiainkeskuksella ja kulttuurituottajaopiskelija Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Hankkeella on myös ohjausryhmä, johon kuuluvat nuorisoasiainkeskuksen kulttuurisen nuorisotyön toimistopäällikkö ja nuorten toimintakeskus Hapen johtaja, Hapen taidetoimintojen vastaava tuottaja sekä kulttuurituottaja/koordinaattori Malmitalon Operaatio Pulsil!:sta. Tehtäväni hankkeessa on ollut toteuttaa kehittämistyötä nuoriso-ohjaajan näkökulmasta, joka on luonnollinen lähestymistapa koulutusohjelmani perusteella. Kaikki kehittämistyö on tehty loppujen lopuksi yhdessä työryhmän kanssa, mutta jaoin vastualueet, joita tarkastelimme lähemmin. Omaksi konkreettiseksi tehtäväkseni muotoutui lopulta tuottaa nuoriso-ohjaajan osio pehdyttämispakettiin.

Tässä opinnäytetyössä tutkin nuoriso-ohjaajan roolia ja toimenkuvaa TuOTa-työryhmämallilla toteutettavissa taidelähtöisissä projekteissa, jotka järjestetään nuorisotaloilla. Vaikka tausta-aineistonani käyttämiä projekteja on toteutettu myös muualla kuin nuorisotaloilla, rajasin aiheeni koskemaan pelkästään nuorisotaloilla järjestettäviä projekteja siitä syystä, että koen tutkimusmenetelmäni kautta saaneen laajemman ymmärryksen niistä. Tavoitteenani on tutkia ja selvittää em. taidelähtöisissä projekteissa esiintyneet kehittämiskohteet ja kehittää työryhmämallia nuoriso-ohjaajan näkökulmasta. Tätä kautta tarkoitukseni on

tuoda näkyväksi kokemuksia nuoriso-ohjaajilta; mitä kehittämisen kohteita he ovat projekteissa nähneet ja miten he itse mahdollisesti kehittäisivät toimintaa. Esittelen kehittämiskohteita nuoriso-ohjaajan näkökulmasta ja nuoriso-ohjaajan työhön liittyen sekä esitän tutkimustuloksiani ja teoriaa hyödyntäen ehdotuksia, joilla toimintaa voitaisiin kehittää. Tavoitteeni on kehittämisen kautta selkeyttää nuoriso-ohjaajien toimintaa taidelähtöisissä projekteissa sekä tarjota työkaluja ja ohjeistusta, jotta toiminta olisi laadukasta, helppoa ja päämäärätietoista. Pohdin myös mitkä ovat tällaisessa toiminnassa nuoriso-ohjaajan ammatillisia vahvuuksia ja miten ja missä projektin vaiheessa nuoriso-ohjaajan ammattitaitoa voitaisiin hyödyntää mahdollisimman hyvin. Opinnäytetyössäni myös esittelen minkälaista yhteistyötä nuoriso-ohjaaja tekee tuottajan ja taiteilijan kanssa projektin eri vaiheissa. Tarkoitukseni tällä on tuoda konkreettisesti esille ne kohdat, joissa muiden toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä, jolloin kokonaisuuksien ymmärtäminen on helpompaa.

Toteutin myös kehittämisprojektini TuOTa yhdessä!-hankkeelle. Sen tuloksena syntyi varsinainen tuotokseni projektille, joka on nuoriso-ohjaajan osio perehdyttämispaketissa. Päädyimme hankkeen työryhmän kanssa siihen, että perehdyttämispaketista tulee melko tiivis, jolloin siinä ei ole tarkemmin perusteltu asioita. Opinnäytetyössäni kuvaan kehittämistyötäni, sitä miksi päädyin juuri niihin tuloksiin, mitä perehdyttämispaketissa esitän. Opinnäytetyöni siis perustelee miksi esimerkiksi nuoriso-ohjaajan roolit taidelähtöisissä projekteissa on sellaiset, kuten olen perehdyttämispaketissa ne esittänyt ja kuvaa kehittämistyön menetelmiä ja teoriaa, joita perehdyttämispaketissa on hyödynnetty.

2 TILAAJA JA TAUSTA-AINEISTO

Tässä luvussa esittelen TuOTa yhdessä!- hankkeen päätoteuttajan sekä hankkeen yhteistyökumppanit. Avaan myös hankkeessa käytettyä tausta-aineistoa.

2.1 Humanistinen ammattikorkeakoulu

TuOTa yhdessä!-hankkeen päätoteuttajana toimii Humanistinen ammattikorkeakoulu. Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) on yksityinen valtakunnallinen verkostoammattikorkeakoulu, joka toimii Jyväskylässä, Kuopiossa, Turussa, Helsingissä, Kauniaisissa sekä Nurmijärvellä. Humakissa on mahdollisuus saada ammattikorkeakoulututkinto kolmella eri alalla: kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (yhteisöpedagogi), kulttuurituotannon koulutusohjelma (kulttuurituottaja) sekä tulkkauksen koulutusohjelma (tulkki). Kaikista näistä aloista on myös mahdollisuus jatkaa opiskelua ja suorittaa ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK). (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015a.)

Humakin perusarvoihin kuuluu ”Human connections”, joka muodostuu humanistisesta ihmiskäsityksestä, suvaitsevaisuudesta ja toisen kunnioittamisesta, avoimesta, inhimillisestä vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta sekä yhdessä oppimisesta. Sen painoaloja ovat sosiaalisten ja kulttuuristen innovaatioiden ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015b.)

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa toteutetaan TKI-toimintaa (tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta), joka palvelee ja kehittää työelämää, yhteisöjä ja yrityksiä. Useimmiten toimintaa tehdään hankkeiden ja projektien kautta yhteistyössä työelämäkumppaneiden ja kehittäjätahojen kanssa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015c.) Humanistisessa ammattikorkeakoulussa toteutetaan vuosittain kymmeniä erillisrahoitteisia hankkeita, jotka perustuvat soveltavalle korkeakoulutasoiselle tutkimukselle ja antavat yhteistyökumppaneille mahdollisuuden hyödyntää ammattikorkeakoulun henkilöstön ja opiskelijoiden osaamista (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015d).

2.2 Yhteistyökumppanit

Hankkeen yhteistyökumppaneina toimivat Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, Helsingin juhlatiimit ja IHME-nykytaidefestivaalit. Nuorisoasiainkeskus on ollut mukana suunnittelemassa hanketta sekä toteuttamassa taidelähtöisiä

projekteja, jotka toimivat hankkeen kehittämistyön aineistona. Nämä projektit ovat toteutettu yhteistyössä Helsingin juhlatuokkien ja/tai IHME-nykytaidefestivaalien kanssa, joten esittelen myös lyhyesti heidän toimintaansa.

Helsingin nuorisosiainkeskus edistää nuorten yhteiskunnallista osallistumista ja tarjoaa nuorille tukea ja neuvontaa sekä tuottaa yhdessä nuorten kanssa kulttuuripalveluita ja harrastuksia. Kohderyhmänä nuorisosiainkeskuksella on 10-18-vuotiaat nuoret. Nuorisosiainkeskuksella on toimintaa yli 90 tilassa ympäri Helsinkiä ja heidän yli 400:a työntekijästä noin puolet toimii nuorisoohjaajina. Nuorisotyötä tehdään nuorisotaloissa, muissa toimipaikoissa ja projektien kautta. Nuorisosiainkeskus kuuluu Helsingin sivistystoimen alaisuuteen ja sitä ohjaa poliittisesti valittu nuorisolautakunta. Vuosittainen budjetti nuorisosiainkeskuksella on n. 28 miljoonaa euroa. (Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus 2015a.)

Helsingin juhlatuokit on vuosittain elo-syyskuun vaihteessa järjestettävä taidefestivaali. Festivaalissa esitellään erilaisia taidemuotoja, kuten esimerkiksi musiikkia, tanssia ja teatteria. Juhlatuokit pyrkii tekemään eri taiteen muotoja tunnetuksi ja madaltamaan kynnystä taiteen kokemiselle. Juhlatuokit on Suomen mittakaavassa melko iso festivaali ja esim. vuonna 2014 juhlatuukoilla oli 272 377 kävijää. (Helsingin juhlatuokit 2015.)

IHME-nykytaidefestivaali on vuosittain taidesäätiö Pro Arta tuottama tapahtuma, johon sisältyy valitun taitelijan teos julkisessa tilassa, keskustelua ja taidekasvatushankkeita teokseen liittyen. Säätiö pyrkii edistämään kuvataiteen asemaa ja näkyvyyttä sekä kehittämään sen yleisösuhdetta ja saatavuutta. IHME-nykytaidefestivaaleilla vuosittain vaihtuva kansainvälinen taitelija tai taitelijaryhmä toteuttaa IHME-teoksen julkiseen tilaan. Teoksen toteutustapa, muoto ja sijainti määritellään valitun taitelijan kanssa. Tämän lisäksi festivaaleilla on luentoja, elokuvia ja työpajoja sekä keskustelua IHME-teoksen teemoista yhdessä taitelijan kanssa. (IHME-nykytaidefestivaali 2015a.)

2.3 Tausta-aineisto

Tärkeimpänä tausta-aineistona, josta kehittämiskohteita lähdettiin kartoittamaan, toimivat jo edellä mainitut taidelähtöiset projektit, jotka olivat Nuorisoasiainkeskuksen yhteistyössä IHME-nykyaidefestivaalien ja Helsingin juhlaviikkojen kanssa toteuttamia. Näistä projekteista IHME-nykyaidefestivaalien kanssa toteutuneet projektit ovat olleet lähinnä työpajamuotoisia. Suurin osa näistä projekteista järjestettiin nuorisotaloilla, jolloin nuoret osallistuivat niihin vapaaajallaan vapaaehtoisesti. Työpajamuotoisissa projekteissa on omat ominaispiirteensä. Niissä kohderyhmä muodostuu pääosin sen nuorisotalon nuorista, joilla projekti toteutetaan. Kestoltaan ne ovat yleensä melko lyhyitä ja itse taiteellinen työskentely voi kestää aina yhdestä päivästä useisiin viikkoihin. Niihin osallistuvat nuoret voivat myös olla koko projektin ajaksi sitoutettu ryhmä tai nuoret voivat vaihtua jatkuvasti. Projektit voivat olla kestoltaan ja sisällöltään hyvinkin erilaisia.

Helsingin juhlaviikkojen kanssa järjestetyt projektit olivat pidempikestoisia ja nuoret olivat palkattuina niihin. Näissä projekteissa taiteen tekeminen toteutettiin kesätyönä ja näille projekteille oli varattu omat tilansa, jossa projektit toteutettiin. Sekä IHMEen, että Helsingin juhlaviikkojen kanssa toteutetuissa projekteissa kuitenkin toimijoina olivat nuoriso-ohjaajat, tuottajat ja taiteilijat. Näissä projekteissa nuoriso-ohjaajat olivat nuorisoasiainkeskuksella töissä, mutta tulivat projekteihin eri nuorisotaloilta, jolloin myös he saattoivat olla toisilleen tuntemattomia. Vaikka pidempikestoisia projekteja ei järjestetty nuorisotaloilla, käytän silti myös niitä tausta-aineistonani, koska toimijat näissä projekteissa olivat samat ja kehittämiskohteet melko samanlaisia kuin nuorisotaloilla järjestettävissä projekteissa. Vaikka nuoriso-ohjaajan toimenkuva muuttuu jonkin verran tällaisissa projekteissa verrattuna nuorisotaloilla toteutettaviin projekteihin, pääpiirteet ovat kuitenkin samanlaiset näissä kahdessa toteutusmuodossa.

2.3.1 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja IHME-nykytaidefestivaalien yhteistyöprojektit

2012 toteutettiin Nuorisoasiainkeskuksen ja IHMEen yhteistyönä taidekasvatusprojekti IHMEjuttu Nuorten toimintakeskus Hapessa ja julkisissa tiloissa. Projektin ohjaajana toimi esitystaiteilija Meiju Niskala. Siinä nuoret aikuiset pääsivät taitelijan johdolla etsimään totutuista tiloista, esineistä ja asioista uusia puolia. (IHME-nykytaidefestivaali 2012, 106.)

Tammi-Helmikuussa 2013 yhteistyönä syntyi IHME-merkkipaja, joka oli kuvataiteilija Otto Karvosen suunnittelema avoin työpajasarja nuorille. Pajoissa osallistujat saivat suunnitella ja valmistaa virallisen oloisia, mutta täysin omia liikennemerkkejä. Merkkien valmistuksessa käytettiin oikeita liikennemerkkipohjia ja niiden valmistuttua ne sijoitettiin yhdessä mietittyihin julkisiin paikkoihin tarjoamaan yllätyksiä ohikulkijoille. Merkkipajat järjestettiin Malmin, Roihuvuoren ja Herttoniemen nuorisotaloilla kolmena iltana viikossa ja nuorten hiihtolomatapah-tuma Reaktorissa kahtena päivänä. Lopulta merkit kerättiin yhteen IHME-päivien ajaksi 12. - 14.3.2013 Vanhan ylioppilastalon eteen.

Syksyllä 2013 nuoret olivat toivoneet nuorten tekemää taidetta julkisen liikenteen asemille ja sen tuloksena järjestettiin IHME Re-Action. IHME Re-Action oli vuonna 2014 kuvataiteilija Sasha Huberin suunnitelma taidetyöpajojen sarja. Kannelmäen, Haagan ja Malminkartanon nuorille suunnatuissa toteutettiin taideteos Pohjois-Haagan juna-asemalle. Kolmen viikon aikana toteutetut työpajat pidettiin Kannelmäen nuorisotalolla. IHME Re-Action oli osa nuorisoasiainkeskuksen osallistavan budjetoinnin hanketta, ruutibudjettia, jossa Haaga-Kaarela alueen nuorille annettiin mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toiminnan suunnitteluun ja budjetin laatimiseen. Ruutibudjetti on osa Helsingin kaupungin budjettia, jossa nuoret pääsevät ideoimaan ja päättämään vuosittain seuraavan vuoden nuorten vapaa-ajan toiminnasta ja nuorisoasiainkeskuksen budjetin suunnitamisesta (Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus 2015b).

Kari Cavénin ohjaama Valehtelijoiden klubi -projekti järjestettiin alkuvuodesta 2015. Projekti jalkautui alkuvuodesta 2015 Tapulikaupungin, Pihlajamäen, Mal-

min ja Pukinmäen nuorisotaloille sekä Falkullan kotieläintilaan. Jokaisella nuorisotalolla tapahtuma järjestettiin kahtena iltana. Valehtelijoiden klubi oli avoin tapahtuma, jossa nuoret pääsivät keksimään erilaisille esineille uusia käyttötarkoituksia. Nuorten keksimät ideat nauhoitettiin ja projektin jälkeen esineet vietiin Kansallismuseoon, Designmuseoon ja Tekniikan museoon ja niiden viereen asetettiin lappu, jossa oli kirjoitettuna nuorten keksimiä uusia käyttötarkoituksia esineille. (IHME-nykytaidefestivaali, 2015b.)

2.3.2 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja Helsingin juhlatuokkien yhteistyöprojektit

Tullaamo oli nuorisoasiainkeskuksen ja juhlatuokkien yhteistyössä vuonna 2013 järjestämä projekti. Sen ideana oli antaa mahdollisuus kolmellekymmenelle nuorelle työskennellä kesän aikana taiteentekijänä. Nuoret työskentelivät projektissa siis palkattuina työntekijöinä. Nuoret saivat vapaat kädet taiteen tekemisen suhteen, teokset saattoivat olla esim. kuvataidetta, videota tai ääntä. Projektissa yhdistyivät nuorisotyö, taiteen tekeminen, taiteen innostava ja motivoiva vaikutus sekä tyhjen tilojen tilapäiskäyttö. Tullaamon tapahtumapaikkana toimi tyhjä varastohalli Kalasatamassa, Helsingissä. Lopulta tullaamosta valmistui näyttely Helsingin juhlatuokkioille. Nuoria taiteen tekemisessä oli tukemassa kolme kummitaiteilijaa sekä nuorisoasiainkeskuksen nuoriso-ohjaajia.

Vuonna 2014 juhlatuokot ja Helsingin kaupunki palkkasivat kymmenen 16 - 17-vuotiasta nuorta lyhytelokuvahankkeeseen, jota kutsuttiin nimellä Kesäduuni. Kesäduunin teemana oli ihanneyhteiskunta ja nuoret saivat toteuttaa oman manifestinsa ihanneyhteiskunnasta elokuvan avulla. Ideana projektissa oli koota yhteen nuoria, jotka pääsevät jakamaan ajatuksiaan taiteen muodossa kaikkien nähtäväksi. Kesäduunissa nuoret perehdytettiin elokuvan eri osa-alueisiin ja heitä olivat avustamassa kummiohjaaja ja kummifilosofi. Projektin tuotoksena syntyi Tallessa -niminen lyhytelokuva, joka esitettiin myös Helsingin juhlatuokkioilla.

2.3.3 Taidelähtöisen projektin elinkaari

Taidelähtöisten projektien kokonaisuuden ymmärtämisen kannalta esittelen tiivistetysti miten projekti etenee. Taidelähtöiset projektit, joita opinnäytetyössäni käsittelen lähtevät liikkelle ohjausryhmästä. Ohjausryhmällä tarkoitan sitä tahoa, joka valmistelea projektin ja valvoo sen toteutumista. Esim. edellisissä kappaleissa esiteltyissä työpajamuotoisissa projekteissa ohjausryhmä koostui Nuori-soasiainkeskuksen ja IHMEen edustajista, jonka lisäksi ohjausryhmään saattoi kuulua myös muiden tahojen edustajia. Ohjausryhmän tehtävänä on mm. antaa projektille raamit (rahoitus, budjetti, projektisuunnitelman laatiminen, yms.) sekä koota projektia toteuttava työryhmä. Sen jälkeen kun projektin yksityiskohdat ovat selvillä, siirtyy projektin eteenpäin vieminen työryhmälle, joka alkaa toteuttamaan projektia. Tässä vaiheessa ohjausryhmän rooli on keskittyä seuraamaan projektin etenemistä. Kun projektin toteutus on saatu päätökseen, toteutetaan projektia koskeva arviointi ja päätetään projekti.

3 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tässä luvussa kuvaan mitä eri menetelmiä hyödyntämällä kehittämistyö TuOTa yhdessä!-hankkeessa on toteutettu. Kehittämistyössä hyödynnettiin dokumenttianalyysia, havainnointia, haastatteluja ja seminaaria. Dokumenttianalyysia ja seminaaria hyödyntämällä kehitimme toimintaa yhdessä työryhmän kanssa ja havainnoinnin ja haastattelut toteutin yksin. Tämän lisäksi myös muut hankkeen työryhmän jäsenet tekivät haastatteluja, joita hyödynsin kehittämistyössäni. Loppujen lopuksi kuitenkin kehittämistyö tehtiin kokonaisuudessaan yhdessä työryhmän kanssa.

Toteuttaessamme hankkeen työryhmän kanssa kehittämistyötä, kookonnuimme tasaisin väliajoin. Näissä tapaamisissa kehitimme toimintaa yhdessä ja veimme hanketta eteenpäin. Kävimme yhdessä läpi erilaisia vaihtoehtoja, joilla pyrimme saamaan perehdyttämispaketista mahdollisimman toimivan ja keskustelimme erilaisista hankkeeseen ja perehdyttämispakettiin liittyvistä asioista. Esitimme

myös tapaamisissa kukin omalta osaltaan esim. havainnoin ja haastattelujen tuloksia ja jaoin tietoa keskenään. Työryhmän tapaamisten lisäksi järjestimme harvemmin (n. yksi - kaksi kertaa kuukaudessa) myös tapaamisia ohjausryhmän kesken. Ohjausryhmän tapaamisissa esittelimme työryhmän kanssa tekemäämme kehittämistyötä ja pidimme ohjausryhmän ajan tasalla siitä, missä kohtaa kehittämistyössä ollaan menossa. Näissä tapaamisissa myös hyväksytimme ja kysyimme mielipidettä ohjausryhmältä erilaisiin perehdyttämispakettiin ja muihin hankkeeseen liittyviin asioihin.

3.1 Dokumenttianalyysi

Dokumenttianalyysi on työmenetelmä, jossa pyritään tekemään päätelmiä kirjalliseen muotoon saatetusta aineistoista, esim. raporteista ja www-sivuista. Sen tavoitteena on luoda selkeä kuvaus kehitettävästä asiasta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 136.) Kehittämistyössämme tärkeimpiä analysoitavia dokumentteja olivat Helsingin nuorisoasiainkeskuksen yhteistyössä Helsingin juhla- viikkojen ja IHME-nykytaidefestivaalien kanssa vuosina 2012 - 2014 toteuttamien projektien materiaalit (mm. projektiraportit, työntekijöiden haastattelut ja kokousmuistiot). Muita analysoitavia dokumentteja olivat muiden taidelähtöisten projektien raportit ja aiheeseen liittyvä kirjallisuus. Lähdimme liikkeelle työryhmän kanssa kokoamalla Helsingin nuorisoasiainkeskuksen projektien materiaaleista kaikki kehittämiskohteet ja haasteet, jotka niistä kävivät ilmi. Nämä kehittämiskohteet toimivat lähtökohtana kehittämistyölle.

3.2 Havainnointi

Havainnoinnin avulla voidaan saada tietoa siitä, mitä todellisuudessa tapahtuu ja miten ihmiset käyttäytyvät luonnollisessa ympäristössä. Sen avulla voidaan myös täydentää kyselyjä ja haastatteluja sekä havainnoida toimivatko ihmiset niin, kuin sanovat toimivansa. (Ojasalo ym. 2014, 114.) Kävin havainnoimassa alkuvuodesta 2015 järjestettyä Valehtelijoiden klubi-projektia. Valehtelijoiden klubi järjestettiin viidellä eri nuorisotalolla, joista olin havainnoimassa neljää. Havainnoinnin tarkoituksena oli saada laajempi näkemys mitä todella projektis-

sa tapahtuu, mitkä asiat toimivat ja mitkä eivät. Koen, että havainnointi oli kehittämistyöni kannalta merkittävä kokemus, koska tällöin omat tietoni aiheesta eivät enää perustuneet pelkästään lukemaani aineistoon vaan myös omiin kokemuksiini.

3.3 Haastattelu

Haastattelu on hyvä tiedonkeruumenetelmä kun halutaan tutkia yksilöä subjektina, jolloin haastateltavalla henkilöllä on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelun tarkoituksena voi olla esim. asioiden selventäminen tai syventäminen sekä se voi toimia hyvänä tiedonkeruumenetelmänä vähemmän tutkituissa aiheissa. (Ojasalo ym. 2014, 106.) Ollessani havainnoimassa Valehtelijoiden klubia, haastattelin samalla jokaisen nuorisotalon yhtä nuoriso-ohjaajista, jotka olivat osallisena projektiin. Vaikka yksi nuorisotaloista jäi minulta havainnoimatta, haastattelin myöhemmin ko. nuorisotalon nuoriso-ohjaajaa. Näiden lisäksi haastattelin erästä nuoriso-ohjaajaa, joka oli osallistunut kahteen aiempina vuosina järjestettyyn pidempikestoiseen projektiin sekä eräällä nuorisotalolla järjestetyssä projektissa mukana ollut nuoriso-ohjaajaa.

Haastatteluiden tarkoituksena oli saada laajempi kuva siitä, mitä projekteissa on tapahtunut ja päästä sisälle siihen, miten nuoriso-ohjaajat olivat kokeneet työskentelyn taidelähtöisessä projektissa. Halusin myös saada enemmän tietoa siitä mitä asioita heidän mielestään pitäisi kehittää ja miten he itse kehittäisivät TuO-Ta-työryhmämallia. Käytin tiedonhankintaan puolistrukturoitua haastattelua, jolla tarkoitetaan sitä, että kysymykset ovat laadittu ennakkoon, mutta niiden järjestystä voi vaihdella ja soveltumattomat kysymykset voidaan jättää kysymättä (Ojasalo ym. 2014, 108). Tähän päädyin siitä syystä, etten tiennyt kuinka hyvin haastateltavat osaisivat vastata kysymyksiini ja halusin, että haastatteluista ei tulisi liian virallisia vaan enemmänkin keskustelevia. Äänitin haastattelut, jonka jälkeen kirjoitin ne auki ja jaoin myös muun työryhmän nähtäväksi.

3.4 Seminaari

Järjestimme TuOTa yhdessä!-hankkeen kanssa TuOTa yhdessä! -seminaarin 28.4.2015. Seminaari keräsi yhteen n. 50 kulttuuri- ja nuorisoalan ammattilaista, jotka pääsivät kuulemaan kokemuksia nuorten kanssa tehdyistä taideprojekteista. Sen lisäksi osallistujat pääsivät itse kertomaan omia mielipiteitään ja ideoitaan työskentelyvaiheessa. Työskentelyvaiheeseen järjestimme kahdeksan eri pöytää, joissa jokaisessa oli yksi perehdyttämispakettiin liittyvä teema.

Teemat kahdeksassa eri pöydässä olivat:

- Mitkä ovat taideprojektien suurimpia haasteita?
- Mitä taide voi antaa nuorisotyölle ja nuorisotyö taiteelle?
- Miten nuoria voi innostaa työskentelyyn ja mitä heiltä voi vaatia?
- Miten taiteilijan, nuoriso-ohjaajan ja tuottajan muodostama työryhmä saadaan toimimaan yhdessä?
- Miten taideprojektin onnistumista voi arvioida?
- Minkälainen on hyvä projektisuunnitelma ja keiden tulee osallistua sen laatimiseen?
- Miten taideprojektista saatuja kokemuksia voi hyödyntää projektin jälkeen?
- Millä tavalla työryhmän oma tiedonkulku ja työskentelyn koordinointi tulee toteuttaa?

Työskentelyn perusideana oli se, että osallistujat saivat tulla jokaiseen pöytään keskustelemaan juuri sen pöydän aiheeseen liittyvistä asioista milloin tahansa ja saivat myös poistua pöydästä silloin kun halusivat. Jokaisessa pöydässä oli yksi isäntä, joka kirjasi ylös asiat, joista on keskusteltu. Osallistujilla oli siis mahdollisuus koko työskentelyvaiheen ajan vaihtaa pöydästä toiseen ja keskustella pöydän aiheista. Työskentelyn loputtua kävimme yhdessä läpi seminaarin osallistujien kanssa kussakin pöydässä esille tulleita asioita. Näiden lisäksi seminaarissa oli seinä, jossa oli omat osionsa tuottajalle, taiteilijalle ja nuoriso-ohjaajalle. Tähän seinään osallistujat pääsivät post-it-lapuin laittamaan omat mielipiteensä siitä, mitkä eri toimijoiden roolit ovat TuOTa-työryhmämallilla järjestetyissä taideprojekteissa. Ideana työskentelyssä oli saada alan ammattilais-

ten ääni kuuluviin ja heille annettiin mahdollisuus jakaa omia mielipiteitään ja kokemuksiaan. Tällä tavoin pyrimme saamaan lisää materiaalia perehdyttämispakettiin sekä saamaan vahvistusta alan ammattilaisilta jo kirjattuihin asioihin.

4 KEHITTÄMISKOHTEET

Tässä kappaleessa esittelen tutkimustyön tuloksena esille tulleita kehittämisskohteita. Tämänkaltaisissa projekteissa usein eri asiat liittyvät toisiinsa sekä ongelmat ja haasteet saattavat johtua useasta eri tekijästä. Kokonaisuudessaan projekteihin liittyviä kehittämiskohteita oli useita. Kuitenkin aiheeni rajauksen vuoksi pyrin löytämään juuri nuoriso-ohjaajan toimintaan liittyviä kehittämiskohteita. Esittelen haasteita niiltä osin, kuin ne mielestäni liittyvät nuoriso-ohjaajan työhön sekä siltä osin, kun koen, että nuoriso-ohjaaja pystyy omalla toiminnallaan vaikuttamaan niihin.

4.1 Dokumenttianalyysin tulokset

Analysoimme työryhmän kanssa toteutuneiden taidelähtöisten projekteista saatavilla olevia dokumentteja. Kokosimme taulukkoon haasteet ja ongelmat, joita projekteissa oli ollut. Tämän jälkeen tein listan niistä ongelmakohtista ja haasteista, jotka liittyivät nuoriso-ohjaajan toimenkuvaan. Dokumenttianalyysin tuloksena tausta-aineistosta kävi ilmi useita haasteita ja kehittämiskohteita. Nuoriso-ohjaajan näkökulmasta näitä olivat mm.:

- Nuoret eivät olleet lähteneet mukaan ja sitoutuneet projektiin toivotulla tavalla.
- Nuoriso-ohjaaja oli ollut vaikea saada osallistumaan projektiin.
- Taidemuotoinen työskentelytapa erosi nuorisoasiainkeskuksen toimintatavoista
- Toimijoiden vastuualueet olivat epäselvät
- Toimijoiden roolit olivat epäselvät
- Työskentely kehitysvammaisten kanssa
- Pedagogisten määritteiden epäselvyys
- Ryhmäytymisen suunnittelu tai puuttuminen kokonaan
- Toimijat eivät ole olleet selvillä asetetuista tavoitteista
- Toimijoiden välinen viestintä on epäselvää tai puutteellista

4.2 Haastattelun ja havainnoinnin tulokset

Dokumenttianalyysin pohjalta laadin kysymyspatteriston, jonka avulla haastatelin vuonna 2015 käynnissä olevan taideprojektin nuoriso-ohjaajia. Tavoitteenani oli saada selville toistuvatko meneillään olevassa taideprojektissa aikaisemmat ongelmat, löytää syitä ongelmille sekä saada kehittämissuhteita toimintaan. Haastattelujen lisäksi havainnointini aikana huomasin itse erilaisia kehitettäviä asioita. Myös haastattelemani nuoriso-ohjaajat kertoivat millaisissa asioissa toimintaa voisi kehittää, jotta projektit onnistuisivat paremmin.

Haastatteluista kävi ilmi, että yleisesti ottaen pajat olivat onnistuneet hyvin. Kaikki haastateltavat olivat tällä kannalla. Toistuvaa haastatteluissa oli se, että aluksi nuoret ihmettelivät mikä paja on, eivätkä lähteneet heti mukaan. Oman havaintoni ja haastatteluista tulevien mielipiteiden mukaan onnistumisen kannalta oli tärkeää, että pajat olivat kaksipäiväisiä juuri siitä syystä, että nuoret lämpenivät melko hitaasti pajalle ja useassa paikassa toisena päivänä kävijöitä oli enemmän. Haastateltavat kokivat, että valehtelijoiden klubi oli helppoudeltaan ja kestoltaan nuorille sopiva. Lyhytkestoisuus koettiin olevan nuorille hyvä, koska heille on tärkeää myös osallistua nuorisotalon ns. normaaliin toimintaan ja toisinaan voi olla vaikea keskittyä pidempikestoiseen toimintaan.

Se, oliko paja sisällöltään nuorille sopiva, jakoi mielipiteitä. Jotkut haastateltavat olivat sitä mieltä, että pajat olivat enemmänkin nuoremmille nuorille sopivia ja vanhemmat nuoret (15+) eivät innostuneet pajoista yhtä paljon. Omat havaintoni myös vahvistavat tätä väitettä. Eräällä nuorisotalolla kävi ilmi, että kun valehtelijoiden klubin julisteessa oli luenut taide, niin osa nuorista oli ”pelästynyt” sitä. Mainoksessa ei ollut avattu valehtelijoiden klubia tarkemmin, olivat nuoret luulleet, että he joutuvat olemaan koko illan siinä mukana.

Omiin havaintoihini perustuen mielestäni tärkeintä onnistumisen kannalta (tässä yhteydessä onnistumisen mittari on osallistujien määrä) oli se kuinka aktiivisesti ohjaajat olivat mukana toiminnassa. Esimerkiksi eräällä nuorisotalolla ohjaajat olivat erityisen aktiivisia ja saattoivat kaikki nuoret käymään pajalla. Huomioin itse myös, että palkinto toimi hyvänä motivaationa nuorille, joillain taloilla palkinnon puuttuminen olisi johtanut varmasti pienempään kävijämäärään. Pajat olivat mielestäni selkeästi sopivampia nuoremmille kävijöille (esim. 9-14-vuotiaille)

Omasta mielestäni pajat onnistuivat kaiken kaikkiaan hyvin siihen nähden, että isompia ongelmia ei syntynyt ja pajat vietiin kunnialla loppuun asti. En ole saanut mahdollisuutta tutustua vuoden 2015 IHME-pajojen varsinaisiin tavoitteisiin, joten siltä kantilta on vaikea sanoa täytyivätkö tavoitteet. Kuitenkin mielestäni aihe ja toteutusmuoto olisi voinut olla nuorille mielenkiintoisempi, vaikka nuoret lähtivätkin mukaan pajaan melko hyvin. En ainakaan itse saanut vaikutelmaa, että nuoret olisivat olleet kovin innoissaan pajasta. Esimerkiksi vuoden 2009 Nuorisobarometrissä neljä suosituinta luovan toiminnan muotoa, joita nuoret halusivat tehdä, olivat jonkin soittaminen soittaminen, tanssi, valokuvaaminen ja laulaminen (Myllyniemi 2009, 33). Vaikka tieto on jo kuusi vuotta vanhaa, uskon, että nämä taiteenlajit ovat ainakin jossain määrin suosiossa myös tällä hetkellä. Järjestävän tahon omat intressit voivat kuitenkin vaikuttaa projektin tavoitteisiin ja toteutusmuotoon, mutta mielestäni esim. edellä mainittuja luovan toiminnan muotoja on mahdollista soveltaa monenlaiseen toimintaan.

Kysyin haastatteluissani olivatko pajojen tavoitteet selkeät haastatelluille. Noin puolet haastatelluista koki, että pajan tavoitteet olivat olleet selkeitä. Se, miten tavoitteet olivat selvillä ja miten niitä käytiin läpi, tuntui olevan hyvin talokohtais-

ta. Osalle tavoitteet tuntuivat olevan hyvinkin selkeitä, kun taas toisilla ei tuntunut olevan minkäänlaista aavistusta niistä.

Tiedustelin nuoriso-ohjaajilta olivatko heidän roolinsa selvät pajojen aikana. Myös tämä jakoi mielipiteitä. Toiset kokivat roolinsa olleen selkeä, kun taas toiset eivät olleet ihan varmoja omasta roolistaan. Ne haastatellut, jotka eivät kokeneet rooliaan täysin selväksi, sanoivat, että ennalta ei ollut puhuttu mikä heidän roolinsa pajoissa on ja se aiheutti hieman epävarmuutta. Kuitenkin melkein kaikki haastatteluista olivat sitä mieltä, että heidän roolinsa on olla innostamassa nuoria sekä saattamassa heitä pajaan.

Kysyin haastatelluilta oliko heillä aiempaa kokemusta työryhmämallista (Taitelija-Tuottaja-Nuoriso-ohjaaja). Kellään ei ollut kokemusta juuri tällaisesta työryhmämallista, mutta usealla oli ainakin vähän kokemusta jonkinlaisesta taidelähtöisestä työstä nuorien kanssa.

Tiedustelin olivatko IHME-pajat aiheuttaneet vaivaa nuoriso-ohjaajille itselleen tai talon toiminnalle. Kukaan haastatelluista ei kokenut, että pajat olisivat aiheuttaneet minkäänlaisia haasteita tai vaivaa omalle työlleen. Eräs nuoriso-ohjaajista kertoi, että nuoret saattavat usein vierastaa ulkopuolisia toimijoita ja saattavat kokea heidät joltain osin omaa mukavuusaluettaan säröittäväksi tekijänä. Luulen, että täysin ulkopuoliset toimijat, jotka eivät ole nuorille tuttuja, saattavat aiheuttaa pientä jännitystä nuorissa eivätkä he ehkä pysty olemaan yhtä rennosti kuin silloin, jos talolla on pelkästään tuttuja aikuisia. Mielestäni tässä korostuu tuottajan ja taiteilijan kontakti nuoriin ja kuinka aktiivisesti he itse ottavat kontaktia. Eräs nuoriso-ohjaaja kertoikin, että on tärkeätä, että toimijat ottavat kontaktia nuoriin ja esimerkiksi kyselevät heidän kuulumisiaan, jolloin he antavat nuorille kuvan itsestään luotettavana aikuisena.

Kukaan nuoriso-ohjaajista ei ollut ollut millään tavalla mukana suunnittelemassa pajoja, mutta jokaisesta haastattelusta kävi ilmi, että suunnitteluun oltaisiin valmiita lähtemään mukaan. Toiset olisivat hyvinkin innoissaan suunnittelemassa tällaisia tapahtumia, kun jotkut taas olivat sitä mieltä, että heillä ei olisi mitään sitä vastaan, jos heidän täytyisi olla mukana suunnittelussa. Useasti oltiin sitä mieltä, että ennen tällaista pajaa voitaisiin pitää ainakin yksi kokoontumiskerta,

jonka ei tarvitsisi olla kestoaltaan kovinkaan pitkä ja jossa käytäisiin läpi mitä tehdään, kuka tekee, jne.

Kysyin nuoriso-ohjaajilta minkälaista ennakkotietoa he olivat saaneet pajoista ja oliko se heidän mielestään riittävää. Tässäkin kohdassa mielipiteet ohjaajien kesken jakoutuivat. Haastatteluista nousi esille, että suurin osa ennakkotiedosta mitä saatiin, oli tullut sähköpostitse. Sähköpostit oli lähetetty ilmeisesti talojen johtajille, jotka olivat tai eivät olleet pistäneet sähköpostia eteenpäin. Tällöin oli hyvin talokohtaista käytiinkö sähköposti yhdessä läpi, kävivätkö kaikki itsenäisesti sähköpostin läpi vai oliko nuoriso-ohjaajalla ylipäätään olemassa sähköpostia, jossa oli tietoa valehtelijoiden klubista. Useasti oli niin, että ne jotka olivat käyneet sähköpostit yhdessä läpi henkilökunnan kanssa, kokivat ennakkotiedon riittäväksi. Kun taas esimerkiksi erään haastateltavan ennakkotieto pajoista oli pelkkä juliste minkä hän oli nähnyt eikä hänellä ollut tällöin minkäänlaista tietoa mikä valehtelijoiden klubin tarkoitus on. Tässäkin kohdassa osa nuoriso-ohjaajista kaipasi kasvokkain tapaamista toimijoiden kanssa ennen pajan varsinaista käynnistymistä. Toisaalta eräs ohjaajista oli myös sitä mieltä, että on hyvä asia ettei ennakkotietoa ole liikaa, silloin joutuu itse mennä rohkeasti juttelemaan, jos kaipaa enemmän tietoa. Oma mielipiteeni on, että tässä kohtaa ennakkotieto tapahtumasta oli hyvin paljon kiinni siitä, kuinka aktiivisesti ohjaaja tai talon henkilökunta ylipäätään on etsinyt tietoa valehtelijoiden klubista.

Eräänä kysymyksenä haastatteluissani oli, että olisivatko nuoriso-ohjaajat toivoneet enemmän perehdytystä tapahtumaan. Myös tähän kysymykseen vastaukset olivat hyvin vaihtelevia. Eräs nuoriso-ohjaajista esimerkiksi koki, että sähköpostista sai riittävät tiedot siitä mitä heiltä odotetaan ja mikä heidän roolinsa tulee olemaan pajoissa, kun taas toinen oli sitä mieltä, että perehdytystä tarvitsisi, jotta tietäisi pitääkö itse olla aktiivisesti mukana pajoissa vai tehdä omaa perustyötään. Eräs ohjaaja myös koki, ettei olisi tarvinnut enemmän perehdytystä, koska hänellä ei ollut varsinaista roolia pajoissa. Myös tässä kohdassa toiset olivat sitä mieltä, että lyhyt tapaaminen ennen pajoja olisi ollut hyvä asia.

Kysyin ohjaajilta oliko heidän mielestään yhteistyö tuottajatahon kanssa ollut riittävää ja toimivaa. Useat vastaajista kertoivat, että eivät juurikaan olleet olleet kontaktissa tuottajatahon kanssa ja siksi eivät myöskään osanneet vastata kysymykseen. Eräs ohjaajista toivoi, että tuottajataholta olisi tullut toiveita siitä mitä he odottavat nuorisotalolta ja sen työntekijöiltä (mitä heidän odotetaan tekevän pajoissa, tarvitseeko tilaan tehdä jotain muutoksia, jne.).

Jokaisessa haastattelussa kävi ilmi, että ulkopuolisten järjestämä toiminta nuorisotaloilla on hyvä asia. Toiset myös toivoivat lisää tällaista toimintaa. Ulkopuolisten järjestämä toiminta koettiin hyväksi vaihteluksi nuorille ja osa oli myös sitä mieltä, että heillä on itsellään melko pienet resurssit henkilökunnan suhteen, joten ulkopuolisten toimijoiden tapahtumat toisaalta myös helpottavat talon toimintaa.

Tiedustelin myös nuoriso-ohjaajilta olisiko heidän mielestään voinut tehdä jotain toisin, että pajat olisivat onnistuneet vielä paremmin. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että pajat olivat hyviä juuri tällaisenaan. Eräällä nuorisotilalla oltiin sitä mieltä, että he olisivat itse voineet avata enemmän tapahtumaa nuorille etukäteen. Yksi nuoriso-ohjaajista ehdotti, että konsepti voisi olla sellainen, että pajalle mentäisiin pääsääntöisesti ryhmä kerrallaan, jolloin nuoret myös saattaisivat uskaltaa lähteä mukaan paremmin. Kuten monessa edellisessäkin kohdassa, toivottiin kasvokkain tapaamista ennen tapahtuman alkua.

Vuonna 2015 taideprojektissa mukana olleiden ohjaajien lisäksi haastattelin kahta muuta nuoriso-ohjaajaa, jotka olivat olleet mukana tätä aiemmin järjestetyissä taideprojekteissa. Toinen haastatelluista oli ollut mukana eräässä nuorisotalolla toteutuneessa projektissa ja toinen kahdessa pidemmässä projektissa, joissa nuoret olivat palkattuina kesän ajaksi projekteihin. Heidän palautteensa oli ainakin osin huomioitu projektien loppuraporteissa, jotka olen lukenut. Halusin kuitenkin toteuttaa haastattelut, jotta saisin syvempää palautetta ja kohdistetuilla kysymyksillä vastauksia juuri tiettyihin aiheisiin. Nostan näistä esille tulleita kehittämiskohteita ja joitain muita tärkeäksi kokemiani seikkoja.

Pidemmissä projekteissa mukana ollut nuoriso-ohjaaja ei ollut mukana suunnittelemassa projektia. Hän kuitenkin kertoi halunneensa olla mukana suunnitte-

lemassa. Eräänä kehittämiskohteena hän mainitsi, että projektin tavoitteita tulisi käydä enemmän läpi ennen projektin alkua ja suunnittelu pitäisi olla parempaa. Sen lisäksi hän koki kehittämistä toimijoiden pedagogisessa otteessa työhön ja koki nuorten kannalta haasteelliseksi sen, että projektissa oli ollut mukana useita taiteilijoita, jotka olivat eri päivinä töissä ja jokaisella heistä oli omanlaisensa näkemys taiteeseen. Tämä taas sekoitti nuorten työskentelyä, kun he saivat ristiriitaisia näkemyksiä taiteen toteuttamiseen. Haastateltu näki myös, että työryhmä olisi syytä ryhmäyttää ja palautteen antaminen tulisi sisältyä työaikaan. Hänen mielestään nuoriso-ohjaajan rooli nuorten tukijana, innostajana ja motivaattorina oli osuva ja hän koki projektilla olleen positiivisia vaikutuksia nuoriin.

Nuorisotalolla järjestetyssä projektissa mukana ollut nuoriso-ohjaaja koki, että projektin tavoitteet eivät olleet hänelle selkeät, koska hän ei itse ollut mukana suunnittelemassa projektia. Kuitenkin kiinnostusta suunnitteluun olisi ollut. Myös hän kaipasi jonkunlaista pedagogista suunnitelmaa projektille ja näki parantamisen varaa suunnittelussa ja projektin loppupurussa. Haastateltu oli itse saanut ennakkotiedon projektista sähköpostitse ja kaipasi jonkinlaista alkuinfoa ennen projektin toteutusta, jotta projektin idea olisi selkeä nuorille ja nuoriso-ohjaajille. Hän myös koki, että kun tuntisi tuottajan ja taiteilijan aiemmin, voisivat toimijat hyödyntää toistensa ammattitaitoa. Hän mainitsikin suurimmiksi kehittämisen kohteiksi taidelähtöisissä projekteissa projektin alun ja lopun.

5 NUORISO-OHJAAJAN ROOLI TAIDELÄHTÖISISSÄ PROJEKTEISSA

Kehitin työryhmän toimintaa omalta osaltani kokoamalla nuoriso-ohjaajan osuuden perehdyttämispaketista, joka selkeyttää nuoriso-ohjaajan toimenkuvaa taidelähtöisissä projekteissa. Osiossa esitän nuoriso-ohjaajan roolit ja vastualueet projekteissa sekä muita huomioonotettavia seikkoja, joita nuoriso-ohjaajan on tärkeätä tietää taiteellisesta työskentelystä. Tällä pyrin vastaamaan nousseisiin ongelmiin ja esitän ratkaisuja, joiden avulla koen, että näiltä ongelmilta pystyttäisiin jatkossa välttämään. Taidelähtöisiä projekteja voi olla paljon erilaisia ja siitä syystä roolit ovat *suuntaa-antavia* ja ne ovat tarkoitettu sovellettaviksi ja toimivat lähinnä työskentelyn perustana. Jotta esittämäni ratkaisut toteutui-

sivat, vaatii se myös muilta projektin toimijoilta ja ohjausryhmältä sitoutumista niiden noudattamiseen. Perehdyttämispaketin nuoriso-ohjaajan osio on tarkoitettu ammattilaisille, jotka työskentelevät nuorisotaloilla nuoriso-ohjaajina. Kylmäkoski (2008, 399) näkee, että ostopalveluiden tuottajat eivät ole osa tilojen jokailtaista arkea, jolloin näiden tuottajien ja nuorten välillä ei synny samanlaista kestävää vuorovaikutusta kun vakituisella työntekijällä ja nuorella. Vaikka käsittelemissäni taideprojekteissa palveluita ei osteta, soveltuu mielestäni sama periaate myös näihin projekteihin. Edellä esittelemäni näkemys toimii lähtökohtana nuoriso-ohjaajan rooleille taideprojekteissa. Oletan nuoriso-ohjaajan olevan se toimija, joka näistä toimijoista tuntee parhaiten nuorisotalon nuoret.

Näihin nuoriso-ohjaajan rooleihin olen päätenyt yhdistelemällä aiemmissa taidelähtöisissä projekteissa hyväksi koettuja käytäntöjä, teoriaa, haastatteluja ja havainnointia sekä omaa näkemystäni nuoriso-ohjaajan ammattillisuudesta. Perehdyttämispakettiin valikoituneita rooleja on myös pohdittu yhdessä TuOTa yhdessä!-hankkeen työryhmän kanssa ja olen hyväksyttänyt ne sekä työryhmän että hankkeen ohjausryhmän osalta.

5.1 Taiteellinen työskentely

Joissain tausta-aineistoni projekteissa taiteellinen työskentely ei ollut nuoriso-ohjaajille tuttua, joka oli aiheuttanut epävarmuutta. Taiteellinen työskentely eroaa ns. avoimesta nuorisotalotoiminnasta tietyiltä osin. Varsinkin nuoriso-ohjaajien, jotka eivät aiemmin ole olleet mukana toteuttamassa taidelähtöisiä projekteja, on hyvä tiedostaa miten työskentely eroaa näiden välillä.

Nuorisotilatyö on perinteisesti nähty luovana työnä, jolle on ominaista tietynlainen toiminnan vapaus. Sen kehitystä ja sisältöä ei ole varsinaisesti määritelty laissa, vaikkakin sitä ohjaa joltain osin nuorisolaki ja nuorisotyön kunnalliset tavoitteet (Kylmäkoski 2008, 398). Nuorisotyössä on siis taustalla erilaisia tavoitteita, mutta tarkemmin ei ole määritelty yksityiskohtaisia toimintatapoja, joilla tavoitteisiin pyritään. Nuorisolaissa (asetus nuorisolaista (2006/72) todetaan:

”Tämän lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.”

Nuorisolaki ei siis varsinaisesti määritä toimenpiteitä, joilla näihin tavoitteisiin pitäisi päätyä. Tavoitteet eivät myöskään ole kovin tarkkaan rajattuja. Tällöin nuorisotilatoiminta voi olla hyvin avointa eikä esim. jokaiselle eri toiminnalle tai keskustelulle nuorisotilalla ole varsinaista konkreettista tavoitetta, vaan taustalla on ikäänkuin ”piilo-opetussuunnitelma”, joka ohjaa nuoriso-ohjaajan työskentelyä. Myös uudessa ehdotuksessa nuorisolain muuttamiseksi nähdään, että ei ole tarkoituksenmukaista velvoittaa lainsäädännöllä jokaista kuntaa järjestämään nuorisotyötä samalla tavalla, vaan tärkeämmäksi nähdään säätää nuorisotyön tavoitteista, jolloin kunnalla olisi päätöksentekovalta sen suhteen, millä keinoilla tavoitteet saavutetaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015, 29-30).

Kysyin eräältä taidelähtöisessä projektissa mukana olleelta nuoriso-ohjaajalta miten hänen mielestään nuoriso-ohjaajan työnkuva muuttuu taidelähtöisissä projekteissa verrattuna avoimeen nuorisotilatoimintaan. Sain vastaukseksi:

”tällaisessa (taidelähtöisessä) projektissa on paljon selkeämmät aikarajat ja tavoitteet ja tietenkin sitä tehdään jotain varten ja sillä tähdätään johonkin. Tottakai avoimessakin (nuorisotilatoiminnassa) tähdätään johonkin, mutta siinä on paljon enemmän varaa liikkua ja joustaa ja tehdä eri tavoilla.”

Mielestäni tämä vastaus kiteyttää hyvin eroavaisuuden avoimen nuorisotilatoiminnan ja taiteellisen työskentelyn välillä. Taidelähtöisessä projektissa on jokin tietty rajattu päämäärä, jota kohti pyritään tietyssä ajassa. Projekti alkaa jostain päivämäärästä ja päättyy johonkin päivämäärään, kun taas avoin nuorisotilatoiminta on jatkuvampaa.

Toisinaan nuoriso-ohjaajien oma osaaminen ei riitä järjestämään tietynlaista toimintaa nuorille, jolloin tilan ulkopuolisten työntekijöiden voimin voidaan järjestää organisoitua toimintaa nuorisotalolla. Tässä tilanteessa tilatyöntekijän rooli on määriteltävä uudelleen toiminnan tuottajasta sen tilaajaksi. Tällöin korostuu yhteistyö eri toimijoiden kanssa ja samalla tilatyöntekijän ja nuoren välinen suh-

de saa uuden muodon. Työntekijän rooli muuttuu toimintaa vetävästä enemmän kanssatoimijaksi nuorten rinnalla. (Kylmäkoski 2008, 399.)

5.2 Suunnittelu ja nuorten huomioonottaminen

Tarkastelemissani taidelähtöisissä projekteissa toimintaan osallistuneet ja haastattelemani nuoriso-ohjaajat eivät olleet osallisena toiminnan suunnitteluun. Myöskään nuoria ei ollut osallistettu toiminnan varsinaisen sisällön suunnitteluun ainakaan nuorisotaloilla järjestettävissä taidelähtöisissä projekteissa. Tällöin lähtökohdat projekteille määräytyivät suurimmilta osin ohjausryhmältä. Uskon, että monet projektien ongelmista helpottuu jo pelkästään ottamalla nuoriso-ohjaajat ja nuoret mukaan toiminnan suunnitteluun. Myös eräät haastatelluista korostivat suunnittelun merkitystä projektin sujuvuuden kannalta. Kun nuoriso-ohjaajat otetaan mukaan suunnitteluun, uskon, että tällöin esim. ennakkotieto projekteista on nuoriso-ohjaajille riittävää. Kun asioita suunnitellaan yhdessä ja niistä puhutaan etukäteen, voidaan uskoakseni saada yksimielisyys siitä mitä projektissa tapahtuu, mitkä ovat toimijoiden roolit, jne. Tällöin siis jo ennen projektia kaikki tietävät miten toimitaan ja voidaan pyrkiä ennaltaehkäisemään projektissa mahdollisesti esiintyviä ongelmia.

Kehittämistyöni alkuvaiheessa olin yllätynyt siitä, että nuoriso-ohjaajien ammattitaitoa ei ollut hyödynnetty toiminnan suunnittelussa. Uskon sen myös osaltaan vaikuttaneen siihen, että kaikissa projekteissa nuorisotyöntekijät eivät olleet osallistuneet toimintaan kovin aktiivisesti. Kaikki havainnointini aikana haastattelemat nuoriso-ohjaajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että ulkopuolisen tahon toimesta toteutetut projektit nuorisotaloilla on hyvä asia ja eräällä nuorisotalolla niitä myös toivottiin lisää. Tämän perusteella uskon, että aktiivisuuden puute ei välttämättä johtuisi siitä, että nuoriso-ohjaajia ei kiinnostaisi osallistua ulkopuolisen tahon järjestämään toimintaan tai että nuoriso-ohjaajat näkisivät ulkopuoliset toimijat oman työnsä uhkana. Uskon, että aktiivisuuden puutteelle syyt löytyvät muista tekijöistä.

Luulen, että nuorten (ja nuoriso-ohjaajien) osittainen mielenkiinnon puute joitain projekteja kohtaan johtuu siitä, että he eivät itse ole saaneet vaikuttaa tarpeeksi

siihen mitä tehdään. Esimerkiksi havainnoimastani taideprojektista mielestäni näkyi se, että nuoriso-ohjaajia eikä nuoria oltu osallistettu suunnitteluun. Toiminta ei kokemukseni mukaan ollut nuorille riittävän mielenkiintoista ja uskon, että siitä olisi saatu mielenkiintoisempaa, jos ohjaajia ja nuoria itse osallistettaisiin suunnitteluun. Jokainen haastattelemistani nuoriso-ohjaajista olisi kuitenkin ollut valmis osallistumaan toiminnan suunnitteluun. Koen myös, että sitoutuminen toimintaan on luontevampaa ja kiinnostus projektia kohtaan suurempaa, kun nuoriso-ohjaajat ja nuoret itse ovat osallisena suunnitteluun eikä pelkästään tuoda valmiita yksityiskohtia sisältävää projektia ulkopuolisen tahon toimesta. Kesäniemen (2013, 13) mukaan ohjaus- ja työpajatoiminnan eräänä lapsilähtöisyyskriteerinä on se, että osallistujien ideat ja tarpeet on huomioitu suunnittelussa ja toteutuksessa. Jotta toiminta olisi siis laadukasta ja lapsi- tai nuorilähtöistä, tulee myös kohderyhmän ideat ottaa huomioon suunnittelussa. Mielestäni taidelähtöisten projektien tulisikin ensisijaisesti olla nuorilähtöistä ja lähteä liikkeelle juuri nuorten tarpeista ja mielenkiinnon kohteista.

Osallistavalla suunnittelulla tarkoitetaan toimintatapaa, jossa edistetään toimijoiden itsensä osallisuutta sekä hyödynnetään heidän asiantuntijuuttansa heitä itseään koskevissa hankkeissa. Parhaimmillaan osallistava suunnittelu on alhaalta ylöspäin suuntautuvaa toimintaa, jossa pyritään saamaan esiin yhteisössä piilevä hiljainen tieto. Sen ensisijaisena tehtävänä on järjestää tilanteita, joissa ihmiset pääsevät tasavertaisina yhteistökumppaneina pohtimaan ja päättämään heidän omaan elämäänsä liittyvistä asioista (Kinnunen, Penttilä, Rantala, Salonen & Tervo 2003, 28). Varsinkin kun järjestetään taidelähtöisiä projekteja nuorisotaloilla, olisi mielestäni tärkeää hyödyntää nuoriso-ohjaajan ammattitaitoa jo suunnitteluvaiheessa. Nuoriso-ohjaaja työskentelee nuorisotalolla ja hän on se henkilö, joka luultavasti tuntee taideprojektiin mukaan tulevat nuoret ja toimii omassa työssään nuorisotyön asiantuntijana. Mielestäni nuoriso-ohjaajan parasta antia toiminnan suunnittelulle on tuoda nuorten näkökulmaa esiin, tuoda pedagogista näkökulmaa ja varmistaa, että projekti on sellainen, joka pystytään toteuttaman nuorille. Nuoriso-ohjaajan tehtävänä olisi myös pitää huoli, että nuoret ovat toiminnan keskiössä ja että heidän mielipiteensä on otettu huomioon toiminnan suunnittelussa. Jokainen nuori on yksilö, jolla on omat kiinnostuksen kohteet ja myös jokaisen nuorisotalon kävijäkunta on erilainen. Joillain nuorisotaloilla esimerkiksi nuoret saattavat olla pääosin 17-vuotiaita, kun taas

toisella nuorisotalolla enemmistö nuorista voi koostua 13-vuotiaista. On myös lukuisia muita erilaisia seikkoja, jotka erottavat nuorisotaloja toisistaan, mutta pelkästään tämä asia voi mielestäni tehdä jo melko mahdolliseksi tietää mitkä asiat kiinnostavat eri nuorisotaloilla, jos nuoriso-ohjaajia eikä nuoria oteta mukaan suunnitteluun. Olen myös itse työskennellyt keikkaluontoisesti nuoriso-ohjaajana neljällä eri nuorisotalolla pääkaupunkiseudulla ja huomannut näitä eroavaisuuksia nuorisotalojen välillä. Esimerkiksi ikä- ja sukupuolijakauma on vaihdellut hyvinkin paljon eri nuorisotalojen välillä ja kävijämäärät illan aikana ovat olleet huomattavasti erilaisia. Sen lisäksi olen huomannut, että kiinnostuksen kohteet eri nuorisotalojen nuorilla ovat erilaiset, joillain nuorisotaloilla on saatettu suosia digitaalisia pelejä, toisilla lautapelejä ja joillain ei ole juurikaan pelattu mitään. Uskon, että sama voi päteä myös mieltymyksiin taidetta kohtaan, joillain nuorisotaloilla saatetaan suosia enemmän musiikkia kun taas toisella vaikkapa graffiteja. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan yleistää, että tietyn nuorisotalon kaikki nuoret ovat kiinnostuneita samoista asioista, vaan, että olen itse huomannut selkeitä trendejä eri nuorisotaloilla, jotka ovat hyvinkin erilaisia kuin toisella nuorisotalolla. Erästä haastattelemistani nuoriso-ohjaajasti kiteytti hyvin oman mielipiteeni asiasta kysyessäni häneltä pitäisikö nuoriso-ohjaajan osallistua suunnitteluun:

"Kyl mun mielestä ois syytä olla, koska nuoriso-ohjaaja kuitenkin tuntee sen talon ja nuoret ja sit ne tavat ja niiden nuorten maailman ja vois tuoda sit sitä näkökulmaa et mikä ois se oikee tapa juuri heidän kanssa toimia. Kaikist paras ois et ne nuoret sais siihen vielä mukaan. Se tekis sitä sitouttamista jo huomattavasti enemmän."

Nuorisotaloilla järjestettäviä taidelähtöisiä projekteja järjestetään pääosin nuorten *omalla vapaa-ajalla*, jolloin kilpaillaan muiden ajanvietemahdollisuuksien kanssa. Anu Gretschel (2011) on tutkinut ja kehittänyt nuorisotalojen avointa toimintaa nuorten osallisuuden ja nimenomaan nuorten näkökulmasta. Tutkimukseen osallistui yhteensä 12 nuorisotaloa Kajaanista ja Helsingistä. Tutkimuksessaan Gretschel (2011, 15) myös tarkastelee nuorten olemista ja tekemistä nuorisotaloilla. Nuorten kanssa järjestettyjen ryhmäkeskustelujen pohjalta hän kuvailee nuorten tekemistä nuorisotalolla:

”Ensimmäiset ryhmäkeskusteluryhmät (talot 1–5) luetteloivat ja ryhmittelevät, mitä nuoret tekevät nuorisotaloilla. Aikaansaadut ryhmittelyt vaihtelevat taloittain. Yhteiseksi ryhmittelyjen piirteeksi minun oli mahdollista erottaa toiminnan ryhmittely joko yhdessä tekemiseen tai yhdessä olemiseen. Yhdessä tekemistä on nuorisotaloilla tarjottujen harrastusmahdollisuuksien käyttö: harrastelu, pelaaminen ja leikkiminen, liikunnalliset pelit ja urheilu, semmoiset missä liikutaan, tehdään keholla ja esimerkiksi kädentaitojen harrastaminen, kuten kankaanpainanta tai mukien maalaaminen. Yhdessä olemiseen kuuluu nuorten mukaan kavereiden kanssa chillaus (ajanvietto, oleskelu), jutustelu, telkkarin katsominen (usein mainitaan Salattujen elämien katsominen yhdessä), mässäily (syöminen ja juominen) ja ystäväystyminen. Joillakin taloilla nuoret ryhmittelevät kahvinkeiton, ruoanlaiton ja leipomisen enemmänkin yhdessä olemiseen kuin tekemiseen: ensin valmistetaan ruoka ja sitten syödään yhdessä. Joillakin taloilla tietokoneisiin ja erilaisiin muihin medioihin (musiikkiäänentoisto yms.) liittyvät pelaamiset ja tekemiset ryhmitellään oleskeluksi vastapainona kunnon liikunnalliseen pelaamiseen”

Näistä tuloksista voin päätellä, että ajanvietemahdollisuuksia nuorisotaloilla on melko paljon. Kun ja jos taideprojektiin osallistutaan, voi se olla pois nuorten muista vapaa-ajanviettotavoista. Tästä syystä koen erityisen tärkeäksi, että taiteen toteuttamismuoto on nuorille oikeasti kiinnostava ja he haluavat vaihtoehdoisen tekemisen sijasta osallistua taidetyöskentelyyn.

Toisaalta on myös mielestäni utopistista ajatella, että saataisiin järjestettyä jokaiselle nuorelle juuri sellaista taiteen tekemistä mitä hän itse haluaa, mutta kuulemalla nuorten ja nuoriso-ohjaajien mielipiteitä ja ajatuksia voidaan saada ainakin erilaisia ehdotuksia millaista taidetta nuorisotalolla haluttaisiin toteuttaa. Osallistumisen tapoja on monenlaisia, enkä tässä tarkoita sitä, että nuoria tulisi ottaa mukaan ohjausryhmään suunnittelemaan. Uskon, että eräs toimiva tapa voisi olla sellainen, jossa nuoriso-ohjaaja toimii viestintuojana. Kun on päätetty se millä nuorisotalolla projekti toteutetaan, voisi ko. talon nuoriso-ohjaaja kerätä mielipiteitä ja ehdotuksia nuorilta siitä millaista taiteellista toimintaa nuoret itse haluaisivat. Tämän jälkeen nuoriso-ohjaaja voisi viedä saamansa tiedon ohjausryhmään, jossa voitaisiin ehdotusten pohjalta miettiä minkälaista toimintaa järjestetään.

Erilaisilla projekteilla on erilaiset tavoitteet ja ne saattavat määrittyä osittain toteuttajatahon omista intresseistä. Esimerkiksi jokin teatteria toteuttava instituutio

voisi olla mukana toteuttamassa taidelähtöistä projektia nuorille, jolla he myös pyrkisivät saamaan nuoria kiinnostumaan teatterista. Tällöin tavoitteena voisi olla kiinnostuksen lisääminen teatteria kohtaan nuorten keskuudessa. Tällaisessa tilanteessa olisi mielestäni tärkeätä, että nuorille ei pakkosyötettäisi kiinnostusta teatteria kohtaan ja tuotaisi valmista konseptia, jolla pyrittäisiin lisäämään kiinnostusta. Sen sijaan voitaisiin pohtia yhdessä nuoriso-ohjaajien ja nuorten kanssa erilaisia tapoja toteuttaa teatteria, joka olisi juuri nuorille kiinnostavaa. Mielestäni on erityisen tärkeää, kun taidetta halutaan tuoda nuorten keskuuteen ja saada nuoria kiinnostumaan taiteesta, että taidetta toteutetaan nuorten ehdoilla. Uskon, että pahimmassa tapauksessa kiinnostus taidetta kohtaan voi laskea, jos nuorille järjestetään taidetta mikä ei heidän mielestään ole kiinnostavaa. Ylipäätään olisi mielestäni tärkeää kuulla nuorten ja nuoriso-ohjaajien mielipiteitä, olivatpa projektin tavoitteet mitkä tahansa. Uskon, että yhteisellä suunnittelulla voidaan saada aikaan kaikkia osapuolia miellyttävä taideprojekti.

Suunnitteluvaiheessa työryhmän olisi hyvä laatia myös pedagoginen suunnitelma, jonka toteuttamisessa nuoriso-ohjaaja on isossa roolissa. Aiemmissä taidelähtöisissä projekteissa pedagogista suunnitelmaa ei ollut tehty ja ainakin yhdessä projektissa pedagogisen suunnitelman puuttumista perusteltiin sillä, että ei ollut haluttu liian koulumaista rakennetta. Kuitenkin ko. projektin palautteista ja haastatteluistani kävi ilmi, että pedagogisen suunnitelman teko olisi ollut tarpeellista. Haastattellessani kahta aiempina vuosina projekteissa toiminutta nuoriso-ohjaajaa, oli eräänä kysymyksenäni: olisiko projekteille tarpeellista tehdä pedagogista suunnitelmaa? Kummatkin haastatelluista olivat sillä kannalla, että pedagogisen suunnitelman tekeminen voisi olla tarpeellista. Toinen haastatelluista kuvasi, että pedagogisella suunnitelmalla voitaisiin tarjota käsitteelliset työkalut siihen, millainen on taiteen ulkopuolinen ohjausprosessi ja hän myös koki, että sellaista olisi tarvittu erityisesti projektissa, jossa nuoriso-ohjaajat vaihtuivat kesken projektin. Hän myös koki, että toiset ohjaajista olivat olleet pelkäämään ”hyviä tyyppejä”, kun taas toiset olivat olleet erittäin tiukkaa hallinnollisella puolella. Luulen, että tämä saattaa asettaa ohjaajat erilaiseen asemaan nuorten silmissä.

Vaikka suunnitelman tekeminen voi vaikuttaa koulumaiselta, uskon, että sen laatimisesta olisi hyötyä. Tällöin yhtäläillä kuin taiteellisessa suunnitelmassa,

saataisiin ohjenuora pedagogiseen otteeseen, jota työryhmä sitoutuu toteuttamaan. Suunnitelmaan olisi hyvä sisällyttää myös pedagogiset tavoitteet ja miten niiden täyttymistä voitaisiin tukea mahdollisimman hyvin. Mielestäni pedagogisten tavoitteiden ylöskirjaaminen on tärkeää työn laadun kannalta. Jos taiteen avulla halutaan saada muutosta myös nuoren ajattelussa tai käyttäytymisessä on tärkeä kirjata ylös millaista muutosta halutaan saada aikaan vai tehdäkö taidetta pelkästään taiteellisen päämäärän vuoksi. Tällöin myös arviointi on helpompaa, onnistuttiinko projektissa saamaan aikaan sellaista muutosta nuorissa kuin oli tarkoitus. Pedagogiset tavoitteet kulkevat rinta rinnan taiteellisten tavoitteiden kanssa ja voivat myös osaltaan olla toimintaa määrittäviä tekijöitä. Jos esimerkiksi haluttaisiin lisätä nuorten kriittistä ajattelua, voi nuorisohjaaja suunnitella taiteilijan kanssa minkälaisella taidetyöskentelyllä tähän tavoitteeseen voitaisiin päästä. Tekemällä pedagoginen suunnitelma, voidaan välttyä siltä, että nuorten ohjauksessa ei esiinny ristiriitoja eri ohjaajien välillä, vaan kaikilla on samanlainen pedagoginen ote työssä. Toisaalta koen, että ongelmallista pedagogisen suunnitelman tekemisessä voi olla se, että nuorisotyöstä yleisesti puuttuu eräänlainen pedagoginen suunnitelma. Nuorisolaissa määritellään nuorisotyön yhteiskunnallinen olemassaolo, mutta ei anneta ohjeita nuorisotyön ammattilaisten kasvattajuuteen. Esimerkiksi opettajilla on opetussuunnitelmat, jotka ohjaavat heidän työtään, kun taas nuorisotyössä samanlaista suunnitelmaa ei ole. (Soanjärvi 2011, 100.)

Suunnittelussa on myös hyvä varautua siihen, että ryhmässä saattaa olla erityisen tuen tarpeessa olevia nuoria. Eräässä toteutuneessa taideprojektissa mukana oli ollut kehitysvammaisen nuori, jolla ei ollut henkilökohtaista avustajaa ja tällöin tässä roolissa oli lähes koko aika työllistettynä yksi nuorisohjaajista. Tähän on hyvä varautua jo siitä syystä, että jos yksi nuorisohjaajista joutuu keskittymään vain yhden nuoren tukemiseen, pienenevät resurssit lopun ryhmän ohjaamisesta. Olisi mielestäni tarpeellista suunnitella etukäteen mitä tehdään, jos tällainen tilanne tulee, otetaanko esim. tarpeen vaatiessa mukaan lisää nuorisohjaajia. Toiminnan suunnittelussa on hyvä ottaa huomioon se, että nuorten kirjo saattaa olla hyvinkin laaja ja esim. jollain nuorella saattaa olla rajoittunut toiminta- tai liikuntakyky. Tällöin pitäisi toiminnan olla sellaista, että myös ko. nuori pystyy osallistumaan siihen. Tiihonen & Saarela (2013, 8) näkevät, että liikkumisen ja keuhonhallinnan apuvälineille on mahdollista löytää uusia käyttöta-

poja, esim. pyörätuolitanssi. Mielestäni mikään ei kuitenkaan ole esteenä taiteeseen osallistumiselle eikä välttämättä suunnitelmia tarvitse muuttaa, vaan jokaiselle voidaan löytää oma tapansa toteuttaa taidetta. Tämän lisäksi pitäisi ylipäättään varautua mahdollisiin ongelma- ja haastetilanteisiin, jotka liittyvät nuorten ryhmän heterogeenisyyteen.

5.3 Nuorten sitouttaminen

Nuorten akatemian projektioppaassa (2006, 24) nähdään, että sitoutuminen on tärkeää projektin onnistumisen ja ryhmän toimimisen kannalta. Lähtökohtana onnistuneelle projektille pidän sitä, että toimintaan ylipäättään osallistutaan. Nuoriso-ohjaajan tehtävänä on motivoida nuoria osallistumaan ja varsinkin sellaisissa projekteissa, joissa nuorten ryhmä pysyy samana koko toteutuksen ajan, on tärkeä saada sitoutettua nuoret työskentelyyn. Sitoutumisella tarkoitan sitä, että nuoret osallistuvat työskentelyyn suunnitellulla tavalla ja aikataululla. Tässä kohtaa edelleen haluan korostaa sitä, että uskon sitoutumisen toimintaa kohtaan olevan luontevampaa, jos nuoret itse ovat saaneet mahdollisuuden olla mukana suunnittelemassa projektin sisältöä. Tällöin projektista tulee myös nuorten projekti eikä pelkästään nuorille järjestettävä projekti. Myös Tervonen (2009, 12) näkee, että sitoutuminen työskentelyyn on sitä parempaa, mitä enemmän siihen on saanut vaikuttaa. Toisaalta taas nuorilla tulisi olla mahdollisuus vain piipahtaa taiteen äärellä. Sitoutumisen ei aina tarvitse mielestäni tarkoittaa sitä, että ollaan mukana toiminnassa alusta loppuun. Sitoutumista voi olla sekä, että sitoudutaan kokeilemaan taidetyöskentelyä ja päätetään sen jälkeen onko se kiinnostavaa. Mielestäni on erityisen tärkeää suunnittelussa ja tavoitteissa huomioida se, että onko tarkoituksena järjestää taidetyöskentelyä suljetussa vai avoimessa ryhmässä. Suljetussa ryhmässä kaikki osallistujat sitoutuvat toiminnan ajaksi, kun taas avoimessa ryhmässä nuoret voivat osallistua oman aikataulunsa ja mielenkiintonsa mukaan (Linnossuo & Parkkinen 2013, 19). Tämä voi osittain myös määrittää sitoutumisen tasoa projektia kohtaan.

Tiihonen & Saarela (2013, 8) näkevät, että onnistuneeseen taidetyöpajaan tarvitaan henkilökunnan sitoutumista. Mielestäni ensisijaisesti nuoriso-ohjaajien tulisi itse olla sitoutuneita projektiin, ennen kuin he lähtevät sitouttamaan nuoria

siihen. Tässäkin tilanteessa uskon, että osallistamalla nuoriso-ohjaajia suunnitteluun, sitoutuvat he paremmin projektiin. Nuorten sitouttaminen lähtee liikkeelle tiedottamalla projektista. Kun nuoriso-ohjaaja toimii työntekijänä nuorisotalolla, on hänen tehtävään tiedottaa nuorisotalon nuorille projektista. Tämä edellyttää tietysti sitä, että nuoriso-ohjaaja on osallistunut projektin suunnitteluun tai vähintään edes saanut tietoa toiminnan järjestävältä taholta mistä toiminnassa on kyse. Ihannetilanteessa nuoriso-ohjaaja on osallistunut suunnitteluun, mutta jos jostain syystä näin ei ole ollut, pidän minimivaatimuksena sitä, että järjestetään ainakin yksi tapaaminen nuorisotalon nuoriso-ohjaajien ja tuottajatahon välillä, jossa keskustellaan projektin yksityiskohdista.

Sinisalo-Juha (2013, 12) näkee, että ryhmään osallistuvien (tässä tapauksessa nuorten) on saatava riittävästi tietoa käytettävistä menetelmistä ennen sitoutumista ryhmään. Tästä syystä nuoriso-ohjaajan tulisi avata projektia nuorille tarkemmin: mitä projektissa tehdään ja millä tavoin. Kuten eräästä tekemästani nuoriso-ohjaajan haastattelusta käy ilmi, olivat tällä nuorisotalolla jotkut nuoret jopa pelästyneet sanaa taide, koska heille ei ollut avattu taideprojektin sisältöä tarkemmin. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miksi projektin sisällön avaaminen nuorille on tärkeää. Nuoriso-ohjaaja on se toimija, joka on jopa päivittäin kontaktissa nuorisotalon nuorten kanssa, joten mielestäni on luontevaa, että nuoriso-ohjaaja on se henkilö, joka avaa ja tiedottaa nuorille projektista.

Kun moniammatillista projektia toteutetaan nuorisotalolla, voi joillekin toimijoille nuorisotalo olla täysin uusi paikka. Kaikilla vieraillemillani nuorisotaloilla on myös ollut omat sääntönsä ja kävijät ovat olleet hyvinkin erilaisia esim. iältään ja sukupuoleltaan talosta riippuen. Siksi nuoriso-ohjaajan tehtäviin kuuluu nuorisotalon edustajana perehdyttää muut toimijat nuorisotalon toimintaan ja nuorten erityispiirteisiin. Muut toimijat olisi hyvä perehdyttää mm. nuorisotalon sääntöihin, jotta heidän toimintansa on samassa linjassa nuoriso-ohjaajien toiminnan kanssa. Olen itse kokenut työskennellessäni nuoriso-ohjaajana sen, että kun olen tullut toimintaan mukaan uutena työntekijänä, nuoret ovat yrittäneet kokeilla rajojani ja testata kuinka hyvin pidän säännöistä kiinni. Samanlaista voi varmasti tapahtua myös muille nuorille ennestään tuntemattomille toimijoille, jotka tulevat nuorisotalolle. Siitä syystä koen muiden toimijoiden perehdyttämisen erityisen tärkeäksi. Mielestäni on myös tärkeätä, että käydään läpi yhdessä, esim. minkä-

lainen käytös on hyväksyttävää. Tullessa nuorisotalolle ulkopuolisena saattaa esim. taiteilija, että hänellä ei ole oikeutta tai tarvetta puuttua siihen, jos nuoret rikkovat talon sääntöjä. Mielestäni on syytä tehdä selväksi, että myös muilla toimijoilla on oikeus ja *velvollisuus* puuttua sääntöjen rikkomiseen. Koen tämän tärkeäksi siitä syystä, että ei jouduttaisi asetelmaan missä nuorille annetaan ristiriitaista viestiä mitä saa tehdä ja mitä ei. Oman kokemuksen mukaan tällaisessa tilanteessa nuoret saattavat alkaa suosimaan ohjaajaa, joka antaa enemmän vapauksia. Tämä taas uskoakseni vie pois uskottavuutta muilta ohjaajilta.

Havainnoidessani taideprojektia huomasin, että tuottajan ja taiteilijan kontakti nuoriin oli osittain kankea. Enkä pidä sitä yllätyksellisenä, koska heillä ollut nuorisotalon koulutusta eikä heiltä myöskään voi mielestäni tällöin vaatia osaamista nuorten kanssa työskentelyyn. Myös eräs haastattelimistani nuorisotalon ohjaajista kertoi, että nuoret usein vierastavat ulkopuolisia toimijoita ja saattavat kokea heidät joltain osin omaa mukavuusalueensa säröittäväksi tekijänä. Haastateltu puhui ulkopuolisista toimijoista yleisesti, ei juuri tämän projektin toimijoista. Sinisalo-Juha (2013, 15) näkee, että ”ohjaajan pitää olla aikuinen, jonka oikeudentajuun ja rohkeuteen nuoret voivat luottaa”. Mielestäni sama pätee myös taiteilijaan ja tuottajaan, heidän pitäisi esiintyä nuorille luotettavina ja turvallisina aikuisina. Jotta tähän tavoitteeseen päästäisiin, olisi nuorisotalon ohjaajan tehtävänä perehdyttää taiteilija ja tuottaja nuorten kanssa työskentelyyn. Uskon, että perehdyttämällä muut toimijat voidaan saada aikaan luontevampi kontakti nuoriin. En koe, että perehdytyksen tarvitsisi olla pitkä koulutus vaan lähinnä ohjeistus siitä miten nuoria lähestytään, miten heitä motivoidaan ja innostetaan, kuinka nuorten kanssa voidaan löytää ”yhteinen kieli” sekä millä tavoin rakennetaan luottamusta nuoriin tai käsitellään mahdollisia työskentelyssä esiin tulevia vaikeita aiheita. Koen myös yhtäläillä tärkeäksi sen, että myös taiteilija perehdyttää nuorisotalon ohjaajaa taiteelliseen työskentelyyn ja tuottaja projektin tuotannolliseen puoleen.

Ennen projektin toteutusta on myös tärkeä käydä taiteilijan kanssa läpi mitä nuorilta voidaan odottaa ja vaatia taidelähtöisissä projekteissa. Järjestämässämme seminaarissa erään pöydän keskusteluaiheena oli se mitä nuorilta voi vaatia taidelähtöisissä projekteissa. Useat osallistujat pitivät vaatimista melko

pahana sanana ja olivat sitä mieltä, että vapaaehtoisuuteen perustuvissa projekteissa nuorilta ei voi vaatia mitään. Jotkut taas olivat sitä mieltä, että nuorilta voidaan vaatia esim. aikataulujen noudattamista, tosissaan yrittämistä ja itsensä haastamista. Mielestäni kummassakin näkökulmassa on järkeä. Pohdin sitä, jos nuorilta ei vaadita mitään, voidaanko puhua onnistuneesta projektista? Koen, että projektin tavoitteet määrittelevät vaatimustasoja projekteissa. Jos projektin tarkoituksena on ainoastaan saada nuoret tekemään tai kokeilemaan taidetta, ei mielestäni tällöin voi nuorilta vaatia mitään muuta kuin sitä, että he jollain tavalla osallistuvat toimintaan. Jos taas projektilla on tarkkaan rajattu päämäärä, jossa taideteos pyritään tietyn ajanjakson sisällä saamaan valmiiksi ja se esimerkiksi tulee esille muiden nähtäville, mielestäni nuorilta voidaan vaatia muutakin kuin pelkkää osallistumista toimintaan. Tällaisessa tilanteessa jos ja kun projekti on aikataulutettu, voidaan mielestäni vaatia esim. aikataulujen noudattamista. Ja jos oikeasti halutaan taiteen avulla saada aikaan kehitystä, voidaan mielestäni nuorilta vaatia sitä, että he yrittävät tosissaan. Nuorilta vaatimisessa on tietynlainen dilemma, kun toisaalta toiminta on vapaaehtoista eikä sitä kautta vaatimustaso voi olla korkea, mutta toisaalta, jos ei vaadita mitään, jääkö taidetyöskentely tällöin ”puuhasteluksi” ja voidaanko silloin saavuttaa pedagogisia ja taiteellisia tavoitteita. Koen, että nuoriso-ohjaajan ja taiteilijan tulisi löytää tasapaino sen välillä, ettei vaadita liikoja, mutta ei kuitenkaan päästetä nuoria liian helpolla. Tähänkin kohtaan mielestäni liittyy se, ovatko nuoret päässeet osalliseksi suunnitteluun. Koen, että, jos toteutetaan taidetta, jollaista nuoret ovat itse halunneet, voidaan myös nuorilta tällöin vaatia tosissaan yrittämistä. Jos taas taideprojekti suunnitteluineen ja sisältöineen tuodaan nuorille heitä kuulematta, ei ole mielestäni realistista ajatella nuorten sitoutuvan täysillä ja antavan kaikkensa.

5.4 Nuorten kanssa työskentely

Lähtökohtana onnistuneelle työskentelylle nuorten kanssa on mielestäni aito dialogi ohjaajan ja ohjattavien välillä. Ohjaajalle voi olla helppoa ottaa auktoriteetin asema, mutta se vie pois osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksia ohjattavilta. Helena Aarnio ja Jouni Enqvist (2001, 14-20) näkevät, että ”dialogi tarkoittaa ihmisten tasavertaiseen osallistumiseen perustuvaa yhdessä ajatte-

lemista ja perehtymistä johonkin asiaan tai toimintaan.” (Sinisalo-Juha 2013, 13.) Edellytyksenä dialogille on jokaisen osallistujan tasa-arvoinen ja aktiivinen mukanaolo. Tämän seurauksena on mahdollista synnyttää kommunikatiivinen suhde, jossa jokainen osallistuja on subjekti. Aarnio ja Enqvist näkevät, että kun tutkitaan yhdessä ja löydetään uusia näkökulmia, syntyy yhteinen ymmärrys, joka on jotain uutta juuri tähän tilanteeseen liittyen. Samanaikaisesti hämärtyvät myös rajat ohjaajien ja oppilaiden välillä. (mt., 13-14.)

Taiteellisen työskentelyn ohjausotteeseen pätevät pääosin samanlaiset periaatteet kuin muussakin tavoitteellisessa nuorisotoiminnassa. Kuitenkin se voi jollain osin muuttaa suhdetta nuoreen. Taidelähtöisissä projekteissa nuoriso-ohjaaja vastaa pääosin taiteen ulkopuolisesta ohjaamisesta, kun taas taiteilija on vastuussa taiteellisen työskentelyn etenemisestä. Nuoriso-ohjaajan ehkä tärkeimpänä tehtävänä taidelähtöisissä projekteissa on mielestäni toimia innostajana nuorille. Ruotsalainen (2008, 177) näkee, että liikkui pa nuorisotyöntekijä missä tahansa, on hänen oma innostuksena välttämätön. Mielestäni tätä voidaan pitää hyvänä lähtökohtana sille, että nuoriso-ohjaaja onnistuu innostamaan nuoria. Innostaminen voi jäädä melko teennäiseksi, jos ohjaaja ei ole itse innostunut toiminnasta. Tässäkin kohtaa tahdon korostaa, että nuoriso-ohjaajan mukaan ottaminen suunnitteluun uskoakseni voi lisätä innostusta projektia kohtaan. Ruotsalainen (2008, 177) näkee myös, että ei ole olemassa innostavan nuorisotyöntekijän prototyyppiä vaan erilaiset persoonallisuudet voivat toimia innostajina. Hiljaisemmasta innostajasta voi huokua asiantuntevaa tietoa kun taas äänekkäästä innostajasta voi välittyä intohimo toimintaan ja konkreettisten tuotosten luomiseen. Kurjen (2000) mukaan innostamisen ammatin ydin on humanisuus ja se perustuu ihmisten välisiin suhteisiin ja sen tavoitteena on vahvistaa kulttuurisia arvoja. Innostajan ammatillinen tehtävä on saattaa liikkeelle erilaisia sosiaalisia ja toiminnallisia prosesseja. (mt., 177.) Tämä ei kuitenkaan mielestäni tarkoita sitä, että nuoriso-ohjaajan tulisi jatkuvasti väkisin olla nuoren vierellä ”tsemppaamassa” vaan toisinaan taidelähtöisissä projekteissa voi tulla tilanteita, jossa nuoren mielenkiinto tai ideat loppuvat. Tällaisissa tilanteissa erityisesti tarvitaan innostajia, jotka havahduttavat näkemään vallitsevia yhteiskunnallisia epäkohtia ja pistävät prosessin käyntiin (Kinnunen ym. 2003, 26).

Sinisalo-Juha (2013, 11) näkee, että ”*ohjaajan ammatillisuus on keskeinen onnistumiseen vaikuttava tekijä nuorten kanssa työskennellessä*”. Kun nuoria innostetaan, on hyvä muistaa, ettei tehdä tai päätetä asioita nuoren puolesta. Eräässä tausta-aineistoni projekteissa nuoret olivat kokeneet, että nuoriso-ohjaajat olivat tuputtaneet heille ideoita. Yksi haastattelimistani nuoriso-ohjaajista kuvasi osuvasti, että nuoriso-ohjaaja tehtävänä on kannustaa nuorta kertomaan omaa tarinaansa ja samalla tukea nuorta. Nuoriso-ohjaaja ei siis itse pääätä tai tee nuoren puolesta vaan tukee nuoren omaa reflektiota. Sinikka Ojanen (2012) kuvaa kirjassaan, että ohjauksessa pitäisi antaa ”tilaa” ohjattavalle, jotta tämä voisi löytää itsestään persoonallisuuden kokevan puolen lisäksi tutkittavan puolen. Ohjaajan tulisi toimia peilinä, joka auttaa ohjattavaansa kuulemaan sisäistä puhettaan ja sitä kautta tulemaan tietoisiksi itsessään olevassa tiedostamattomasta ”aineksesta”. (Koponen 2015, 15.) Uskon, että antamalla tilaa nuorille pohtia voidaan toiminnasta tehdä juuri taidelähtöistä eli saada taiteen avulla aikaan muutosta nuoren ajattelussa ja toiminnassa. Sinisalo-Juhan (2013, 11) mukaan paras tapa tukea nuoren kasvua ja ongelmanratkaisutaitoja on antaa palautetta nuorelle hänen omasta toiminnastaan ja ohjata nuorta palautteeseen perustuvaan itsereflektioon. Anneli Sarja (2003, 73-78) puhuu *pedagogisesta dialogista*, joka kuvaa nuoren ja ohjattavan välistä suhdetta. Tässä menetelmässä ohjaaja asettaa nuorelle kysymyksiä, joiden avulla nuori voi löytää tietoa itsenäisesti. Toiminta pedagogisessa dialogissa ei ole tasavertaista vaan sen tavoitteena on nostaa esiin jo olemassa olevaa tietoa. Sen lopputuloksena ei ole vain yksi totuus vaan yhdistelmä ohjaajan ja ohjattavan näkemystä. (Sinisalo-Juha 2013, 15.) Mielestäni pedagoginen dialogi on se mihin nuoriso-ohjaajien pitäisi pyrkiä työskennellessään taidelähtöisissä projekteissa nuorten kanssa. Olisi tärkeää haastaa nuoria pohtimaan, punnitsemaan eri vaihtoehtoja, ja saamaan nuoresta esiin piileviä tietoja ja taitoja. Tällä tavoin voidaan tukea nuoren omaa kehitystä.

Olin TuOTa yhdessä!-seminaarissa isäntänä pöydässä, jossa keskusteltiin siitä miten nuoria voi innostaa taiteelliseen työskentelyyn ja mitä heiltä voi vaatia. Eräs osallistuja oli sitä mieltä, että nuoriso-ohjaajan tehtävänä olisi antaa nuorille mahdollisuus epäonnistua ja muuttaa epäonnistumiset oppimiskokemuksiksi. Mielestäni nuoria tulisikin taidelähtöisissä projekteissa kannustaa kokeilemaan uutta ja turvallisesti ylittämään rajansa taiteellisessa työskentelyssä epäonnistu-

misenkin uhalla. Karppinen (2008, 102) näkee, että: *”Uskallus kokeilla uusia käsityöllisiä ja taiteellisia mahdollisuuksia voi näkyä myöhemmin muun ohella esimerkiksi siinä, että kykenee ottamaan vastaan erilaisia haasteita.”* Uskon, että kokeilemalla uutta ja ylittämällä itsensä voidaan oppia uutta ja saada aikaan todellista kehitystä. Mielestäni tällöin on tärkeä antaa nuorille rakentavaa palautetta ja sen avulla pyrkiä saamaan nuorta sietämään myös mahdollista epäonnistumista ja muuttamaan epäonnistumiset oppimiskokemuksiksi. Koen kuitenkin, että lähtökohtana sille, että uskalletaan epäonnistua, on ryhmä ja ilmapiiri, jossa epäonnistuminen sallitaan.

Mielestäni nuoriso-ohjaaja nuorisotyön ammattilaisena on projektissa se henkilö, joka on lähin tuki ja turva nuorille. Toisinaan nuoret saattavat vierastaa ulkopuolisia toimijoita, jolloin korostuu nuoriso-ohjaajan tehtävä olla liittämässä nuoria ja taiteilijaa yhteen. Myös eräs haastatteluista oli sitä mieltä, että nuoret kokevat ”uudemmat tutut” ulkopuolisiksi, omaa mukavuusaluetta säröittäviksi tekijöiksi ja saattaa mennä useita kuukausia, jotta pääsee nuorten suosioon. Tästä syystä pidän tärkeänä sitä, että nuoriso ohjaaja alusta alkaen pyrkii saamaan nuoret ja taiteilijan ”tutustumaan” toisiinsa, jotta myös taiteilija voi saada toimivamman ja luontevamman kontaktin nuoriin sekä nuoret pystyvät kokemaan taiteilijan luotettavana aikuisena. Mielestäni projekteissa nuoriso-ohjaaja on se ketä nuoret voivat lähestyä millaisissa asioissa tahansa, kuten avoimessa nuorisotalotoiminnassa. Jos esimerkiksi nuorella on joitain henkilökohtaiseen elämään liittyviä haasteita tai esteitä, jotka vaikuttavat taidetyöskentelyn osallistumiseen, on mielestäni nuoriso-ohjaaja se, joka puuttuu asiaan ja tukee nuorta tällaisissa tilanteissa.

5.5 Ryhmän tukeminen

Kun projekti toteutetaan suljetussa ryhmässä, jossa osallistujaryhmä on sama alusta loppuun ja etenkin, jos ryhmän jäsenet ovat entuudestaan toisilleen tuntemattomia, on hyvä järjestää ryhmäytymistoimintaa. Joissain toteutuneissa taidelähtöisissä projekteissa ryhmäytyminen oli koettu puutteelliseksi tai sitä ei ollut järjestetty ollenkaan.

”Ryhmäyttäminen tarkoittaa niitä toimia, joilla ryhmä oppii tuntemaan toisensa, hahmottaa toimintansa rajat ja säännöt sekä löytää itselleen yhteisen tehtävän. Siihen kuuluu myös kunnioittavan, turvallisen ja rakentavan ilmapiirin vakiinnuttaminen. Kun ryhmäyttäminen onnistuu, ryhmästä tulee itsestään tietoinen, tavoitteellinen ja huolehtiva” (Vehviläinen 2014, 82.)

Ryhmäyttäminen voidaan nähdä prosessina, jossa kehitetään tietoisesti ryhmän jäsenten välistä keskinäistä tuntemista, luottamusta ja viestintäkykyä (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2012, 8). Pelkkä toisten nimien tunteminen ei riitä, vaan ryhmäytymisprosessi on aikaavievä ja se tähtää luottamuksellisen ilmapiirin ja todellisen yhteistoiminnan aikaansaamiseen (MAST-hanke 2011, 4). Mielestäni ryhmäyttäminen on ensisijaisesti nuoriso-ohjaajan tehtävä, koska koen sen kuuluvan nuoriso-ohjaajan ammatilliseen osaamiseen. Myös toteutuneissa projekteissa, joissa ryhmäyttämistä on toteutettu, ovat siitä huolehtineet nuoriso-ohjaajat. Ryhmäyttämistä voi toteuttaa monenlaisin eri harjoituksin ja menetelmin ja nuoriso-ohjaaja voikin pohtia yhdessä taiteilijan kanssa myös tapoja toteuttaa ryhmäytymistä taiteellisin keinoin. Ryhmäyttäminen on tärkeää siitä syystä, että nuoret oppisivat tuntemaan toisensa, jolloin itsensä toteuttaminen ryhmässä voi olla helpompaa. Ryhmässä toimiminen sinänsä saattaa olla jo nuorelle tärkeää. Tästä esimerkkinä Myrsky-taidehankkeissa nuoret olivat kokeneet yhdessä toimimiseen ja ryhmähenkeen liittyvät seikat tärkeimpinä asioina projekteissa. (Siivonen, Kotilainen & Suominen 2011, 78).

Ryhmään osallistuvalla tulee olla varmuus fyysisestä ja henkisestä koskemattomuudesta. On varmistettava, että jokainen osallistuja tulee kohdatuksi omana itsenään ja että ryhmätilanteissa vallitsee kunnioitus sekä ryhmäläisten kesken että suhteessa ohjaajaan. Ryhmässä saattaa vahingossa tai tahallisesti syntyä tilanteita, joissa osallistuja kokee tulleen nolatuksi tai hylätyksi. Tällaisessa tapauksessa on ohjaajan velvollisuus puuttua asiaan. (Sinisalo-Juha 2013, 13.) Mielestäni lähtökohta sille, että nuori voi avoimesti toteuttaa itseään ja saa mahdollisuuden myös epäonnistua, on turvallinen ryhmä. Jos ryhmässä ei ole mahdollisuus epäonnistua ilman nolatuksi tulemisen pelkoa, eivät nuoret välttämättä uskalla yrittää uutta. Mielestäni tällöin uuden oppiminen taiteen kautta voi olla rajoittunutta. Koen erityisen tärkeäksi, että ryhmäyttämiseen panostetaan kunnolla, jotta voidaan ennaltaehkäistä tällaisia tilanteita. Jos tällaisia tilanteita kuitenkin syntyy, on tärkeää puuttua asiaan heti. Tällaisissa tilanteissa ja

muissa mahdollisissa ryhmän kesken esiintyvissä ongelmissa nuoriso-ohjaaja toimii ongelmanratkaisijana. Fyysiseen ja henkiseen turvallisuuteen luen myös sen, että nuoret eivät koe liikaa paineita tai stressiä projektin toteutumisesta. Mielestäni nuoriso-ohjaajan tulee olla valppaana sen suhteen, että nuorilta ei vaadita liikaa, mutta toisaalta kuitenkin ei liian vähän. Toiminnan tulisikin mielestäni olla ensisijaisesti sopivan haasteellista ja jos nuori kokee työn liian haasteelliseksi, on asiaan syytä puuttua heti ja madaltaa vaatimustasoa. Taiteen tekemisen tulisi kuitenkin olla miellyttävää ja sitä tulisi toteuttaa nuorten ehdoilla.

Luottamuksellisuus on myös eräs tärkeä asia toimivan ryhmän kannalta. Heti projektin alussa on hyvä sopia nuorten kanssa siitä, että ryhmässä käsitellyt asiat ovat luottamuksellisia ja ne jäävät ryhmän väliseksi. Sinisalo-Juha (2013, 15) näkee, että ryhmässä saatetaan tuudittautua luottamuksen tunteeseen ja avautua herkistä henkilökohtaisista asioista. Nuori voi kertoa omaan elämäänsä liittyvistä arkaluontoisista asioista, joka saattaakin olla tavoitteena. Tällaisessa tilanteessa ohjaajan on muistettava, että nuoren on pystyttävä toimimaan ryhmän ulkopuolisessa maailmassa, jossa muilla ryhmäläisillä on käytössään hänestä henkilökohtaista tietoa. (mt., 15.) Mielestäni tämä vaatii nuoriso-ohjaajalta erityistä valmiutta huomata tilanne, jossa nuori kertoo liian henkilökohtaisesti asioita itsestään. Tämä saattaa olla haasteellista, mutta nuoriso-ohjaajan olisi hyviä pyrkiä aistimaan milloin mennään liian pitkälle. Nuorten ryhmien ohjaaminen voi tuoda vaihtelevia tilanteita, jotka saattavat olla yllätyksellisiä. Ohjaajan olisikin luotettava itseensä ja ryhmään ja heittäydyttävä tilanteeseen. Samalla hän toimii aikuisuuden ja rajojen edustajana: hän on sekä mahdollistaja että rajoittaja. (mt., 15.)

Projekti ei pääty siihen kun itse toteutus on saatu tehtyä, vaan on hyvä käyttää runsaasti aikaa myös projektin lopettamiseen ja arviointiin. Ryhmän tuntemusten ylöskirjaaminen on kannattavaa, koska se auttaa muistamaan ja tiedostamaan kunkin kokemuksia projektin ideoinnin, suunnittelun ja toteutuksen aikana. (Nuorten akatemia 2006, 28.) Mielestäni melkein yhtä tärkeää, kun projektin kunnollinen aloitus, on se, että projekti saatetaan myös päätökseen. Koen tärkeäksi, että koko ryhmä yhdessä voi lopuksi purkaa omia tunteitaan ja muistella projektin kulkua. Tällöin projekti ei jää ikäänkuin ”roikkumaan” vaan sillä on sel-

keä loppu. Projektin loputtua nuoriso-ohjaajan on hyvä kerätä palautetta nuorilta projektista esimerkiksi järjestämällä palautekeskustelu ryhmässä ja/tai jokaisen nuoren kanssa erikseen. Myös ryhmäläisiltä kerätty palaute antaa hyödyllistä tietoa. Voi kuitenkin olla järkevämpää antaa ryhmäläisille hieman aikaa hengähtää, sulatella kokemuksiaan ja jäsentää ajatuksiaan ennen kuin keskustelu järjestetään (mt., 29).

6 NUORISO-OHJAAJA OSANA TUOTTAJA – TAITEILIJAN – NUORISO-OHJAAJA TYÖRYHMÄÄ

Projektin kokonaisuuden hahmottamiseksi esittelen tiivistetysti ja *työryhmämallin mukaisesti* taiteilijan ja tuottajan toimenkuvaa taidelähtöisissä projekteissa. Tarkemmin heidän roolejaan ja toimenkuviaan on esitelty perehdyttämispaketissa (liite 7). Tämän lisäksi esittelen nuoriso-ohjaajan yhteistyötä taiteilijan ja tuottajan kanssa. Jaan yhteistyön taitekohdat kolmeen eri kohtaan: alku-, toteutus- ja päätösvaiheeseen.

Taidelähtöisissä projekteissa taiteellisesta prosessista vastaa *ammattitaiteilija*. Taiteilijan tehtävänä on perehdyttää nuoret taiteelliseen työskentelyyn ja tarjota työkaluja, jotta nuoret pystyvät toteuttamaan taidetta. Taiteilija on se henkilö, joka toimii taiteellisen työskentelyn tukena ja ohjaa taiteellisen prosessin etenemistä. Hän asettaa projektille taiteelliset päämäärät ja vastaa taiteellisen toteutuksen laadusta ja sisällöstä. Taiteilija tuo taiteelliseen työskentelyyn ammatillaisen näkökulmaa, jota ei mielestäni esimerkiksi nuoriso-ohjaajalta voi odottaa.

Tuottajan rooli on vastata projektin tuotannollisesta prosessista. Kulttuurituottaja on organisaattori, joka verkostoituu ja viestii sekä johtaa tuotannollista toimintaa. Tuottaja vastaa siitä, että projekti suunnitellaan hyvin ja toteutetaan realistisesti ja että se tavoittaa asiakkaansa. Kulttuurituottajan tehtävänä on luoda konkreettiset edellytykset eri toimijoiden kohtaamiselle ja toimia tuotantoprosessin johtajana. Kulttuurituottaja mahdollistaa aineelliset ja fyysiset puitteet taiteellisen ja ohjauksellisen prosessin syntymiselle. Kulttuurituottajan tehtävänä on

rakentaa paikkoja ja tiloja, auttaa osapuolia löytämään toisensa ja mahdollistaa näin osaltaan yhteisen dialogin syntyminen. Tuottaja suunnittelee projektille aikataulun, huolehtii sopimuksista ja erilaisista lupa-asioista ja huolehtii tarvittavista hankinnoista. Tuottaja on siis käytännössä projektin mahdollistaja, jonka avulla taiteilija ja nuoriso-ohjaaja voivat keskittyä omiin töihinsä.

6.1 Alkuvaihe

Alkuvaiheella tarkoitan sitä ajankohtaa, kun projektin varsinainen toteutus ei vielä ole käynnistynyt. Taidelähtöisessä projektissa kaikki lähtee liikkeelle ohjausryhmästä, joka valmistelee projektin ja asettaa projektille raamit ja tuo esille miksi projekti toteutetaan ja mihin sillä pyritään (ks. liite). Taikalampun laatukäsikirjassa (2013, 14) esitellään laadukkaan työpaja- ja ohjaustoiminnan yhteistyökriteereitä. Eräänä yhteistyökriteerinä nähdään, *että ”Taideohjaajat ja ryhmien omat ohjaajat (lastentarhanopettajat, opettajat, sosiaalityöntekijät jne.) tekevät yhteistyötä sekä suunnittelu- että ohjausvaiheessa”*. Ihannetilanteessa mielestäni toimijat osallistuvat mukaan projektin suunnitteluun. Tässä kohtaa nuoriso-ohjaajan roolina on tuoda ohjausryhmälle nuorten näkökulmaa siitä, millaista taiteellista toimintaa nuoret ovat toivoneet. Suunnitteluun voi olla helpompi ja järkevämpi ottaa mukaan vain yksi nuorisotalon nuoriso-ohjaajista, joka edustaa ko. nuorisotalon näkökulmaa, jolloin ryhmä ei kasva liian suureksi. Jos ja kun projektissa on mukana useampia nuorisotaloja, olisi mielestäni hyvä ottaa suunnitteluun mukaan tällöin jokaiselta nuorisotalolta yksi nuoriso-ohjaajista, jolloin saataisiin näkemys jokaiselta nuorisotalolta.

Kun lähtökohdat projektille ovat selvät (mihin projektilla pyritään ja minkälaisin resurssein) olisi mielestäni tärkeää, että työryhmän toimijat alkavat suunnittelemaan projektin sisältöä yhdessä. Tässä vaiheessa nuoriso-ohjaaja on vastuussa pedagogisesta suunnitelmasta, taiteilija taiteellisesta suunnitelmasta ja tuottaja resurssien hankkimisesta ja kartoituksesta. Nuoriso-ohjaajan olisi erityisesti tärkeä suunnitella toimintaa yhdessä taiteilijan kanssa, jolloin nuoriso-ohjaaja tuo pedagogisen näkemyksen ja taiteilija taiteellisen näkemyksen ja yhdessä näistä pyritään muodostamaan toimiva kokonaisuus. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että ohjausryhmä on määritellyt projektille tavoitteet ja tuonut esille mikä

projektin tarkoitus on. Onko esimerkiksi tarkoitus taiteen avulla saada nuorten ääni kuuluviin vai onko tarkoitus vain toteuttaa hieno taideteos. Kun projektin tavoitteet ovat selvillä, voi työryhmä miettiä yhdessä millä keinoin tavoitteet saavutettaisiin parhaiten. Taiteilijalla saattaa olla esim. selkeä visio siitä mitä tehdään ja nuoriso-ohjaaja auttaa tekemään siitä nuorille soveltuvan ja tuottaja varmistaa, että suunnitelma on sellainen, joka pystytään projektin resursseilla toteuttamaan. Koska tuottaja vastaa resursseista, on nuoriso-ohjaajan hyvä käydä läpi ja esitellä tuottajalle minkälaiset tilat nuorisotalolla on ja millaisia resursseja on jo valmiina. Tuottaja myös vaiheistaa ja aikatauluttaa projektin ja esittelee aikataulun nuoriso-ohjaajalle, jolloin nuoriso-ohjaaja voi alkaa mainostamaan projektia nuorille. Nuoriso-ohjaajan on hyvä myös pohtia tuottajan kanssa yhdessä projektin markkinointia: miten ja millä aikataululla projektia markkinoidaan.

Työryhmän toimijat saattavat usein olla toisilleen ennestään tuntemattomia. Tästä syystä koen tärkeäksi, että työryhmälle varataan riittävästi aikaa tutustua toisiinsa ja toistensa toimintatapoihin. Soanjärvi (2008, 159) näkee onnistuneen yhteistyön edellytyksenä olevan erilaiset keskusteluväylät, joilla voidaan käydä keskustelua ja sitä kautta jäsentää ja tukea yhteistyötä. Tällä voidaan myös lisätä sitoutumista, jolloin kaikki toimijat sitoutuvat yhteiseen hyvään (mt., 159). Näen ohjausryhmän tehtäväksi koota toimijat yhteen varhaisessa vaiheessa suunnittelua, jotta tavoitteiden ja toiminnan suhteen löydetään yhteinen näkemys.

6.2 Toteutusvaihe

Toteutusvaiheessa korostuu nuoriso-ohjaajan ja taiteilijan välinen yhteistyö. Tuottaja toimii toteutusvaiheessa ikäänkuin taka-alalla varmistaen, että projekti etenee suunnitellulla tavalla. Toteutusvaiheessa on hyvä järjestää riittävästi tapaamisia kaikkien toimijoiden kesken, jossa voidaan avoimesti keskustella projektin etenemisestä. Nuoriso-ohjaajan tehtävänä on tässä tilanteessa myös välittää tietoa tuottajalle nuorten työskentelyn etenemisestä. Tuottaja toimii myös resurssien hankkijana, jolloin projektin keskellä mahdollisesti tarvittavista resurssihankinnoista ollaan yhteydessä tuottajaan. Tuottaja on myös toteutusvaiheessa se, joka toimii linkkinä työryhmän ja ohjausryhmän välillä, jolloin hän

tarvittaessa vie nuoriso-ohjaajan viestin eteenpäin ohjausryhmälle, jos ja kun jotain viestitettävää on.

Nuoriso-ohjaaja ja taiteilija ovat ne toimijat, jotka yhdessä vastaavat nuorten ohjauksesta ja työskentelystä. Ennen työskentelyn varsinaista aloitusta on nuoriso-ohjaajan hyvä tutustuttaa taiteilija nuorisotalon sääntöihin ja perehdyttää taiteilija nuorten kanssa toimimiseen (ks. kappale 5.3). Taiteilija vastaavasti perehdyttää nuoriso-ohjaajan taiteelliseen työskentelyyn. Tässä vaiheessa taiteellisen ja pedagogisen suunnitelman tulee olla tehtynä ja niiden myös tulisi olla keskenään toisiaan tukevia. Ryhmän aloittaessa nuoriso-ohjaajan tehtävänä on ryhmäyttää nuoret keskenään sekä liittää taiteilija ja nuoret yhteen, jolloin voidaan edistää nuorten luottamusta taiteilijaa kohtaan. Mielestäni nuoriso-ohjaajan ja taiteilijan on hyvä myös toteutuksen lomassa keskustella keskenään ja avoimesti siitä, edistyykö työskentely toivotulla tavalla ja jos ei, niin mitä voitaisiin tehdä toisin. Koen myös tärkeäksi sen, että nuoriso-ohjaajan ja taiteilijan yhteistyö on toimivaa eivätkä he toiminnallaan anna ristiriitaisia viestejä nuorille. Tällä tarkoitan sitä, että ohjauksellinen ote on samanlainen ja pidetään kiinni yhdessä sovitusta asioista. Esimerkiksi ettei toinen toimijoista jousta säännöistä, kun toinen pitää niistä tiukasti kiinni. Tätä varten onkin hyvä ennen ryhmän aloitusta ja kesken projektin käydä läpi näihin liittyviä asioita, esim. kuinka tiukasti säännöistä pidetään kiinni ja mitä nuorilta voidaan vaatia projektissa.

6.3 Päätösvaihe

Projektin päätyttyä on hyvä arvioida yhdessä luotujen päämäärien ja tavoitteiden toteutumista sekä samalla keskustella yhteiseen työskentelyyn liittyvistä toimintatavoista ja tuntemuksista (Nuorten Akatemia 2006, 29). Päätösvaiheessa on hyvä järjestää arviointikeskustelu projektin onnistumisesta, jossa ovat mukana kaikki työryhmän toimijat. Mielestäni on tärkeää keskustella avoimesti missä onnistuttiin ja tuoda esille mahdolliset epäonnistumiset ja miten niiltä voitaisiin jatkossa välttyä. Projektista on hyvä tehdä myös loppuraportti, joka kuuluu tuottajan tehtäviin. *”Loppuraportin tavoitteena on dokumentoida projektin aikaiset tapahtumat hyödyksi itselle seuraavaan projektiin*

ja avuksi seuraaville samankaltaisen projektin toteuttajille.” (Nuorten akatemia 2006, 30).

7 ARVIOINTI JA TULOSTEN JALKAUTTAMINEN

Aloittaessani työskentelyn hankkeessa ei minulla ollut kokemusta taiteellisesta työskentelystä nuorisotyössä eikä myöskään erityisen paljon taustatietoa aiheeseen liittyen. Aiemmin en myöskään ollut koskaan tiennyt tai edes kuullut, että nuorille järjestetään taidetoimintaa, jossa toimijoina ovat tuottaja, taiteilija ja nuoriso-ohjaaja. Tästä syystä koin aluksi haasteelliseksi lähteä tekemään kehittämistyötä aiheesta, mutta toisaalta otin hankkeeseen mukaanlähtemisen nimenomaan haasteena itselleni. Olen kuitenkin kiinnostunut taiteesta ja harrastanut useita vuosia instrumentin soittoa sekä olen aiemmalta koulutukseltani nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja ja työskennellyt myös jonkun verran nuorisotaloilla nuoriso-ohjaajana. Tästä näkökulmasta koen, että jonkunlaista taustaa itselläni on kuitenkin aiheeseen liittyen. Näillä lähtökohdilla ja kehittämistyöhöni käyttämällä ajan määrällä olen mielestäni kokonaisuudessaan onnistunut kehittämistyössä.

TuOTa-työryhmällillä järjestetyistä taideprojekteista on hyvin vähän tai ei ollenkaan tutkimukseen perustuvaa tietoa. Myöskään täysin aiheeseen liittyvää teoriaa en löytänyt ollenkaan. Tästä syystä koin melko haasteelliseksi tehdä kehittämistyötä perustuen luotettavaan tietoon sekä koin epävarmuutta siitä millaisia johtopäätöksiä asioista voin tehdä ja miten voin perustella väitteitäni liittyen nuoriso-ohjaajan toimintaan taideprojekteissa. Tämän seurauksena jouduin soveltamaan paljon tietoa aiheeseen liittyen ja tukeutumaan paljolti tutkimuksestani saamaan aineistoon sekä omaan ammattitaitooni nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajana. Mielestäni sain kuitenkin tutkimusaineistostani riittävästi materiaalia, jotta pystyin kehittämään toimintaa. Jälkikäteen ajateltuna olisin voinut kuitenkin haastatella vielä useampaa aiemmissa taideprojekteissa mukana ollutta nuoriso-ohjaajaa. Toisaalta taas en tiedä olisinko saanut lisähaastatteluilla enää uutta tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan aineiston saturaatiosta, jolla tarkoitetaan sitä, että kun haastattelun vastaukset eivät tuota enää mitään uutta tutkimukselle, ollaan saavutettu kylläntymispiste (Kananen 2012, 174). Koen,

että tekemissäni haastatteluissa toistuivat melko paljon samat asiat. Siltä kantilta näen ainakin osittain saavuttaneeni aineiston kylläntymispisteen.

Opinnäytetyössä on usein mielekästä kerätä palautetta kohderyhmältä oman arvioinnin tueksi, jotta arvio ei jäisi subjektiiviseksi. Palautteessa on hyvä pyytää kommentteja esim. oppaan tai ohjeistuksen käytettävyydestä ja toimivuudesta tavoitteissa asetetulla tavalla, työn visuaalisesta ilmeestä sekä luettavuudesta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157.) Perehdyttämispakettia ei ole vielä julkaistu eikä sitä ole kokeiltu käytännössä sen lopullisessa muodossaan. Kuitenkin perehdyttämispaketin esiversio on ollut ainakin jossain muodossa käytössä kesällä 2015 järjestetyssä taideprojektissa nimeltä Kesäduuni 2015. Tässä projektissa Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus työllisti 15 nuorta taiteentekijöinä/toimittajina kuudeksi viikoksi. Nuorten työtä olivat ohjaamassa ja tukemassa tuottaja, kaksi nuoriso-ohjaajaa, useat media- ja kulttuurialan asiantuntijat sekä kolme taiteellista assistenttia. Lähetin projektissa mukana olleelle nuoriso-ohjaajalle kyselyn perehdyttämispaketin toimivuudesta (ks. liite 6) sähköisesti, mutta en saanut vastausta. Lähetin kyselyn melko myöhäisessä vaiheessa, joka voi olla osasyynä siihen, etten saanut vastausta. Jälkikäteen ajateltuna minun olisi pitänyt lähettää kysely huomattavasti aikaisemmin. Tarkoitukseni oli myös kesän 2015 lopulla käydä havainnoimassa projektia ja haastatella samalla ko. nuoriso-ohjaajaa, mutta omien aikataulusekaannusteni vuoksi tämä jäi toteutumatta. Myöskään loppuraportti projektista ei ole vielä valmistunut, joten minulla ei ole ollut mahdollisuutta tutustua siihen.

Varsinaiselta kohderyhmältä en siis saanut palautetta perehdyttämispaketista, mutta sen sijaan kaksi henkilöä ohjausryhmästä vastasi heitä varten teettämäni kyselyyni (ks. liite 4). Teetin kyselyn ohjausryhmälle siitä syystä, että arviointi ei nimenomaisesti jäisi pelkästään subjektiiviseksi. Kuitenkin ohjausryhmä on ollut mukana toteuttamassa perehdyttämispakettia koko hankkeen ajan, joten kysymyksiini saattoi olla vaikea vastata objektiivisesti. Tästä syystä ei myöskään voi mielestäni vastauksista tehdä vielä kovinkaan suuria johtopäätöksiä perehdyttämispaketin onnistumisesta. Uskon, että vastauksista saa kuitenkin suuntaa-antavaa tietoa siitä, onko nuoriso-ohjaajan osio onnistunut. Kummatkin vastanneista työskentelevät kulttuurisen nuorisotyön kontekstissa, mutta koska he eivät ole itse olleet työskentelemässä taideprojektissa nuoriso-ohjaajina, jäi-

vät vastaukset oletuksen tasolle. Saamani vastaukset eivät siis perustu kokemuksiin paketin toimivuudesta vaan vastanneiden omiin mielipiteisiin. Vaikka he eivät ole itse olleet työskentelemässä perehdyttämispaketin mukaisesti, ovat he kuitenkin kulttuurisen nuorisotyön ammattilaisia. Tästä syystä halusin saada heidän näkemyksensä nuoriso-ohjaajan osion onnistumisesta sekä myös omasta työskentelystäni hankkeessa. En ollut varma siitä, kuinka hyvin kysymyksiin osataan vastata ja mainitsinkin, että kysymyksiin voi jättää vastaamatta, jos kokee, että niihin ei pysty vastamaan. Sain kuitenkin vastaukset jokaiseen kysymykseeni.

Kummatkin vastanneista olivat sitä mieltä, että nuoriso-ohjaajan osio perehdyttämispaketissa oli onnistunut. Ainoastaan lauseita oli jouduttu muokkaamaan nuoriso-ohjaajan osiossa, jotta teksti olisi linjassa muun perehdyttämispaketin tekstin kanssa. Molemmat myös kokivat, että kehittämistyöni oli hankkeen tavoitteiden mukaista ja että siitä tulee olemaan hyötyä jatkossa. Saamieni vastausten mukaan nuoriso-ohjaajan osio perehdyttämispaketissa oli kattava ja kummatkin vastanneista kokivat, että nuoriso-ohjaajan näkökulma paketissa on huomioitu riittävästi. Vaikka vastanneet eivät itse toimi nuoriso-ohjaajina, halusin silti tiedustella heidän näkemystään siitä, ovatko nuoriso-ohjaajan roolit perehdyttämispaketissa realistiset. Kummatkin uskoivat roolien olevan realistiset ja toinen vastaajista näki, että nuoriso-ohjaajat voivat olla ammatillisesti hyvinkin eritasoisia, jolloin osaamisen tasoja ei voi kirjoittaa auki. Tehdessäni perehdyttämispakettia oli tavoitteeni tehdä siitä selkeä ja helposti luettava. Toinen vastanneista koki nuoriso-ohjaajan osion olevan selkeä ja toinen toivoi sen olevan selkeä nuoriso-ohjaajille. Kysymys oli ehkä hieman huono juuri ohjausryhmälle, koska he ovat olleet mukana tekemässä perehdyttämispakettia. Jos se ei olisi ollut heidän mielestään selkeä, olisivat he varmasti muokanneet tekstiä selkeämpään suuntaan. Eräs tärkeimmistä tavoitteistani oli tehdä perehdyttämispaketin nuoriso-ohjaajan osiosta sellainen, että sitä pystytään todellisuudessa hyödyntämään. Koin myös tärkeäksi sen, että ne nuoriso-ohjaajat, jotka eivät aiemmin ole olleet mukana taideprojekteissa pystyvät hyödyntämään perehdyttämispakettia. Toinen vastaajista näki, että nuoriso-ohjaajat, jotka kokevat taidelähtöiset projektit hyvinä nuorisotyön välineinä, pystyvät hyödyntämään perehdyttämispakettia. Toinen vastaaja taas oli sitä mieltä, että tulevaisuus näyttää pystytäänkö perehdyttämispakettia hyödyntämään. Hän näki, että perehdyt-

tämispaketin tärkein anti on se, se, että se nostaa esiin ne asiat, joista moniammatillisen työryhmän on keskusteltava ja sovittava ennen työn alkua. Eräs tärkeimmistä asioista, johon halusin saada vastauksen oli se, että olenko onnistunut tuomaan hankkeelle riittävästi uutta tietoa. Toinen vastaajista koki, että hänelle ei sinällään tullut uutta tietoa, koska hän on ollut jo monta vuotta mukana projekteissa. Kuitenkin hän koki, että nyt oli aika kirjoittaa nämä asiat auki ja jakaa eteenpäin. Toinen vastaajista taas näki, että kehittämistyöni sanallisti ja teki näkyväksi aikaisempien projektien hiljaisen tiedon. Lopuksi vielä halusin saada näkemyksen siitä onko nuoret huomioitu tarpeeksi perehdyttämispaketissa. Kummatkin vastaajista kokivat, että nuoret on huomioitu riittävästi. Puutteita kehittämistyöstäni ei kumpikaan vastaajista nähnyt tai ainakaan kertonut.

Ohjausryhmältä saadun palautteen perusteella kehittämistyöni on ollut siis melko onnistunutta. Kuitenkin niinkuin aiemmin jo totesin, ei näistä vastauksista voi vielä tehdä päätelmiä siitä, onko perehdyttämispaketista käytännössä hyötyä nuoriso-ohjaajille. Tulevaisuus näyttää kuinka toimiva perehdyttämispaketti on. Toisaalta tämä on vasta ensimmäinen virallinen versio perehdyttämispaketista, joten uskon ja toivon, että sitä kokeillaan käytännössä ja kehitetään lisää käytännön kokemusten perusteella. Mielestäni jatkokehittämisen kannalta olisi myös tärkeää saada nuorten ääni kuuluviin enemmän. Olisin itse halunnut haastatella nuoria, jotka ovat olleet osallisena taidelähtöisiin projekteihin ja kysyä heidän mielipiteitään. Kuitenkin rajallisen aikataulun vuoksi en haastatteluja kyennyt toteuttamaan. Toivonkin, että jos perehdyttämispakettia jatkokehitetään, haastatellaan myös projekteihin osallistuneita nuoria. Jatkon kannalta kehittämiseen voisi myös olla hyvä ottaa mukaan projekteissa mukana olleita taiteilijoita, tuottajia ja nuoriso-ohjaajia. Vaikkakin välillisesti heitä oli jo mukana tässäkin kehittämistyössä haastatteluiden kautta.

Lähetin myös hankkeen projektipäällikölle kyselyn (ks. liite 5), jossa pyysin arviointia työskentelystäni yleisesti hankkeessa. Tällä halusin selvittää sen, oliko työskentelyni hankkeessa sellaista kuin oli toivottu ja onko kehittämistyöni ollut hankkeelle merkityksellistä. Halusin myös tietää olisiko ollut jotain mitä olisin voinut tehdä paremmin. Vastauksista käy ilmi, että projektipäällikkö on ollut yleisesti tyytyväinen työskentelyyni. Hän koki, että hankkeessa esiin nostamani asiat olivat hanketta eteenpäin vieviä ja että pystyn arvioimaan omaani ja mui-

den toimimista sekä valintoja kehittyneesti. Kehittämiskohteena hän mainitsi toiminnassani sen, että voisin tuoda rohkeammin esille omia mielipiteitä. Tästä asiasta olen itse samaa mieltä. Osittain tämä johtui jo aiemmin mainitsemani teorian ja kokemuksen vähäisyydestä. Minulla ei ollut täysin aiheeseen osuvaa teoriaa mihin tukeutua eikä varsinaista kokemusta taiteellisesta työskentelystä. Tästä syystä en kokenut ehkä mielipiteitäni yhtä arvokkaaksi kuin henkilöiden, joilla aiheesta on kokemusta. Projektipäällikkö näki, että keräämäni aineisto perehdyttämispaketin varten oli riittävää ja tekemäni kehittämistyö oli laadukasta. Olin myös vastausten mukaan onnistunut ottamaan riittävästi huomioon muut työryhmän jäsenet tehdessäni kehittämistyötä. Johtopäätöksenä vastauksista voin todeta, että työskentelyni hankkeelle on ollut sellaista kun minulta on odotettu. On kuitenkin otettava huomioon se, että kaikki arviointikyselyihin vastanneet ovat minulle entuudestaan tuttuja, jolloin myös mahdollisesti jotain negatiivista on saatettu jättää sanomatta.

TuOTa yhdessä-hankkeen perehdyttämispaketin lopullinen versio julkaistaan vuoden 2015 loppuun mennessä. Perehdyttämispaketin julkaisumuoto on ensisijaisesti sähköinen julkaisu, jolloin se on ladattavissa TuOTa yhdessä!-hankkeen omilta Internet-sivuilta. Perehdyttämispaketti on siis ilmaiseksi kaikkien ladattavissa. Sen lisäksi hankkeen Internet-sivuille tulee linkki omaan opinäytetyöhöni. Tällöin halutessaan lisätietoa nuoriso-ohjaajan rooleista, pääsee lukija helposti käsiksi opinnäytetyöhöni.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus on ollut vahvasti mukana hankkeen toteutumisessa sekä suunnittelussa ja siitä syystä hanketta on toteutettu vahvasti nuorisoasiainkeskuksen taideprojekteja silmällä pitäen. Uskon ja toivon, että perehdyttämispaketti jalkautuu nuorisoasiainkeskuksen toimintaan ja sitä tullaan käyttämään jatkossa TuOTa-työryhmällä toteutettavissa taideprojekteissa.

LÄHTEET

- Asetus nuorisolaista (2006/72). Viitattu 20.11.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Gretschel, Anu 2011. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma. Viitattu 10.11.2015.
<http://testi.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuorisotalo.pdf>
- Halonen, Katri 2012. Tuottaja 2020 toimenpide-ehdotukset. Teoksessa Halonen, Katri (toim.) Kulttuurituottajakoulutuksen suuntaviivoja. Tuottaja 2020-hankkeen loppuraportti. Viitattu 10.11.2015.
http://tuottaja2020.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/katalysoi/12_suuntaviivoja_VALMIS.pdf
- Helsingin juhlaviikot 2015. Helsingin juhlaviikkojen vuosi 2014. Viitattu 8.10.2015. <http://www.helsinginjuhlaviikot.fi/wp-content/uploads/2015/05/Vuosikertomus-2014.pdf>
- Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus 2015a. Tietoa meistä. Viitattu 8.10.2015. <http://www.hel.fi/www/nk/fi/Tietoa+meista/>
- Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus 2015b. Mikä RuutiBudjetti?. Viitattu 10.11.2015. <http://ruutibudjetti.munstadi.fi/mika-ruutibudjetti/>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015a. Hae opiskelijaksi Humakiin. Viitattu 8.10.2015. <http://www.humak.fi/opiskelijaksi/>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015b. Verkostoammattikorkeakoulu. Viitattu 8.10.2015. <http://www.humak.fi/humak/>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015c. Työelämä, yhteisöt ja yritykset. Viitattu 8.10.2015. <http://www.humak.fi/kumppaneille/ki-toiminta/>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015d. Luovasti toimialojen rajapinnoilla. Viitattu 8.10.2015. <http://www.humak.fi/kumppaneille/humakin-hankkeet/>
- IHME-nykytaidefestivaali 2012. IHME-nykytaidefestivaali. IHME contemporary art festival. Viitattu 10.11.2015.
http://issuu.com/ihmeproductions/docs/ihme_2012_syd_narkisto
- IHME-nykytaidefestivaali 2015a. Tietoa meistä. Viitattu 9.10.2015.
<http://www.ihmefestival.fi/tietoa-meista/>
- IHME-nykytaidefestivaali 2015b. Valehtelijoiden klubi. Viitattu 13.10.2015.
<http://www.ihmefestival.fi/osallistu/ihme-koulu/>
- Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. 1. painos. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print
- Karppinen, Seija 2008. Innostamisen pedagogiikkaa käsityössä ja taiteissa. Teoksessa Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari. Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. 1. painos. Anjalankoski: Solver Palvelut Oy, 101-111
- Kesäniemi, Elina 2013. Taikalampun laatukäsikirja. Raameja laadukkaaseen lastenkulttuuriin. Viitattu 2.11.2015.

http://www.lastenkulttuuri.fi/images/taikalamppu/materiaalit/Esittelymatskut/Laatukasikirja/laatuksikirja_final.pdf

- Kinnunen, Pekka & Penttilä, Liisa & Rantala, Jaakko & Salonen, Kauko & Tervo, Timo (toim.) 2003 Innostuskirja. Nyt. Sosiokulttuurisen toiminnan polunpäitä. 1. painos. Painotalo Suomenmaa
- Koponen, Pia 2015. Kuinka kasvaa itsensä kokoiseksi? – Oivallusten askelmilla. Teoksessa Taidelähtöiset ja toiminnalliset menetelmät identiteettityön ja osallisuuden tukena – oppimisopas ohjaajille. Viitattu 3.11.2015.
http://www.kansalaisfoorumi.fi/attachments/article/1027/tm_oppimisopas_200415.pdf
- Kylmäkoski, Merja 2008. Eteinen, vessa, keittokomero ja huone – niistä on nuorisotila tehty. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. 2. painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 393-410.
- Känkänen, Päivi 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. 1. painos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
- Linnossuo, Outi & Parkkinen, Terttu 2013. Perehdytystä ohjaajalle. Teoksessa Krappe, Johanna & Parkkinen, Terttu & Sinisalo-Juha, Eeva (toim.) Tavarat taskuissa. Nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. 1. Painos. Kaarina: Winbase Oy, 19-22. Viitattu 3.11.2015.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164209.pdf>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2012. Kuulun!. Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. 1. painos. ESA PRINT. Viitattu 8.11.2015. http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/9e9ba763e4ae214ced7b8c51dd47657f/1446958378/application/pdf/15493454/MLL%20Kuulun_www.pdf
- MAST-hanke 2011. Ryhmäyttämispas. Viitattu 6.11.2015.
<http://www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmayttamisopas.pdf>
- Myllyniemi, Sami 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Viitattu 10.11.2015.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2009.pdf
- Nuorten akatemia 2006. Projektiopas nuorten kanssa toimiville opettajille ja ohjaajille. Viitattu 3.11.2015.
http://nuortenakatemia.studio.crasman.fi/file/dl/i/4w-kzw/C_yeH4SmK5Bj-x8CH2PbA/Projektiopasnuortenkanssatoimivilleaikuisille.pdf
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015. Nuorisolain uudistaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:16. Viitattu 10.11.2015.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/Liitteet/tr16.pdf>
- Pasanen-Willberg, Riitta. Tiedätkö mitä osaat? Julkaisussa Kuhanen Ilkka (toim.) Taide ja työ – Rakenteita ja osaamista. Viitattu 24.11.2015.
<http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide-ja-tyo%25C3%25B6.pdf>

- Rantala, Päivi & Jansson, Satu-Mari 2013 (toim.) Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B/Tutkimusraportteja ja lisäselvityksiä 10 2013. Viitattu 9.10.2015.
http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taiteesta_toiseen.pdf
- Ruotsalainen, Leena 2008. Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. 2. painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 168-184.
- Siivonen, Katriina & Kotilainen, Sirkku & Suoninen, Annikka 2011. ILOA JA VOIMAA ELÄMÄÄN. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrskyhankkeessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu ja 44. Viitattu 8.11.2015.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/myrsky2011.pdf>
- Sinisalo-Juha, Eeva 2013. Työskentely nuorten ryhmien kanssa. Teoksessa Krappe, Johanna & Parkkinen, Terttu & Sinisalo-Juha, Eeva (toim.) Tavarat taskuissa. Nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. 1. Painos. Kaarina: Winbase Oy, 9-17. Viitattu 2.11.2015.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164209.pdf>
- Soanjärvi, Katariina 2008. Nuorisotyön verkostoituminen – nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkoksi. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. 2. painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 155-167.
- Soanjärvi, Katariina 2011. Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä. 1. painos. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. Viitattu 10.11.2015.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/27118/9789513943370.pdf?sequ>
- Tervonen, Jussi 2009. Jotos – polku osallisuuteen. Lasten ja nuorten osallisuuden käsikirja. 1. painos. Tampere: Multiprint Oy. Viitattu 3.11.2015.
http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/35751_OPE_JOTOS_09_net.pdf
- Tiihonen, Mervi & Saarela, Jutta 2013. Asenteella!. Tanssi- ja draamataidetyöpajojen menetelmäopas erityistä tukea tarvitseville nuorille. 1. painos. Saimaprint Oy. Viitattu 2.11.2015.
http://www.lastenkulttuuri.fi/images/taikalamppu/menetelmaoppaat/asenteella_nettopas.pdf
- Vehviläinen, Jukka 2002. Moniammatillinen nuorisotyö. Yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. 1. painos. Kauniainen: Nykypaino Oy
- Vehviläinen, Sanna 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. 1. painos. Tallinna: Printon Trükikoda AS.
- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

LIITTEET

LIITE 1

Haastattelupohja Valehtelijoiden klubissa mukana olleille nuoriso-ohjaajille

Miten paja mielestäsi onnistui?

Olivatko pajan tavoitteet sinulle selkeät?

Oliko paja mielestäsi nuorille sopiva?

Oliko roolisi IHME-pajoissa selkeä?

Onko sinulla aikaisempaa kokemusta vastaavasta työryhmätyöskentelystä ennen tätä?

Oletko joutunut huomioimaan IHME-pajat työssäsi erityisellä tavalla ja onko se aiheuttanut haasteita tai vaivaa?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Mitä mieltä olet ylipäätään tämänkaltaisista tapahtumista, joissa nutalle tuodaan tapahtumia ulkopuolisen tahon toimesta?

Oletko ollut mukana suunnittelemassa tapahtumaa?

Olisitko halunnut olla/Olisiko sinulla kiinnostusta olla mukana suunnittelemassa tämänkaltaista toimintaa?

Millaista ennakkotietoa olet saanut tapahtumasta ja onko se ollut riittävä?

Keneltä sait tietoa pajoista?

Miten yhteistyö tuottajatahon kanssa on toiminut - onko kontakti ollut riittävää ja toimivaa?

Olisitko toivonut enemmän perehdytystä?

LIITE 2

Haastattelupohja aiempina vuosina pidempikestoisiin projekteihin osallistuneelle nuoriso-ohjaajalle

Yleistä projekteista

Miten projektit mielestäsi onnistuivat kokonaisuudessaan?

Olivatko projektien tavoitteet sinulle selkeät? (Miksi tehdään, mihin projektilla pyritään, jne.)

Oliko projekteihin tehty pedagogista suunnitelmaa? (Mitä projekteilla halutaan saada aikaan nuorissa?) Olisiko ollut tarpeen tehdä?

Olivatko projektit sisällöltään nuorille sopivia? Koetko, että projekteilla oli vaikutusta nuoriin?

Ennen projektia

Missä vaiheessa tulit mukaan projekteihin? Olisiko ollut tarvetta olla mukana jo aikaisemmin?

Olitko mukana suunnittelemassa projekteja?

Millaista ennakkotietoa sait projekteista ja oliko se riittävää?

Saitko riittävästi perehdytystä?

Oliko sinulle selkeätä ennen projektin varsinaista käynnistymistä mitä tehdään ja millä aikataululla?

Roolit ja yhteistyö projektissa

Mikä roolisi oli projekteissa ja oliko roolijako selkeä?

Olisiko mielestäsi roolisi pitänyt olla erilainen?

Muuttuiko työnkuvasi projektin edetessä?

Miten yhteistyö taitelijan ja tuottajan kanssa toimi - oliko kontakti riittävää ja toimivaa?

Miten tiedonkulku toteutettiin projektin aikana?

Oliko projekteissa riittävästi tapaamisia työryhmän kesken?

Olisitko toivonut muilta toimijoilta enemmän perehdytystä? (esim. taitelijalta taiteelliseen työhön)

Ammattillisuus

Koitko, että työtehtäväsi projektin aikana olivat nuoriso-ohjaajalle sopivia?

Koitko saaneesi toteuttaa omaa osaamistasi projektin aikana?

Koitko projektin vahvistaneen omaa ammatillista osaamistasi?

Miten mielestäsi nuoriso-ohjaajan työnkuva muuttuu taidelähtöisissä projekteissa verrattaessa ns. normaalityöhön? (Mitä pitää tehdä toisin, millaisia eri asioita pitää ottaa huomioon, jne.)

Miten nuoriso-ohjaajan ammattitaitoa voisi hyödyntää mielestäsi kaikkein parhaiten taideprojekteissa, joissa nuoriso-ohjaaja on osa isompaa työryhmää?

Taide nuorisotyön menetelmänä

Minkälaisena koet taiteellisen työskentelyn nuorisotyössä?

Mitkä ovat parasta antia tai mahdollisuuksia, kun työskennellään taiteen parissa?

Entä suurimmat haasteet?

Minkälainen taiteellinen työskentely on mielekkäintä? (esim. taidelaji; pitkäjänteinen perehdyttävä työskentely vs. matalan kynnyksen lyhytkestoinen osallistuminen)

Loppukysymyksiä

Olisiko jotain pitänyt tehdä toisin, jotta projektit olisivat onnistuneet vielä paremmin?

Miten kehittäisit taiteilijan, tuottajan ja nuoriso-ohjaajan yhteistyötä tällaisessa työryhmämallissa?

Muuta sanottavaa/kehittämisehdotuksia?

LIITE 3

Haastattelupohja aiempina vuosina nuorisotalolla järjestettyyn projektiin osallistuneelle nuoriso-ohjaajalle

Yleistä pajoista

Miten pajat mielestäsi onnistui?

Olivatko pajojen tavoitteet sinulle selkeät? (Miksi tehdään, mihin projektilla pyritään, jne.)

Oliko pajoihin tehty pedagogista suunnitelmaa? (Mitä projekteilla halutaan saada aikaan nuorissa?) Olisiko ollut tarpeen tehdä?

Oivatko pajat mielestäsi sisällöltään nuorille sopivia? Koetko, että niillä oli vaikutusta nuoriin?

Oliko nuoria vaikea saada lähtemään mukaan?

Miten nuoret sitoutettiin työskentelyyn?

Aiheuttivatko pajat haasteita? Millaisia?

Suunnittelu ja ennakkotieto

Olitko mukana suunnittelemassa pajoja? (Olisitko halunnut olla suunnittelemassa/olisiko mielestäsi sinun ollut syytä olla mukana suunnittelussa?)

Millaista ennakkotietoa sait projekteista ja oliko se riittävää?

Saitko riittävästi perehdytystä?

Oliko sinulle selkeätä ennen pajojen varsinaista käynnistymistä mitä tehdään ja millä aikataululla?

Roolit ja yhteistyö pajoissa

Mikä roolisi oli pajoissa ja oliko roolijako selkeä?

Olisiko mielestäsi roolisi pitänyt olla erilainen?

Muuttuiko työnkuvasi pajojen edetessä?

Miten yhteistyö taitelijan ja tuottajan kanssa toimi - oliko kontakti riittävää ja toimivaa?

Miten tiedonkulku toteutettiin pajojen aikana?

Oliko pajoissa riittävästi tapaamisia toimijoiden kesken?

Onko sinulla aikaisempaa kokemusta vastaavasta työryhmätyöskentelystä ennen tätä?

Ammatillisuus

Koitko saaneesi toteuttaa omaa osaamistasi projektin aikana?

Koitko projektin vahvistaneen omaa ammatillista osaamistasi?

Koitko ammatillisten verkostojesi vahvistuneen?

Aiheuttivatko pajat omalle työllesi haasteita tai vaivaa?

Miten mielestäsi nuoriso-ohjaajan työnkuva muuttuu taidelähtöisissä projekteissa verrattaessa ns. normaalityöhön? (Mitä pitää tehdä toisin, millaisia eri asioita pitää ottaa huomioon, kontakti nuoriin, jne.)

Miten nuoriso-ohjaajan ammattitaitoa voisi hyödyntää mielestäsi kaikkein parhaiten taideprojekteissa, joissa nuoriso-ohjaaja on osa isompaa työryhmää?

Loppukysymyksiä

Olisiko jotain pitänyt tehdä toisin, jotta pajat olisivat onnistuneet vielä paremmin?

Mitä mieltä olet tämänkaltaisista tapahtumista, joissa nuorisotalolle tuodaan tapahtumia ulkopuolisen tahon toimesta?

Minkälaisena koet taiteellisen työskentelyn nuorisotyössä?

Miten kehittäisit taiteilijan, tuottajan ja nuoriso-ohjaajan yhteistyötä tällaisessa työryhmämallissa?

LIITE 4

Arviointilomake kehittämistyöstä nuoriso-ohjaajan näkökulmasta ohjausryhmälle

Oliko nuoriso-ohjaajan osio perehdyttämispaketissa mielestäsi onnistunut ja laadukas?

Vastasiko kehittämistyöni hankkeen tavoitteita? Oliko kehittäminen hankkeen linjan mukaista? Oliko kehittämistyöstäni hyötyä hankkeelle ja nuorisolalalle yleensä?

Onko mielestäsi nuoriso-ohjaajan osio perehdyttämispaketissa tarpeeksi kattava?

Onko nuoriso-ohjaajan näkökulma huomioitu tarpeeksi perehdyttämispaketissa?

Vastaako nuoriso-ohjaajan toimenkuva mielestäsi nuoriso-ohjaajan ammatillista osaamista ja ovatko roolit realistiset? Onko nuoriso-ohjaajan osaamista hyödynnetty tarpeeksi perehdyttämispaketissa?

Onko nuoriso-ohjaajan osio perehdyttämispaketissa tarpeeksi selkeä?

Uskotko, että nuoriso-ohjaajat tulevat jatkossa hyötymään perehdyttämispaketista? Tarjoaako perehdyttämispaketti riittävät työkalut myös niille nuoriso-ohjaajille, joilla ei ole kokemusta taidelähtöisistä projekteista ja

uskotko heidän pystyvän toimimaan projektissa perehdyttämispaketin pohjalta?

Tuottiko kehittämistyöni tarpeeksi uutta tietoa?

Onko nuoret ja nuorten tarpeet huomioitu tarpeeksi perehdyttämispaketissa?

Jäikö kehittämistyöstäni puuttumaan jotain? Mitä olisi voinut tehdä toisin?

LIITE 5

Arviointilomake projektipäällikölle työskentelystäni hankkeessa

Olitko tyytäväinen kehittämistyöhöni hankkeessa?

Oliko kehittämistyöni hankkeessa mielestäsi tavoitteellista?

Oliko kehittämistyöhön keräämäni aineisto riittävää?

Oliko panokseni hankkeelle riittävä ja oliko työskentelyni sellaista kun olit odottanut?

Oliko tekemäni kehittämistyö laadukasta?

Otinko työryhmän ja ohjausryhmän mielipiteet huomioon tarpeeksi tehdessäni kehittämistyötä?

Muuta kommentoitavaa:

LIITE 6

Kyselypohja perehdyttämispaketista nuoriso-ohjaajalle

1. Oletko ollut aiemmin mukana tuottaja-taiteilija-nuoriso-ohjaaja työryhmälä järjestetyissä projekteissa?
2. Oliko perehdyttämispaketista hyötyä työllesi projektissa?
3. Oliko perehdyttämispaketti mielestäsi selkeä ja helppolukuinen?
4. Saitko perehdyttämispaketista riittävästi työkaluja taideprojektissa toimimiseen?
5. Oliko mielestäsi perehdyttämispaketissa esitetyt nuoriso-ohjaajan roolit realistiset ja nuoriso-ohjaajalle sopivat? Oliko jotain mitä jäi oleellisesti puuttumaan tai mikä ei mielestäsi kuulu nuoriso-ohjaajan työnkuvaan?
6. Oliko nuoriso-ohjaajan näkökulma huomioitu tarpeeksi perehdyttämispaketissa?
7. Oliko kohderyhmä (nuoret) huomioitu riittävästi perehdyttämispaketissa?
8. Jäikö perehdyttämispaketista mielestäsi puuttumaan jotain?
9. Muita kehittämissuhteita nuoriso-ohjaajan toimenkuvalla perehdyttämispaketissa:

LIITE 7

Perehdyttämispaketti

Tuottaja
Nuoriso-Ohjaaja
Taiteilija
yhdessä!

**Resursseja säästävä toimintamalli taidelähtöisissä pro-
jekteissa**

Nuoriso-ohjaaja - kulttuurituottaja - taiteilija -työryhmän toiminnan perehdyttä-
mispaketti

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja Humanistisen ammattikorkeakou-
lun TuOTa yhdessä! -hanke

Kokko Aliisa, Pohjanmäki Titta, Vasara Ville & Välisalo Jouni

Sisällys

[Johdanto](#)

[Taiteellisten projektien tavoitteet ja työskentelymuodot](#)

[Nuorten kanssa työskentely](#)

[Ohjausryhmä – projektin raamittaja](#)

[Tuottajan - kokonaisuuden hallitsija](#)

[Yhteinen päämäärä ja päätöksenteko](#)

[Resurssien kartoitus ja käytön seuranta](#)

[Vetovastuu](#)

[Työnjako](#)

[Projektin aikataulutus](#)

[Viestintävastuu](#)

[Kilpi ja suodatin](#)

[Sopimukset, lupa-asiat ja hankinnat](#)

[Projektin seuranta ja raportointi](#)

[Assistentit](#)

[Tuottajan roolin keskeiset alueet ja tehtävät](#)

[Nuoriso-ohjaaja - nuorten innostaja ja sitouttaja](#)

[Taiteellinen työskentely on oleellisesti tavoitteellista](#)

[Suunnittelu ja nuorten huomioonottaminen](#)

[Nuorten sitouttaminen](#)

[Nuorten kanssa työskentely](#)

[Ryhmän tukeminen](#)

[Assistentit](#)

[Nuoriso-ohjaajan keskeiset alueet ja tehtävät](#)

[Taiteilija - vastaa taiteellisesta työskentelystä](#)

[Taiteellinen prosessi](#)

[Taiteellinen suunnitelma](#)

[Assistentit](#)

[Taiteen tekeminen nuorten kanssa](#)

[Taiteellisen etenemisen varmistaminen](#)

[Taitelijan keskeiset alueet ja tehtävät](#)

[Projektin vaiheistus, seuranta ja arviointi](#)

[Työryhmän työskentelyn mallinnus](#)

Johdanto

Tämä perehdyttämispaketti on tarkoitettu avuksi taiteellisia menetelmiä hyödyntävien projektien toteutuksessa. Työskentelyn ytimessä on taiteilijan, kulttuurituottajan ja nuoriso-ohjaajan muodostaman työryhmän (tästä eteenpäin työryhmä) yhteistyö. Paketti selvittää toimijoiden työnkuvan sisältöä, vastuualueita, roolia työryhmässä, sekä käy läpi taideprojektien pääpiirteitä. Tarve perehdyttämispaketille on noussut käytännön kokemuksista projekteissa, joissa taide- ja nuorisotyön tahot ovat toimineet yhdessä.

Perehdyttämispaketti on suunnattu ammattilaisten työkaluksi. Lähtöoletuksena on, että niin taiteilija, kulttuurituottaja (jatkossa tuottaja) kuin nuoriso-ohjaaja ovat oman alansa ammattilaisia.

Paketin sisältö on jaettu toimijakohtaisiin osioihin, joissa kuvataan nuoriso-ohjaajan, taiteilijan ja tuottajan roolia ja tehtäviä taiteellisia menetelmiä hyödyntävien projektien toteutuksissa. Perehdyttämispaketin alussa avataan myös toiminnan alulle panneen ohjausryhmän tehtäviä ja vastuita. Lisäksi paketissa tarkastellaan tiivistetysti nuorten kanssa työskentelyä sekä nuorten kanssa tehtävien taiteellisen työskentelyyn pohjautuvien projektien tavoitteita ja työskentelymuotoja.

Mallissa työryhmätoiminta on tuottajan koordinoima kokonaisuus, jossa taiteilija ja nuoriso-ohjaaja ohjaavat päämäärälähtöisesti nuoria taiteellisessa työskentelyssä. Työryhmän tavoitteena ei siis ole tehdä omaa keskinäistä taideteosta, vaan mahdollistaa se, että nuoret sisäistävät taiteellisen työskentelyn idean, innostuvat siitä ja luovat itse taiteellisen sisällön.

Paketti soveltuu projekteihin, joissa nuorten ryhmä säilyy samana alusta loppuun tai sellaisiin, joissa osallistujien joukko saattaa vaihtua jatkuvasti. Osallistujien vaihtuvuus on tyyppillistä nuorisotalon toiminnassa tai muussa vastaavassa taiteelle epätyypillisessä ympäristössä.

Perehdyttämispaketin tärkeimpiä tehtäviä ovat työryhmätoiminnan mallintaminen ja selkeyttäminen. Perehdyttämispaketin avulla kukin toimija hahmottaa sekä oman työnkuvansa että projektityöskentelyn laajemman kokonaiskuvan.

Perehdyttämispaketti on osa Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen ja Humanistisen ammattikorkeakoulun (jatkossa Humak) vuonna 2015 toteuttamaa TuOTa yhdessä! -hanketta, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama. Hankkeen kestoaika on 1.9.2014-31.12.2015. Hankkeen ohjausryhmän jäsenet ovat Helsingin nuorisoasiainkeskuksesta Kulttuurisen nuorisotyön toimistopäällikkö ja Nuorten toimintakeskus Hapen johtaja Ulla Laurio ja Hapen taidetoimintojen vastaava tuottaja Minna Kaljunen. Helsingin kulttuurikeskuksesta on mukana Malmitalon Operaatio Pulssi! -nuorisohankkeen kulttuurituottaja/koordinaattori Ilona Anttila. Hankkeen projektipäällikkö on Humakin yliopettaja Titta Pohjanmäki ja projektiryhmän muut jäsenet ovat Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen tuottaja Ville Vasara, Humakin kulttuurituottaja-opiskelija Aliisa Kokko ja yhteisöpedagogi-opiskelija Jouni Välisalo.

Perehdyttämispaketin kehittäminen käynnistyi jo toteutetuista projekteista saatujen kokemusten analysoinnilla: Helsingin juhlaviikkojen ja Helsingin nuorisosiainkeskuksen kesällä 2013 toteutettu yhteishanke Tullaamo sekä IHME-nykytaidefestivaalin ja Helsingin nuorisosiainkeskuksen kanssa tehdyt yhteistyöprojektit vuosina 2012, 2013, 2014. Uutta aineistoa hankittiin kehittämistyön tueksi IHME-nykytaidefestivaalin ja Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskuksen yhteistyöprojektista keväällä 2015.

Keväällä 2015 järjestetty TuOTa yhdessä! -seminaari kokosi yhteen reilut kuusikymmentä kulttuurituottajaa, nuorisotyöntekijää, taiteilijaa ja virkamiestä jakamaan kokemuksiaan monialaisista yhteistyöprojekteista. Perehdyttämispakettia jalostettiin seminaarin työpa-
jojen, esitysten ja puheenvuorojen esille nostamien kokemusten pohjalta.

Perehdyttämispakettia testattiin Kesäduuni 2015 -projektin työryhmätoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kesäduuni 2015 -projektin yhteistyökumppanit olivat Helsingin nuorisosiainkeskus, Helsingin kaupungin taidemuseo, Checkpoint Helsinki (yhdessä Helsingin juhlaviikkojen kanssa) ja Helsinki Design Week. Saadun kokemuksen pohjalta perehdyttämispaketin tarpeellisuus painottuu projektin alkuvaiheessa. Se selvensi eri toimijoiden roolit ja ilmensi kunkin vastuualueita ja yhteistyötä.

Kaikki paketissa esitetyt ohjeet on tarkoitettu sovellettaviksi. Paketti esittää sisällöt ja raamit taiteilijan, tuottajan ja nuoriso-ohjaan toimenkuville projektissa. Kuitenkin käytännön tilanteet sisältävät aina omat erityispiirteensä. Eri projekteissa henkilömäärät ja työ-sopimusten laajuudet sekä toiminnan painotukset saattavat vaihdella. Nuorten ryhmä saattaa innostua käsittelemään aihetta erilaisesta näkökulmasta tai työskentelytavalla, johon ei ole etukäteen varauduttu. Mitä enemmän työryhmä onnistuu huomioimaan tämän kaltaisia seikkoja työskentelyssään, sen paremmin se toimii.

Työskentely vaatiikin työryhmäläisten henkilökohtaisten erityisosaamisten ja taitojen esiin tuomista ja yhdistämistä, tilanteen tiedostamista ja yhteistyötä. Kaikkein olennaisinta työryhmän parhaan mahdollisen toiminnan kannalta onkin se, että ryhmä tiedostaa omat vahvuutensa ja kykenee löytämään itse kuhunkin tilanteeseen sopivimmat ratkaisut. Projektin edetessä työskentely muotoutuu projektin ja tekijöidensä mukaan, ja jokaisen toimijan on otettava vastuu sen etenemisestä.

Tämän perehdyttämispaketin tavoitteena on mahdollistaa sujuvat prosessit ja resursseja säästävän käytännön toteuttamisen nuorten kanssa toteutettavissa taiteellisissa projekteissa.

Taiteellisten projektien tavoitteet ja työskentelymuodot

Laadukkaan lasten- ja nuorten kulttuuritoiminnan periaatteita on pohdittu Lastenkulttuurikeskusten verkoston laatukäsikirjassa (lapsella tarkoitetaan alle 19-vuotiaita). Laatukriteerit on tiivistetty viiteen periaatteeseen: lapsilähtöisyys (eli nuorilähtöisyys), ammattimaisuus, saavutettavuus, kokemuksellisuus ja yhteistyö (katso tarkemmin <http://www.lastenkulttuuri.fi/index.php/fi/verkosto>).

Taiteellisissa projekteissa nuori on täysivaltainen toimija, joka pystyy olemaan osallinen häntä koskevissa päätöksissä ja toiminnassa. Nuorten omaehtoista toimintaa tuetaan ja heitä kannustetaan omien tuotosten näkyvyyden lisäämiseen. Ammattimaisesti tuotetuissa projekteissa sisällöt suunnitellaan ja toteutetaan tarkoituksenmukaisesti ja taitavasti nuorten tarpeet huomioiden. Saavutettavuus merkitsee nuorten tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia. Kokemuksellisessa toiminnassa nuorille annetaan tilaa erilaisille ajatuksille, tunteille ja kokemuksille sekä mahdollistetaan myös hetkessä elävä työskentelytapa. Moniammatillinen yhteistyön myötä kehitetään ja syvennetään toiminnan sisältöjä ja tehdään toiminnan tuotannosta tehokkaampaa ja tarkoituksenmukaisempaa.

Taiteelliseen työskentelyyn pohjautuvien projektien ominaispiirteet vaihtelevat suuresti. Jo taidemuoto, työvälineet ja toteutustavat mahdollistavat lukemattomien mahdollisuuksien kirjon.

Kaikkia erilaisia vaihtoehtoja on mahdotonta luetella. Keskeistä on nuorten työskentelyn jatkuvuus, joka vaikuttaa oleellisesti koko projektin suunnitteluun ja toteutusmuotoon:

- Koostuuko projektiin valittu nuorten ryhmä tietystä nuorten joukosta, joka rakentaa ja toteuttaa oman näkemyksensä ja on mukana pitkän aikaa?
- Vai noudatetaanko työpajamuotoista työskentelyä, jossa osallistuvien nuorten ryhmän jäsenet ovat esimerkiksi paikallisen nuorisotalon nuoria, jotka saattavat vaihtua useasti jo yhden työskentelykerran aikana?

Alle on kerätty keskeisiä seikkoja molemmista työskentelymuodoista.

- Pitkäkestoinen työskentely
- Nuoret mukana projektin alusta loppuun
- Työskentelyssä useita eri vaiheita
- Työaikojen ja sääntöjen noudattaminen korostuu
- Nuorten vastuu ja valta kasvavat
- Työskentely perustuu jatkuvuuteen ja vaiheittaiseen etenemiseen
- Ryhädynamiikalle varattava tilaa ja aikaa
- Laajempien kokonaisuuksien raamittaminen ja yhteensovittaminen korostuu

- Työpajamuotoinen työskentely
- Työskentelyn etukäteissuunnittelu erittäin tärkeää
- Nuorten joukko voi vaihtua jatkuvasti
- Asiat pitää pystyä avaamaan nuorille nopeasti ja selkeästi
- Erilaisten työskentelytapojen huomioiminen on erittäin hyödyllistä, mutta myös haasteellista
- Roudaus ja valmistelu pitää olla tarkkaa ja varmaa
- Ohjeiden jatkuvaan toistamiseen kannattaa varautua
- Työskentely perustuu varmaan toistettavuuteen

Nuorten kanssa työskentely

Nuorten ryhmään kannattaa tutustua etukäteen mikäli se on mahdollista. Nuorisohjaajan toimenkuvaan kuuluu nuorten erityinen huomioiminen, mutta koko työryhmän on hyvä miettiä sellaisia erityispiirteitä, jotka pätevät nuoriin sekä suoraan, että välillisesti projektin muodon kautta.

Tällaisia piirteitä voivat olla esimerkiksi:

- Hajonta esim. iän ja kiinnostuksen kohteiden suhteen
 - o Ovatko jäsenet keskenään hyvin samanlaisia vai erilaisia?
 - o Esim. 13–17-vuotiaiden sekaryhmä vs. 15-vuotiaiden tanssikerho
- Erilaiset tavoitteet
 - o Painopiste siinä, että nuoret innostuvat ja tekevät vai...
 - o tähtääkö tekeminen lopputulokseen?
- Työskentelykulttuuri (erit. pitkäkestoisemmissä projekteissa)
 - o Miten nuorten tulee sitoutua työskentelyyn, mitä heiltä odotetaan?
 - o Kielenkäyttö
 - o Työryhmän ja nuorten työskentelyeröt ja yhteneväisyydet – esim. kännyköiden käyttöön suhtautuminen
 - o Tasapaino: tehdään tosissaan ja samalla luodaan ilmapiiri, jossa nuori voi tuoda esiin omia näkemyksiään niin, että ne huomioidaan
- Taustatekijät
 - o Perheen tilanne
 - o Etniset ja kulttuuriset tekijät
- Nuorten valmius erilaisiin työskentelyn muotoihin ja tapoihin
 - o Kommunikaation haasteet
 - o Introverttiys vs. ekstroverttiys nuorissa – aidon dialogin ja kohtaamisen mahdollistaminen
- Erilaisuus
 - o Otetaan huomioon, että jokainen nuori on erilainen
 - o Mahdollisten avustajien läsnäolo nuorten kanssa, joilla on siihen erityinen tarve

Ohjausryhmä – projektin raamittaja

Ohjausryhmällä tarkoitetaan tässä sitä tahoa, joka on valmistellut projektin ja valvoo sen toteutumista.

Se voi koostua useasta henkilöstä, jotka edustavat toteuttavia organisaatioita. Keskeisin linkki ohjausryhmän ja työryhmän välillä on tyypillisesti tuottaja, joka saattaa osallistua projektin valmisteluun hyvinkin varhaisessa vaiheessa.

Ohjausryhmän keskeisimpiä vastuualueita ovat:

- Projektin raamitus
 - o Rahoitus ja budjetti
 - o Työsopimukset
 - o Työntekijöiden työaika ja lomat
 - o Projektin kesto ja vaiheet
 - o Projektisuunnitelma
 - o Projektin seuranta ja raportointi, merkittävät etenemisetapit
- Työryhmän kokoaminen
 - o Kaikkien toimijoiden yhteinen tapaaminen alkuvaiheessa
 - o Ryhmän sitouttaminen työskentelyyn
 - o Esimiehenä toimiminen työryhmälle
 - o Työstö- ja etenemisvastuun selkeä siirtäminen työryhmälle tilaajalta/ohjausryhmältä
 - o Kick-off-tilaisuus: mukana ohjausryhmä ja työryhmä, tehtävien läpikäyminen, ryhmän muodostaminen, toiminnan kartoittaminen, suunnataan työskentely ohjausryhmän suunnittelusta kohti työryhmän työskentelyä
- Tavoitteiden selkeyttäminen
 - o Mitä projektilta halutaan - mihin kaikki tähtää?
 - o Mikä on kunkin työskentelijän erityinen vastuualue - myös se, mihin se päättyy
 - o Miten onnistuminen määritellään?
 - o Lopputulos vai itse tekeminen – miten nämä painottuvat?
 - o Valmiin teoksen esittely ja sijoitus
- Nuorten asema
 - o Sisällön suunnittelussa huomioidaan nuorten kiinnostuksen kohteet ja erityistarpeet
 - o Huomioidaan nuorten toiminnallisuus ja osallisuus
 - o Nuoret ovat projekteissa taiteellisia toimijoita eivätkä toiminnan kohteita

- Työkalut, pohjatiedot ja resurssit
 - o Mitä mahdollisuuksia toteuttava organisaatio/tilaaja tarjoaa?
 - o Mitkä ovat aikaisemmat kokemukset vastaavista projekteista?
 - o Hyödyllisiksi osoittautuneet työkalut, tiedostopohjat, lupalaput yms.
 - o Kirjallinen tarkistuslista tms. toiminnan tueksi

Tuottaja - kokonaisuuden hallitsija

Yhteinen päämäärä ja päätöksenteko

Koko työryhmän on oleellista käydä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa keskenään läpi projektin tavoitteet sekä vastuualueiden ja roolien jako, jotta kaikki toimijat ovat samaa mieltä kokonaiskuvasta.

Työryhmän on hyvä tutustua projektisuunnitelmaan yhdessä. Yhteistyöprojekteissa eri organisaatioilla on usein omat tavoitteensa, jotka on tärkeä saada sovitettua yhteen. Suunnitelmaan kirjatut tavoitteet kannattaa käydä yksityiskohtaisesti läpi, niin että työryhmän jäsenet ymmärtävät ne samalla tavalla ja voivat sitoutua niihin.

Alkuun kannattaa sisällyttää keskustelu työryhmän sisäisestä päätöksenteosta. Ohjausryhmä ei usein ota aktiivista osaa projektin toteutukseen. Vaihtoehtoja on useita. Ryhmä voi esimerkiksi jakaa päätösvallan suoraan henkilöiden työn sisältöjen mukaan, tehdä päätökset aina yhdessä, tai valita joukostaan tietyn henkilön lopulliseksi päätöksentekijäksi. Tärkeintä on, että ryhmän jäsenet sitoutuvat kaikki yhteiseen ratkaisuun päätöksenteon toteutuksesta.

On tavallista, että päätöksentekijän roolin ottaa tai se annetaan tuottajalle. Mikäli rooli kuitenkin päätetään antaa jollekin muulle työryhmän jäsenistä, on hyvä ottaa huomioon, että tuottaja on edelleen vastuussa projektin kokonaiskuvan hallinnasta.

Resurssien kartoitus ja käytön seuranta

Ohjausryhmä määrittelee useimmiten budjetin ja resurssit, joilla projektit toteutetaan.

Tuottajan kannattaa kartoittaa resurssit projektin suunnitteluvaiheessa niin, että ne vastaavat projektisuunnitelman ja taiteellisen suunnitelman tarpeisiin. Resurssikartoitukseen sisältyvät mm. käytettävissä olevat tilat ja materiaalit, sekä tarpeellisten hankintojen suunnittelu.

Kartoitusta tehdessä kannattaa selvittää mahdollisia resursseja tilaajaorganisaation lisäksi myös muilta työryhmäläisiltä. Resurssien käytön seuraamiseen on syytä varautua esimerkiksi laatimalla inventaario, kulusuunnitelma ja/tai muu vastaava. Tähän suunnitelmaan on hyvä jättää viime hetken väljyyttä yllättäviä tilanteita varten.

Kuluista raportoidaan sovitusti ohjausryhmälle. Mikäli projektilla on tuloja (esimerkiksi lipputulot), liikevaihdon seuraamiseen on syytä panostaa erityisesti.

Vetovastuu

Tuottaja on projektin sujuvuuden mahdollistaja ja ylläpitäjä. Tuottaja valvoo, että työryhmä pysyy annettujen resurssien sisällä ja että projekti etenee projektisuunnitelman mukaisesti.

Kun tuottaja keskittyy projektin yleisestä sujuvuudesta vastaamiseen, se antaa muulle työryhmälle vapauden keskittyä oman työnkuvansa hoitamiseen. On tärkeää, että tuottaja

tiedostaa olevansa projektiryhmän kokonaiskuvan haltija ja ottaa siitä vastuun. Tuottaja toimii myös yhteyshenkilönä ohjausryhmän ja työryhmän välillä.

Yksi keskeisimmistä tuottajan tehtävistä on luoda toimiva verkosto työryhmäläisten välille. Tuottaja vastaa siitä, että työryhmän keskinäinen yhteistyö toimii läpi projektin ja ratkaisee mahdolliset työryhmän väliset ongelmatilanteet.

Työnjako

Tuottajan vastuulla on pitää huolta siitä, että kukin työryhmän jäsen on selvillä omasta työnkuvastaan ja sen sisällöstä. Tuottaja myös huolehtii työnkuvien ajantasaisuudesta projektin edetessä. Tuottajan vastuulla on hoitaa tai jakaa hoidettavaksi myös sellaiset tehtävät, joihin ei ole projektin alkaessa varauduttu.

Työt kannattaa jakaa henkilöille passiivin sijaan. Muotoa ”Jonkun tulisi muistaa siivous” tehokkaampi on osoittaa tehtävä suoraan: ”Pekka, sinun tehtäviisi kuuluu hoitaa loppusiivous”.

Delegointi ja reilu työnjako tekevät hyvän tuottajan. Tuottajan ei kuulu tehdä kaikkea itse, ja avunpyyntö on sallittua. Tärkeintä on saada työryhmän jäsenten taidot ja kiinnostuksen kohteet mahdollisimman hyvin ja monipuolisesti valjastettua projektin käyttöön.

Projektin aikataulut

Tuottaja laatii projektin valmisteluvaiheessa ajankäyttösuunnitelman. Suunnitelmaa ei kannata pakata täyteen, ja se on hyvä tehdä sellaiseen muotoon, että sitä on helppo muokata tarpeen mukaan.

Projektin aikataulun tulisi sisältää projektin vaiheiden lisäksi myös erikseen varattuja hetkiä työryhmän sisäisille palavereille.

Projekti on usein syytä jakaa pelkän alun ja lopun sijaan pienemmiksi osioiksi, joilla on omat tavoitteensa ja päätöspisteensä eli välietapit. Pienemmät kokonaisuudet selkeyttävät projektin mahdollisesti moninaisia sisältöjä ja rytmittävät työntekoa.

Välietappien asettaminen auttaa tuottajaa työnteon organisoinnissa, sekä antaa positiivisen kannusteen muulle työryhmälle. Välietapit tarjoavat mahdollisuuden pysähtyä ja tarkastella jo saavutettuja aikaansaannoksia sekä valmistautua seuraavaan vaiheeseen.

Viestintävastuu

Tuottaja on projektin käynnistyttyä välikappale ohjausryhmän ja työryhmän välillä. Tuottaja vastaa myös työryhmän sisäisestä tiedonkulusta.

On tärkeää, että tuottaja ei arvota tai muuntele saamiaan viestejä, vaan toimittaa ne eteenpäin. Toisaalta tuottajan tehtävä on myös kanavoida ja organisoida viestintä siten, ettei rasita projektin toimijoita liiallisella informaatiotulvalla.

Tuottaja vastaa projektin sisäisen viestinnän lisäksi ulkoisesta viestinnästä erilaisille sidosryhmille sekä mahdollisesti laajemminkin markkinoinnista. Mikäli projektia toteutta-

villa organisaatioilla on viestintäyksikkönsä, tuottaja toimii yhteyshenkilönä viestintäyksikön suuntaan. Markkinoinnissa on hyvä muistaa, että taiteilija on usein projektin kasvot ja nimi ulkomaailmalle.

Kilpi ja suodatin

Tuottaja suojelee työryhmää ja projektia mahdollisilta haitta- ja häiriötekijöiltä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi byrokraattiset koukerot ja vaatimukset, jännitteiset henkilösuhteet ulkopuolisten toimijoiden kanssa tai negatiivisiin puoliin keskittyvä seuranta.

Tuottaja toimii sekä kilpenä että suodattimena tällaisten asioiden ja työryhmän työskentelyn välillä, niin että työryhmä ja nuoret voivat keskittyä omaan työskentelynsä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että tuottajan kannattaa toimia ns. huonojen uutisten kertojana.

Sopimukset, lupa-asiat ja hankinnat

On tärkeää, että tuottaja saa projektin ohjausryhmältä käyttöönsä valtuudet hoitaa projektin sopimus- lupa- ja hankinta-asioita. Näitä voivat olla esimerkiksi

- Työsopimukset
- Kuvausluvat
- Järjestelyluvat ja -ilmoitukset
- Tekijänoikeuslupien varmistaminen
- Materiaali- ja muut hankinnat

Sopimukset on hyvä solmia aina kirjallisesti.

Työturvallisuudesta on hyvä muistaa ainakin nämä asiat: vakuutusikäytäntö, suojavälineet, koneiden ja laitteiden käyttöön liittyvät asiat, kemikaalit, mahdolliset matkajärjestelyt, henkinen työsuojelu ja työehtosopimusten noudattaminen.

Projektin seuranta ja raportointi

Projektin dokumentointi on syytä kirjata projektisuunnitelmaan. Kun esimerkiksi kaikista projektin aikana pidetyistä palavereista ja tapaamisista on laadittu kirjallinen muistio, dokumentointi sujuu vaivattomammin.

Tuottaja on vastuussa dokumentoinnin hallinnasta, eli sen suunnittelusta ja toteutuksesta. Jo suunnitteluvaiheessa kannattaa miettiä kuinka laajasti projektia on tarpeen dokumentoida – tarvitseeko dokumentaatioon mahdollisesti jopa erillisiä toteuttajia esim. Making of -tyyppistä teosta varten.

Tuottajan vastuulla on myös laatia projektin loppuraportti. Raportti sisältää arvion projektin toteutumisesta verrattuna projektisuunnitelmaan, yhteenvedon työskentelyn kulusta, koosteen työryhmän ja nuorten kokemuksista, sekä selvityksen käytetyistä resursseista ja mahdollisia kehitysehdotuksia tulevaisuutta ajatellen.

Assistentit

Projektissa saattaa olla mukana assistentteja, jotka avustavat työryhmän jäseniä. Assistentit tukevat ja avustavat käytännön työskentelyä. He saattavat olla esimerkiksi opiskelijoita, jotka suorittavat projektissa työharjoittelunsa. Assistentit ovat tyypillisesti suuntautuneita jonkun työryhmän jäsenen ammattitaidon mukaisesti – esimerkiksi taiteelliseen ilmaisuun, nuorisotyöhön tai tuotantoon. He ovat tiiviisti mukana työskentelyvaiheessa ja toimivat työryhmäläisten oikeana kätenä.

Tuottajan on syytä olla selvillä kaikista mukana olevista assistenteista ja heidän taidoistaan. Näin tuottaja voi varmistaa, että assistenteista on suurin hyöty koko projektille ja että heidän asettamat omat tavoitteensa esimerkiksi työharjoittelun suhteen toteutuvat.

Assistenteilta voi odottaa oma-aloitteisuutta ja itseohjautuvuutta. Tämän vuoksi erityisosaaminen ja tehtävien pääpiirteet kannattaa käydä läpi jo suunnitteluvaiheessa. Assistentteille ei kannata keksiä tekemistä vain tekemisen vuoksi, vaan ottaa heidät kunnolla osaksi työryhmää.

Tuottajan roolin keskeiset alueet ja tehtävät

- Laatii ja/tai tarkastaa työryhmän työskentelyä ohjaavan projektisuunnitelman
- Kartoittaa resurssit ja huolehtii hankinnoista
- Vaiheistaa projektin
- Toimii töiden ja vastualueiden jakajana
- Suunnittelee aikataulun ja ajankäytön
- Huolehtii sopimuksista, lupa-asioista sekä työturvallisuudesta
- Hoitaa markkinoinnin ja tiedotuksen sisäisesti ja ulkoisesti
- Seuraa budjettia ja resurssien käyttöä
- Dokumentoi projektia ja tekee loppuraportin

"Ketteryys muutoksessa."

"Tuottaja pitää yllä ryhmän sisäistä viestintää ja toimii viestintäkatkojen purkajana."

"Tuottaja viestii, verkostoituu, ottaa selvää, toimii ja sukuloi taitavasti."

"Tuottaja katsoo projektia kokonaisuutena ja pitää langat käsissään."

"Kiinnostus taidemuotoa, työskentelyä ja nuoria kohtaan."

"Paperiasiat, talous, sopimukset, tiedotus."

Nuoriso-ohjaaja - nuorten innostaja ja sitouttaja

Taiteellinen työskentely on oleellisesti tavoitteellista

Taiteellisella työskentelyllä on erityispiirteitä, jotka on hyvä ottaa huomioon. Taiteellisella työskentelyllä on aina tietyt päämäärät ja tavoitteet, jotka ovat tarkasti rajattuja. Pedagogiset ja taiteelliset tavoitteet kulkevat aina rinnakkain. Nuoriso-ohjaaja vastaa pedagogisten tavoitteiden toteutumisesta samalla kun taiteilija keskittyy taiteen toteuttamiseen.

Projekteissa, joihin nuoret ovat sitoutuneita jatkuvana ryhmänä, nuorilta saa ja myös pitää vaatia panostusta työskentelyn laadukkuuteen. Hyvin määriteltyjen ja selkeiden taiteellisten tavoitteiden saavuttaminen tekee työskentelystä mielekästä ja tukee pedagogisten tavoitteiden täyttymistä.

Suunnittelu ja nuorten huomioonottaminen

Nuoriso-ohjaajan kannattaa aloittaa työskentely työryhmässä jo suunnitteluvaiheessa. Suunnittelussa nuoriso-ohjaajan parasta antia on nuorten asiantuntijana toimiminen, nuorten näkökulman esille tuominen ja sen varmistaminen, että nuoret ovat toiminnan keskiössä. Nuoriso-ohjaaja pitää huolen, että projektin pedagogiset lähtökohdat on huomioitu ja että ne ovat realistiset ja että nuoret saavat äänensä kuuluviin.

Suunnitteluvaiheessa nuoriso-ohjaajan on hyvä laatia yhdessä työryhmän kanssa pedagoginen suunnitelma, joka toimii ohjenuorana läpi projektin. Pedagogiset tavoitteet voivat tuntua selviltä, mutta ne on syytä kirjata ylös, jotta kaikki työryhmässä ovat samaa mieltä niistä. On hyvä pohtia, mitä toiminnalla halutaan saada aikaan: tehdäänkö taidetta ensisijaisesti taiteellisten päämäärien vuoksi vai pyritäänkö saavuttamaan myös muita päämääriä, kuten esimerkiksi itsetunnon vahvistumista, nuorten vuorovaikutustaitojen kehittymistä vai onko tavoitteena nuorten vaikuttaminen lähiympäristöön tai asuinalueeseen?

Toimintaa suunniteltaessa on myös hyvä määritellä minkälaisille nuorille toimintaa suunnataan ja mitä nuorilta odotetaan. Tulevatko nuoret useista eri lähtökohdista ja omaavatko esimerkiksi aiempaa taidekokemusta. Nuorten taustat voivat myös osaltaan olla tavoitteita määrittäviä tekijöitä.

Jos mahdollista, nuoria olisi hyvä osallistaa toiminnan suunnitteluun. Tällä tavoin voidaan lisätä motivaatiota ja sitoutumista toimintaa kohtaan sekä taata, että toiminta on nuorille mielekästä ja heidät huomioivaa. Mikäli projektissa järjestetään erillinen nuorten rekrytointi, nuoriso-ohjaajan on hyvä osallistua sen toteutukseen.

Nuorten sitouttaminen

Nuoriso-ohjaajan tehtävä on saada nuoret osallistumaan ja sitoutumaan työskentelyyn. Nuorisotalolla tämä vaihe alkaa jo ennen työskentelyä projektista tiedottamisella. Nuoriso-ohjaaja myös avaa nuorille tarkemmin projektia: Mistä on kyse ja mitä osallistumiseen sisältyy.

Lyhytkestoisissa projekteissa nuoriso-ohjaaja toimii nuorisotalon tai nuorten ryhmän edustajana, joka perehdyttää muut toimijat talon toimintaan ja nuorten erityispiirteisiin. Pidempikestoisessa projektissa nuoriso-ohjaajan tehtävä muuttuu enemmän ryhmänjohtajan suuntaan, ja voi sisältää esimerkiksi työpaikkaohjausta nuorille.

Pidempikestoisissa projekteissa nuoriso-ohjaajan tärkeimpiä tehtäviä on sitouttaa ja motivoida nuoret työskentelyyn. Ihannetilanteessa sitouttaminen alkaa jo suunnitteluvaiheessa. Kun nuorille annetaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja yhteisten pelisääntöjen luomiseen, on myös sitoutuminen toimintaan luontevampaa.

Nuoriso-ohjaaja pitää huolen siitä, että nuoret ymmärtävät työskentelyn päämäärän ja ovat sitoutuneet työskentelemään sovitulla tavalla ja aikataululla. Nuoriso-ohjaaja tukee nuorta ja auttaa häntä löytämään ratkaisuja erilaisiin asioihin. Nuorille on tärkeä antaa positiivista palautetta, jotta voidaan lisätä heidän itseluottamustaan ja tunnetta omasta pystyvyydestä. Nuoria on myös tärkeä rohkaista ylittämään itsensä ja auttaa heitä löytämään omia vahvuuksiaan.

On tärkeä muistaa, että nuoria autetaan itse tekemään ja päättämään, ei tehdä itse nuorten puolesta eikä anneta nuorille valmiita vastauksia. Täytyy muistaa, että joskus nuorille on annettava myös mahdollisuus vain piipahtaa taiteen äärellä. Nuorille tulee antaa tilaa ja aikaa omien näkemystensä pohtimiseen.

Nuorten kanssa työskentely

Kun tehdään työtä nuorten parissa, on tärkeä tietää millaisia erityispiirteitä heidän kanssaan työskentelyyn kuuluu. Nuoriso-ohjaajan tehtävänä on perehdyttää muut toimijat nuorten kanssa työskentelyyn. Perehdytys sisältää erilaisia teemoja kuten kuinka nuoria lähestytään, millä tavalla heidän kanssaan löydetään ”yhteinen kieli”, miten nuoria motivoidaan ja innostetaan, miten rakennetaan luottamusta nuoriin, kuinka käsitellään henkisesti vaikeita tai monimutkaisia aiheita.

Nuoriso-ohjaajan tehtävänä on myös avata nuorten maailmaa muille toimijoille, sitä milaista on olla nuori ja mitkä asiat nuoruudessa ovat ajankohtaisia.

Erityisen tärkeää on käydä taiteilijan kanssa läpi mitä nuorilta voidaan odottaa ja vaatia taidelähtöisissä projekteissa. Nuoriso-ohjaaja toimii nuorten ja muun työryhmän välikätenä liittäen heidät yhteen.

Nuoriso-ohjaaja vastaa pääosin taiteellisen työskentelyn ulkopuolisesta ohjaamisesta ja on vastuussa nuorista. Nuoriso-ohjaaja on työskentelytilanteessa läsnä ja lähin tuki ja turva nuorelle. Hän toimii nuorille luotettavana aikuisena, jota on helppo lähestyä. Aito kontakti sekä luottamuksen rakentaminen on tärkeää, jotta nuoren on helpompi ja turvallisempi toteuttaa itseään. Kuten muussakin nuorten kanssa tehtävässä työssä, ohjaaja toimii nuoren puolella olevana aikuisena.

Projekteissa, joihin nuoret on palkattu taiteentekijöiksi, nuoriso-ohjaajan rooliin kuuluu työpaikkaohjaus. Nuorilla ei välttämättä ole kokemusta työelämästä. Työpaikkaohjaukseen kuuluu mm. nuorten: työajan seuranta, sairauspoissaolojen merkitseminen, mahdollisten lomapäivien myöntäminen.

Varsinkin pitkäkestoissa projekteissa on syytä järjestää työhyvinvointitoimintaa nuorille, jolloin päästään viettämään yhteistä aikaa myös työpaikan ulkopuolella. Toiminta kannattaa ajoittaa niin, että se jaksottaa työn eri vaiheita ja toimii palkintona hyvin tehdystä työstä.

Ryhmän tukeminen

Projektin alkaessa kannattaa varata aikaa nuorten ryhmäyttämislle erityisesti, jos ryhmässä on entuudestaan toisille tuntemattomia nuoria. Ryhmäytyminen lisää yhteisöllisyyttä ja nuoret pääsevät helpommin tutustumaan toisiinsa. On tärkeää luoda ilmapiiri, jossa nuori voi vapaasti toteuttaa itseään ilman nolatuksi tulemisen pelkoa. Nuorella on oltava mahdollisuus kokeilla ja oikeus epäonnistua. Nuoriso-ohjaajan tehtävänä on auttaa nuorta sietämään epäonnistumista ja pyrkiä muuttamaan epäonnistumiset oppimiskokemuksiksi. Nuoriso-ohjaaja voi hyödyntää taiteilijan ammattitaitoa ryhmäyttämässä ja pohtia yhdessä menetelmiä, joilla siihen voidaan sisällyttää taiteellista näkökulmaa.

Ryhmän yhteisöllisyyttä rakentavalle ja ylläpitävälle toiminnalle kannattaa varata hetkiä myös työskentelyn lomassa esimerkiksi alkulämmittelyissä.

Ryhmän työskentelyn vieminen päätökseen on tärkeää, jottei nuorille jää olo, että projekti jää roikkumaan. Työskentely on hyvä saattaa loppuun nuorten kanssa esim. yhteisellä kokoontumisella, jossa puretaan kokemuksia ja tunteita. Nuoriso-ohjaajan vastuulla on huolehtia nuorten palautteenkeruusta projektissa.

Nuorten hyvinvointi on projektin onnistumisen kannalta erittäin tärkeä asia. Hyvinvoinnin ylläpitäminen kuuluu kaikille toimijoille, mutta erityisesti nuoriso-ohjaajalle. Nuoriso-ohjaajan vastuulla on, että toiminta ei koidu nuorille liian raskaaksi. Kaikilla nuorilla tulee olla sekä fyysisesti että henkisesti hyvä olo. Taidetta tehdään ensisijaisesti nuorten ehdoilla, eikä kenellekään ole tarkoitus aiheuttaa liiallista painetta tai stressiä. Toisaalta on kuitenkin tärkeää, että nuoria ei päästetä liian helpolla vaan pyritään saamaan nuorista mahdollisimman paljon irti. Nuoriso-ohjaajan tehtävä on auttaa saavuttamaan tämä tasapaino.

Nuoriso-ohjaaja tuntee nuorten asuinalueen ja sen verkostot ja sitä kautta hänellä on myös nuorten taustojen tuntemusta. Nuoriso-ohjaaja toimii ratkaisijana erilaisissa ongelma- tai riitatilanteissa, joita mahdollisesti ryhmän kesken syntyy. Ongelmatilanteisiin tulee puuttua mahdollisimman varhain ja selkeästi.

Assistentit

Projektissa saattaa olla mukana assistentteja, jotka avustavat työryhmän jäseniä. Assistentit tukevat ja avustavat käytännön työskentelyä. He saattavat olla esimerkiksi opiskelijoita, jotka suorittavat projektissa työharjoittelunsa. Assistentit ovat tyypillisesti suuntautuneita jonkun työryhmän jäsenen ammattitaidon mukaisesti – esimerkiksi taiteelliseen ilmaisuun, nuorisotyöhön tai tuotantoon. He ovat tiiviisti mukana työskentelyvaiheessa ja toimivat työryhmäläisten oikeana kätenä.

Assistenteilta voi odottaa oma-aloitteisuutta ja itseohjautuvuutta. Tämän vuoksi erityisosaaminen ja tehtävien pääpiirteet kannattaa käydä läpi jo suunnitteluvaiheessa. Assistentteille ei kannata keksiä tekemistä vain tekemisen vuoksi, vaan ottaa heidät kunnolla osaksi työryhmää.

Nuoriso-ohjaajan keskeiset alueet ja tehtävät

- Tukee nuorten käytännön työskentelyä
- Varmistaa toiminnan soveltamisen nuorille
- Toimii nuorisotyön ja nuorten asiantuntijana
 - o Perehdyttää muut toimijat nuorten kanssa työskentelyyn ja nuorten maailmaan
 - o Huomioi pedagogiikan
 - o Sitouttaa, motivoi ja ryhmyttää nuoret
- Luo ja ylläpitää työskentelyilmapiiriä
 - o Pitää huolen siitä, että nuoret pysyvät työskentelyn keskiössä
 - o Huolehtii nuoren henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta
 - o Ratkaisee ongelmatilanteita
 - o Varmistaa työskentelysääntöjen noudattamisen
- Kerää palautteen nuorilta ja vie projektin päätökseen nuorten osalta

"Jokainen nuori on erilainen. Jokaisella on omat kiinnostuksen kohteensa ja niistä voi löytää oman tapansa toteuttaa taidetta."

"Tulee pitää huolta, että nuori tulee kuulluksi omana itsenään."

"Ilmapiirin pitää olla sellainen, jossa epäonnistumiset sallitaan."

"Positiivisen kannustamisen ja taiteellisen vaativuuden välillä tulee olla oikea tasapaino."

"Nuoriso-ohjaaja välittää, kuuntelee, innostaa ja löytää mahdollisuuksia."

"Rakkautta ja rajoja."

"Taiteilijan ja tuottajan korvaamaton linkki nuorten, nuorisotalojen ja koulujen välillä."

Taiteilija - vastaa taiteellisesta työskentelystä

Taiteellinen prosessi

Taiteellinen työskentely, sen laatu ja eteneminen ovat taiteilijan vastuulla. Tyypillisesti taiteilija johtaa taiteellista työskentelyä ja perehdyttää muut työskentelijät siihen.

Suunnittelu kannattaa tehdä yhdessä tuottajan ja nuorisohjaajan kanssa. Taiteellinen työskentely, teemat ja päämäärät on hyvä avata mahdollisimman selkeästi ja konkreettisesti tuottajalle ja nuorisohjaajalle, jotta he voivat tukea prosessia omalla toiminnallaan. Avoimuus taiteellisten päämäärien ja menetelmien suhteen on tärkeää.

Tuottajan on tärkeä tietää, mitä hankintoja ja resursseja taiteellinen työskentely vaatii ja mitä vaiheita työ sisältää, jotta hän voi keskittyä työssään prosessin tukemiseen ja etenemisen varmistamiseen.

Nuorisohjaaja auttaa käytännön työskentelyn kanssa: kuinka nuoret saadaan innostettua mukaan, mikä toimii ja mitkä ovat mahdolliset ongelmakohdat, mitä asioita on hyvä korostaa ja millä tavoin.

Taiteilijan rooli on tietyllä tapaa ulkopuolinen. Esimerkiksi nuorisotalo voi olla taiteilijalle täysin uusi ympäristö. Nuorisotalolla työskennellessä taiteilijan on hyödyllistä olla perillä talon toimintatavoista ja säännöistä yleisellä tasolla, mutta samalla hän tuo taloon tyypillisestä työskentelystä poikkeavan näkökulman. Tämä näkökulma on hyvä tunnustaa. Sen käsittely ja avaaminen nuorille voi auttaa merkittävästi taiteellisten teemojen ja periaatteiden selkiyttämistä.

Taiteilija vastaa viime kädessä työskentelyn ja syntyvän teoksen taiteellisesta laadusta. Tuottaja varmistaa, että työskentely on mahdollista ja projekti etenee, kun taas nuorisohjaaja keskittyy erityisesti nuorten ryhmäytämiseen ja sitouttamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että taiteilija voi vaatia tuottajalta ja ohjaajalta tukea taiteellisen prosessin tason saavuttamiseen, ohjausryhmältä ja toteuttavalta organisaatiolta sitoutumista taiteellisiin päämääriin, sekä nuorilta taiteentekijöiltä paneutumista ja tarkkuutta työskentelyyn.

Taiteellinen suunnitelma

Selkeä ja tarkka suunnitelma on oleellinen työskentelyn sujumisen kannalta. Taiteelliseen suunnitelmaan on hyvä sisällyttää seuraavat asiat:

- Mitä työskentely vaatii:
 - Työkalut
 - Materiaalit
 - Tilavaatimukset
 - Valmistelu (roudaus, pystytys, yms)
 - Kesto suhteessa koko projektiin, että yksittäiseen työpäivään
 - Nuorten perehdyttäminen

- Aikaa kannattaa varata työskentelyn lisäksi myös kiinnostuksen herättämiseen, ideointiin sekä teoksen teemojen läpikäymiseen, erityisesti pitkäjänteisemmässä työskentelyssä
- Jos mahdollista, on hyvä varautua erilaisiin lähestymistapoihin tai jopa työskentelymuotoihin
- Työskentelyn merkittävimmät vaiheet sekä niiden väliset tarkistuspisteet matkan varrella - mahdollisuudet suunnanmuutoksiin
- Lopullisen teoksen suurpiirteinen muoto ja kuinka siihen päädytään, mutta samalla...
- opputulosta ei voi olla lyöty lukkoon etukäteen

Assistentit

Projektissa saattaa olla mukana assistentteja, jotka avustavat työryhmän jäseniä. Assistentit tukevat ja avustavat käytännön työskentelyä. He saattavat olla esimerkiksi opiskelijoita, jotka suorittavat projektissa työharjoittelunsa. Assistentit ovat tyypillisesti suuntautuneita jonkun työryhmän jäsenen ammattitaidon mukaisesti – esimerkiksi taiteelliseen ilmaisuun, nuorisotyöhön tai tuotantoon. He ovat tiiviisti mukana työskentelyn vaiheessa ja toimivat työryhmäläisten oikeana kätenä.

Esimerkiksi taiteellisten assistenttien työskentelyn ohjaaminen ei välttämättä ole taiteilijan tehtävä. Heidän toimenkuvansa linkittyy oleellisimmin kuitenkin taiteilijaan, minkä takia taiteilijan kannattaa ottaa assistentit huomioon alkuvaiheista lähtien.

Assistenteilta voi odottaa oma-aloitteisuutta ja itseohjautuvuutta. Tämän vuoksi erityisosaaminen ja tehtävien pääpiirteet kannattaa käydä läpi jo suunnitteluvaiheessa. Assistentteille ei kannata keksiä tekemistä vain tekemisen vuoksi, vaan ottaa heidät kunnolla osaksi työryhmää.

Taiteen tekeminen nuorten kanssa

Nuoret toimivat tyypillisesti taiteen tekijöinä, eli myös taiteilijoina. Aikuistaiteilijan tehtävä ei ole tehdä teosta ja ottaa nuoria mukaan avustajiksi tekoprosessissa, vaan saada nuoret tekemään taiteellisia ratkaisuja ja toteuttamaan ne omista lähtökohdistaan. Taiteilija toimii siis eräänlaisena raamittajana ja perehdyttäjänä taiteelliseen työskentelyyn sekä valvoo sen etenemistä. Hän tarjoaa nuorille työkalut ja taidot toteuttaa nuorten oma taide-teos ja tukee sen työstämistä.

Taiteilija voi kuitenkin asettaa nuorten työskentelylle vaatimuksia. On hyvä miettiä nuoriso-ohjaajan kanssa, miten nuoret saa parhaiten haastettua mukaan. Esimerkiksi matalan kynnyksen työpajoissa ei voi olettaa, että jokainen osallistuja sitoutuu tuntien intensiiviseen työskentelyyn. Tällöin se, että nuoret saa ylipäätään tekemään, on jo onnistuminen itsessään, mutta on hyvä tarjota myös syvemmän ja pidemmälle viedyn työskentelyn mahdollisuus.

Nuoriso-ohjaajalla on oleellinen rooli työskentelyvaiheessa. Taiteilija ottaa vetovastuun taiteellisesta etenemisestä, nuoriso-ohjaaja nuorista sekä ryhmänä että yksilöinä. Nuoriso-ohjaaja voi toimia välittäjänä taiteilijan ja nuorten suhteen, eli helpottaa taiteilijan ja nuorten kohtaamista. Ohjaaja voi myös suunnata ja innostaa nuoria osallistumaan taiteen te-

kemiseen. Mikäli nuorten kanssa tai parissa syntyy ongelmatilanteita, nuoriso-ohjaaja toimii selvittäjänä.

Taiteellisen etenemisen varmistaminen

Taiteilija keskittyy taiteellisen työskentelyn edistämiseen. Tuottaja hoitaa mahdolliset materiaalitilaukset, lupa-asiat ja muut vastaavat, kunhan niistä on sovittu yhdessä. Nuoriso-ohjaajan tehtäviin taas kuuluu nuorten ryhmätoiminnasta huolehtiminen ja yhteydenpito nuoriin taiteellisen työskentelyn ulkopuolella.

Taiteilija seuraa ja ohjastaa nuorten työskentelyä taiteelliset päämäärät huomioiden. On tärkeää, että taiteilija on kartalla siitä, eteneekö työskentely siten, että lopputulos voidaan saavuttaa, vai tarvitaanko joitain muutoksia, kuten esimerkiksi hankintoja, taiteellisen työskentelyn painotuksen muuttamista tai lopullisen teoksen tarkentamista.

Projektin loppupuolella taiteilija varmistaa, että työstettävä teos tulee valmiiksi. Taiteilija ja tuottaja pitävät huolta siitä, että työskentelyn tulokset voidaan esitellä avajaistapahtumassa tai vastaavassa.

Taitelijan keskeiset alueet ja tehtävät

- Laatii ja toteuttaa taiteellisen suunnitelman (taideteoksen muoto, työskentelytavat ja vaatimukset tilan ja resurssien suhteen)
- Ottaa huomioon laadukkaan nuortenkulttuurin laatuksiteerit (<http://www.lastenkulttuuri.fi/index.php/fi/verkosto>)
- Perehdyttää taiteelliseen työskentelyyn tarpeen mukaan
- Tuo ammattilaisen näkökulman taiteen tekemiseen – esim. tapoja ja keinoja käsitellä vaikeita teemoja
- Huomioi taiteellisen työskentelyn tavoitteen. Onko tarkoituksena:
 - o Saada nuorten ääni kuuluviin taiteilijan muodostamassa lopullisessa teoksessa vai...
 - o Saada nuoria osallistumaan pitkäjänteiseen prosessiin ja ottamaan suurempaa vastuuta taiteellisista ratkaisuista?
- Ohjaa taiteellista työskentelyä
- Varmistaa taiteellisen laadun - tuotoksen on oltava sellainen, että taiteilija voi seistä sen takana
- Toimii usein projektin kasvona ja nimenä ulkomaailmalle

”Nuoret ja taide ruokkivat toisiaan.”

”Taiteen tekeminen ja näkeminen on syvällinen kokemus, jolla on vaikutuksia.”

”Taiteilija luo kaaoksen ja konfliktin.”

"Taiteilija innostaa, rajaa, visioi, tutkii, avaa ja kyseenalaistaa."

"Taiteilijalla on taiteen kautta kyky avata nuorissa lukkoja ja antaa tapoja ilmaista vaikeiden asioiden asioita."

"Taiteilija on ilmaisun kättilö."

"Taiteilija tekee taidetta – itsetunto vahvistuu sivutuotteena."

Projektin vaiheistus, seuranta ja arviointi

”Nuorisotyöntekijällä, tuottajalla ja taiteilijalla on jokaisella omaan osa-alueeseensa liittyviä tavoitteita.”

”Työpäiväkirjat, kyselylomakkeet, kehityskeskustelut, pienempienkin kommenttien huomiointi, palaute kaikilta osallistuneilta eli nuorilta, työryhmältä ja ulkopuolisilta.”

”Epäonnistuminenkin voi olla oppimista.”

Projektin etenemisen varmistamiselle kannattaa varata aikaa myös työskentelyn lomassa. Kaikkien työryhmän jäsenten on hyvä olla jatkuvasti perillä siitä, mitä miltäkin työvaiheelta halutaan ja säännöllisesti arvioida, onko työskentely tähtäämässä siihen.

Työskentelyn kokonaiskuvan hahmottamiseksi voidaan ottaa avuksi esimerkiksi suurelle pinnalle tehty muokattavissa oleva aikataulu, josta ilmenee selvästi projektin eri vaiheet. Työskentelyn lomassa voidaan palata yhdessä ajoittain kalenterin äärelle katsomaan, sujuuko kaikki suunnitelmien mukaisesti ja tarvitseeko aikatauluun tehdä lisäyksiä.

Tuottajan on hyvä pitää kirjaa projektin etenemisestä esimerkiksi viikoittaisilla lyhyillä listamuotoisilla miniraporteilla, joista käy selväksi tavoitteet ja ajankohtaiset asiat viikon alussa, tapahtuneet asiat viikon aikana sekä seuraavalle viikolle siirtyvät asiat.

Työryhmän on syytä varata aikaa yhteisille tapaamisille. Työryhmä voi kerääntyä vaikka joka päivä arvioimaan kulunutta päivää ja projektin tilaa lyhyesti, mutta myös pidemmille palaverille on hyvä varata aikaa työskentelyn lomasta (esim. noin kerran tai kaksi viikossa jokapäiväisen työskentelyn projektissa).

Aikatauluun kannattaa varata kunnolla aikaa muutamalle tarkastelevalle välietapille. Etappien tarkoituksena on pysähtyä katselemaan työskentelyn tilaa ja aikaansaannoksia sekä varautua seuraavaan vaiheeseen. Välietapit sijoittuvat ajankohtiin, jolloin työskentelyssä on saatu yksi vaihe päätökseen ja ollaan siirtymässä seuraavaan.

Projektin lopussa on syytä toteuttaa koko projektia koskeva arviointi. Palautteet kannattaa kerätä koko työryhmältä ja nuorilta mahdollisesti jopa useassa muodossa (esim. kirjallisesti ja loppukeskustelulla). Tuottajan laatii kokoavan loppuraportin, josta käy ilmi projektin kulku, keskeiset tehtävät sekä lopputuloksen arviointi suhteessa projektisuunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin.

Hyvin hoidettu seuranta auttaa sekä projektin työskentelyn sujumista projektin aikana, että helpottaa huomattavasti kattavan raportin laatimista projektin jälkeen. Selkeä ja tarkka raportti taas toimii hyvänä lähteenä tulevaisuutta ajatellen, esimerkiksi uusille projekteille.

Jo suunnitteluvaiheessa kannattaa miettiä kuinka laajasti projektia on tarkoitus dokumentoida. Esimerkiksi laadukkaan tekemisestä kertovan videoteoksen toteutukseen on syytä miettiä työryhmän ulkopuolista ammattilaista.

